

ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

Ιούλης - Αύγουστος 2024 / No 165 / Τιμή: 4€

ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΤΩ

50 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ

ΜΕΤΟΠΟ ΑΝΑΤΡΟΠΗΣ

- ΓΑΛΛΙΑ Οι εκλογές, η Αριστερά και η φασιστική απειλή
- Λευτεριά στην Παλαιστίνη • Η Νότια Αφρική σε αναβρασμό
- Βία ανηλίκων • Επιστημονικές Επαναστάσεις

2

**50 χρόνια
Μεταπολίτευση**

Πάνος Γκαργκάνας

24

**Κοίτα ποιοι μιλάνε
για βία ανηλίκων!**

Λίλιαν Μπουρίτη

13

**Η Αριστερά μπροστά
στην πολιτική κρίση
Κεντροαριστερή συνεργασία
ή Μέτωπο ανατροπής**

Μαρία Στύλλου

30

**Πώς θα φτάσουμε
σε μια Λεύτερη Παλαιστίνη**

Γιώργος Ράγκος

21

**Γαλλία:
Οι εκλογές, η Αριστερά
και η φασιστική απειλή**

Ιάνης Δελατόλας

36

Η Νότια Αφρική σε αναβρασμό

Γιώργος Πίττας

44

**Πώς ξεδιπλώνονται
οι επιστημονικές επαναστάσεις;**

Αφροδίτη Φράγκου, Σωτήρης Κοντογιάννης

Ο **Σοσιαλισμός από τα Κάτω** είναι το δίμηνο περιοδικό του **Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος**

Ιδιοκτήτης: Εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, **Υπεύθυνη σύνταξης:** Μαρία Στύλλου

Συντακτική Επιτροπή: Δημήτρης Δασκαλάκης, Σωτήρης Κοντογιάννης, Λέανδρος Μπόλαρης, Λίλιαν Μπουρίτη, Γιώργος Ράγκος
Εξώφυλλο, Σελιδοποίηση: Γιάννης Κούβαρης, Παντελής Γαβριηλίδης

Κεντρική διάθεση: Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Φειδίου 14,

Τηλ. 210 5247584, Περιοδικό "Σοσιαλισμός από τα Κάτω", Τ.Θ. 8161-102 10, Αθήνα, **ISSN:** 2241-7176

Για επικοινωνία: sosialismosapotakato@gmail.com - www.socialismfrombelow.gr

50 χρόνια Μετα- πολίτευση

Κοσμοπλημμύρα στον γιορτασμό στην πρώτη επέτειο της Εξέγερσης του Πολυτεχνείου

Το «τέλος της Μεταπολίτευσης» ήταν και παραμένει ένα αγαπημένο μοτίβο, για να μην πούμε ένας ευσεβής πόθος για την άρχουσα τάξη και τους εκφραστές της. Πριν από ένα χρόνο η Καθημερινή έτρεχε να τοποθετήσει το «41 τα εκατό» του Κυριάκου Μητσοτάκη σε αυτή την κατηγορία. «Τελείωσε η Μεταπολίτευση στις 25 Ιουνίου; Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία κλείνει

Γιορτάζουμε τα 50 χρόνια από την πτώση της δικτατορίας και αντλούμε τα πολύτιμα διδάγματα από την πορεία που άνοιξε εκείνη η ανατροπή. Οι από πάνω ψάχνουν το τέλος της Μεταπολίτευσης, η επαναστατική Αριστερά ήταν και είναι δύναμη για να χτίσουμε και να αξιοποιήσουμε τις κατακτήσεις της εργατικής τάξης. Ο Πάνος Γκαργκάνας θυμίζει τους μεγάλους σταθμούς αυτής της αναμέτρησης.

τα 49 χρόνια της. Σχεδόν μισό αιώνα μετά, η συζήτηση για το “τέλος της Μεταπολίτευσης” είναι ξανά επίκαιρη. Η Γ’ Ελληνική Δημοκρατία κλείνει τα 49 έτη και έχει διαψεύσει πολλές φορές τις φήμες για το “τέλος” της. Θα τις διαψεύσει και σήμερα; Η Μεταπολίτευση “τελείωσε” για πρώτη φορά το 1981, όταν ήρθε η “Αλλαγή”, αλλά και το 1990, όταν πραγματοποιήθηκε η “παλινόρθωση” της Ν.Δ. στην εξουσία και του Κωνσταντίνου Καραμανλή στην Προεδρία της Δημοκρατίας. Παρ’ όλα αυτά, και οι δύο αυτές τομές ενσωματώθηκαν τελικά στη Μεταπολίτευση, που δεν τελείωσε σε αυτά τα ορόσημα, αλλά τα κατέστησε “σταθμούς” της. Ακολούθησαν κι άλλοι σταθμοί, όπως π.χ. το 1996, με τον εκσυγχρονισμό του Κώστα Σημίτη και την εκδήλωση των δύο πρωταγωνιστών – θεμελιωτών της Μεταπολίτευσης, του Ανδρέα Παπανδρέου (1996) και του Κωνσταντίνου Καραμανλή (1998). Αναμφισβήτητος σταθμός ήταν η ένταξη στην Ευρωζώνη το 2000, αλλά και η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. το 2003, είκοσι εννέα χρόνια μετά την τουρκική εισβολή. Ας μην ξεχνάμε ότι η Μεταπολίτευση γεννήθηκε μέσα από το αίμα της Κύπρου. Τρεις άλλοι σταθμοί ήταν για πολλούς η εκδήλωση της οικονομικής κρίσης και η υπογραφή του πρώτου μνημονίου του 2010, η οικουμενική κυβέρνηση Λουκά Παπαδήμου το 2011 ή η δεύτερη συγκυβέρνηση (μετά το 1989) της Ν.Δ. με το ΠΑ.ΣΟΚ, η κυβέρνηση Αντώνη Σαμαρά – Ευάγγελου Βενιζέλου το 2012. (...) Σήμερα συζητείται αν η κατηγορηματική αποδοκιμασία της Αριστεράς, η ιδεολογία της οποίας ήταν “πολιτική σταθερά” για μισό αιώνα, και η υπερψήφηση του “πολυδύναμου εκσυγχρονισμού” του Κυριάκου Μητσοτάκη σηματοδοτούν ένα τέλος ή έναν ακόμη σταθμό της Μεταπολίτευσης».¹

Σήμερα, μετά την εκλογική κατάρρευση της Νέας Δημοκρατίας στις κάλπες των Ευρωεκλογών, η πορεία προς την επέτειο των πενήντα χρόνων από τη Μεταπολίτευση δεν αφήνει τέτοια περιθώρια.

Γιατί, όμως, αυτή η επιμονή για το τέλος της Μεταπολίτευσης; Τι είναι αυτό που σπρώχνει τη Δεξιά να ανυπομονεί για να κλείσει αυτή η «παρένθεση»; Τι είναι τελικά η «Μεταπολίτευση»;

«Το ενδιαφέρον με τον όρο Μεταπολίτευση είναι ότι δεν χρησιμοποιείται την εποχή που συμβαίνει. Το καλοκαίρι και το φθινόπωρο του 1974, κανείς σχεδόν δεν μιλάει για Μεταπολίτευση- αναφέρεται στην αποκατάσταση της δημοκρατίας ή οτιδήποτε άλλο. Εκείνη την περίοδο δεν συναντάμε τον όρο ούτε σε εφημερίδες ούτε στον πολιτικό λόγο. Για τη Μεταπολίτευση, στην πραγματικότητα, αρχίζουμε να συζητάμε όταν τίθεται το ζήτημα πότε τελειώνει».²

Αυτή είναι μια καλή αφετηρία για να μπούμε στην ουσία της συζήτησης. Η κατάρρευση της Χούντας το καλοκαίρι του 1974 και το κύμα των αγώνων που ακολούθησε, διεκδικώντας και κερδίζοντας κατακτήσεις οικονομικές, συνδικαλιστικές, κοινωνικές και πολιτικές, σηματοδοτεί μια μεγάλη αλλαγή του ταξικού συσχετισμού δυνάμεων προς όφελος της εργατικής τάξης. Προφανώς, αυτή η αλλαγή έχει αφετηρία την εξέγερση του Πολυτεχνείου τον Νοέμβριο του 1973 που σηματοδότησε την αρχή του τέλους της δικτατορίας. Αλλά εκείνη η δυναμική δεν εξαντλήθηκε στις 23 Ιούλη 1974 με το σχηματισμό της κυβέρνησης «Εθνικής Ενότητας» κάτω από την ηγεσία του Κωνσταντίνου Καραμανλή. Αντίθετα, συνεχίστηκε και κλιμακώθηκε, με τη σκυτάλη να περνάει «από τα αδύναμα χέρια των φοιτητών στα δυνατά χέρια των εργατών», για να θυμηθούμε την ιστορική διατύπωση του Μάη του 1968.

Παρά τις συστηματικές προσπάθειες του «εθνάρχη» Καραμανλή να τσακίσει εκείνο το κύμα, οι αγώνες αποδείχθηκαν δυναμικοί και κατάφεραν να κατοχυρώσουν κατακτήσεις τις οποίες η άρχουσα τάξη έχει επιχειρήσει να ξηλώσει ξανά και ξανά μέσα σε αυτά τα πενήντα χρόνια. Από αυτή τη σκοπιά μπορούμε να κατανοήσουμε τις μεγάλες καμπές αυτής της διαδρομής και να αξιολογήσου-

με το ρόλο των πολιτικών δυνάμεων σε κάθε φάση. Και να σταθούμε στην ξεχωριστή σημασία που είχε και έχει η ανάδειξη της επαναστατικής αριστεράς σε υπαρκτό πολιτικό ρεύμα που έσπρωχνε και σπρώχνει μπροστά για όλες τις εργατικές κατακτήσεις.

Ο μύθος του «αλλαγμένου» Καραμανλή

Η δικτατορία δεν έπεσε γιατί ο Καραμανλής ήρθε από το Παρίσι, έκανε τους Χουντικούς στην άκρη και έφτιαξε κυβέρνηση δημοκρατική με τη συμμετοχή όλων των “αντιστασιακών δυνάμεων”.

Η πραγματικότητα είναι η ανάποδη. Η Χούντα κατάρρευσε γιατί το τελευταίο της παιχνίδι να προχωρήσει σε επιστράτευση και έτσι να δημιουργήσει στρατόπεδα συγκέντρωσης σε όλη την Ελλάδα, για να ελέγξει όχι μόνο τις στρατιωτικές της επεμβάσεις στην Κύπρο αλλά και το κίνημα στην Ελλάδα, κατάρρευσαν παταγωδώς.³

Η επιστράτευση όπως γράφει ο Τάσος Σακελλαρόπουλος «μετέτρεψε τις μονάδες εκστρατείας σε πολιτικά εργαστήρια κατά της δικτατορίας...

... Σε γενικές γραμμές αναδείχτηκε η επιχειρησιακή αδυναμία του σχεδίου επιστράτευσης που είχε καταρτίσει η Χούντα. Ενός σχεδίου το οποίο είχε ουσιαστικό σκοπό, όχι την πολεμική ετοιμότητα απέναντι σε εξωτερική επίθεση, αλλά τη απομάκρυνση των επίστρωτων, σε περίπτωση λαϊκών κινητοποιήσεων κατά του καθεστώτος, από τα αστικά κέντρα και τον εγκλεισμό σε στρατόπεδα σε όφελος του καθεστώτος».⁴

Προφανώς αυτό ήταν ένα σχέδιο δεμένο με τη στρατιωτική επέμβαση της Χούντας στην Κύπρο και τινάχτηκε στον αέρα μαζί με την πλήρη αποτυχία του πραξικοπήματος εκεί. Η κατάρρευση της Χούντας ήταν πια ένα πραγματικό γεγονός, τα στρατόπεδα βρίσκονταν σε εξέγερση, ο κόσμος περίμενε το σύνθημα για να βγει στους δρόμους και η ηγεσία του στρατού κινήθηκε για μεταβατική λύση, όπου ο Καραμανλής συγκέντρωνε την εμπιστοσύνη τους. Και λόγω

Απεργία Τριαντέξ, 30 Ιούνη 1975

Οι σπουδάστριες μαιές, απεργία 1975

Οι γυναίκες στο πλευρό των απεργών, ΛΑΡΚΟ 1977

παρελθόντος, αλλά και λόγω της στάσης που είχε κρατήσει μέσα στη δικτατορία. Ποτέ δεν είχε κάνει δηλώσεις ενάντια στη στρατιωτική δικτατορία.

Η κυβέρνηση που σχημάτισε, είχε στα βασικά της υπουργεία, στρατιωτικούς και πολιτικούς που συνεργάστηκαν με τη Χούντα, έστω και εάν στις τελευταίες μέρες αποστασιοποιήθηκαν και την εγκατέλειψαν. Ο Γκιζίκης παρέμεινε "Πρόεδρος της Δημοκρατίας" και όρκισε τη νέα κυβέρνηση, ο Ευάγγελος Αβέρωφ, γνωστός και ως «γεφυροποιός», έγινε Υπουργός Άμυνας και ο Σόλων Γκίκας, που προέρχονταν από τον ΙΔΕΑ (την οργάνωση-πρόδρομο της χούντας στο στρατό) και τις μυστικές υπηρεσίες, έγινε υπουργός Δημόσιας Τάξης.⁵

Οι επίσημες αναδρομές στη μεταπολίτευση μιλάνε πάντα για το ρόλο του Καραμανλή που έφερε τη δημοκρατία μαζί με τις αποσκευές του στο αεροπλάνο από το Παρίσι. Μιλάνε για τις δραματικές συσκέψεις των πολιτικών αρχηγών με τους πανικόβλητους στρατοκράτες που κατέρρευσαν και κλείνουν λίγο-πολύ με τη επιστροφή του Αντρέα Παπανδρέου, η οποία ολοκλήρωσε το «πολιτικό σκηνικό» που έμελλε να κυριαρχήσει, τα επόμενα χρόνια. Αυτό που ξεχνάμε είναι τις εικόνες της Μεταπολίτευσης από τα κάτω.

Το απεργιακό κύμα

Πρωταγωνιστές από τους πρώτους μήνες αναδείχθηκαν οι εργάτες και οι εργάτριες στους χώρους δουλειάς, ξεκινώντας τους αγώνες από τα κάτω και χτίζοντας σωματεία από το μηδέν.

Το ξεκίνημα έγινε με την απεργία της Νάσιοναλ Καν τον Οκτώβρη του 1974 με πρωτοβουλία της εργοστασιακής επιτροπής που είχε συγκροτηθεί (τα σωματεία στους χώρους ήταν ανύπαρκτα από την εποχή της χούντας, ενώ η ΓΣΕΕ, οι περισσότερες ομοσπονδίες και τα Εργατικά Κέντρα ήταν κάτω από τον έλεγχο διορισμένων ή 'εκλεγμένων' με νοθεία δεξιών εργατοπατέρων). Στη Νάσιοναλ Καν απεργούν μαζί Πακιστανοί μετανάστες και ντόπιοι εργάτες/τριες.

Τη Νάσιοναλ Καν ακολούθησαν οι τεχνικοί Τύπου, η ΗΒΗ, η Ολυμπιακή, η ΙΤΤ, η Πεσινέ, οι μεταλλωρύχοι του Μποδοσάκη, τα Ναυπηγεία της Ελευσίνας, οι έκτακτοι του ΟΠΑΠ, οι γιατροί του ΚΑΤ. Το 1975, στη μάχη μπαίνουν πλέον όλα τα μεγάλα εργοστάσια που γίνονται κάστρα του απεργιακού αγώνα: Βιαμάξ, Βιοχάλκο, όλα τα Ναυπηγεία, όλα τα Ορυχεία, Πίτσος, Εσκιμό, Ιζόλα, Τριαντέξ, Τρικοπί, Φούλγκορ, Βιοχρώμ, ΕΤΜΑ, Λαδόπουλος –ο κατάλογος δεν έχει τελειωμό.

Το κίνημα περνάει από το ένα εργοστάσιο στο άλλο αγκαλιάζοντας ολόκληρους τους κλάδους αιχμής: Κλωστοϋφαντουργία, ηλεκτρικές συσκευές, ναυπηγεία, αμαξώματα, οικοδομές. Τον Ιούλη του 1975, η πρώτη επέτειος από την πτώση της χούντας σημαδεύεται από την απεργία των οικοδόμων και την άγρια σύγκρουση με την αστυνομία στους δρόμους της Αθήνας. Οι μαίες και οι νοσοκόμες που δουλεύουν στις κλινικές (ΕΣΥ βέβαια δεν υπήρχε) κατεβαίνουν στους δρόμους, οι τηλεφωνήτριες του ΟΤΕ ξεκινάνε απεργίες.

Τα χαρακτηριστικά των απεργιών συμπυκνώνει η απεργία διαρκείας που ξεκινάει στα μέσα Αυγούστου του 1975 στην Χαρτοποιία ΜΕΛ, με έδρα τη Θεσσαλονίκη. Οι εργάτες της ανακάλυψαν από την αρχή πώς οργανώνεις απεργία, κατάληψη, συμπαράσταση. Δυο μήνες μετά το ξεκίνημα της απεργίας κατεβαίνουν στην Αθήνα. Ξενυχτάνε μπροστά στη Βουλή και κάνουν συνελεύσεις στα Προπύλαια. Η κυβέρνηση στέλνει αστυνομία να τους διώξει. Οι απεργοί υπερασπίζονται το χώρο μαζί με συμπαραστάτες. Αποφασίζουν τελικά να πάνε στο Πολυτεχνείο φωνάζοντας “Τον δρόμο τον δείχνει ο Νοέμβρης” και το κάνουν κέντρο αγώνα.

«Μέσα από αυτήν την διαδικασία κάνουν την εμφάνισή τους καινούργια σωματεία σε όλους τους χώρους δουλειάς, που μαζικοποιούνται ραγδαία. Το αίτημα για συλλογικές συμβάσεις αγκαλιάζει όλο το εργατικό κίνημα. Πάνω απ’ όλα οι απεργίες αρχίζουν να στριμώχνουν τα

αφεντικά που αναγκάζονται να δίνουν αυξήσεις και να κάνουν παραχωρήσεις στα ωράρια και τις συνθήκες δουλειάς. Ανάμεσα στο 1974-80, οι αυξήσεις στις αποδοχές στους περισσότερους χώρους εργασίας ξεπερνάνε την αύξηση των τιμών (241%). Είναι 337% στους βιομηχανικούς εργάτες, 298% στις οικοδομές, 422 % στην ΔΕΗ».⁶

Κατακτήσεις

Οι κατακτήσεις εκείνου του απεργιακού ξεσηκωμού δεν ήταν «μόνο» συνδικαλιστικές και οικονομικές. Τα μέτωπα που άνοιξαν ήταν πολύπλευρα. Οι εργάτριες που απεργούσαν άνοιγαν διεκδικήσεις ενάντια στην καταπίεση των γυναικών. Όπως θυμίζει η Μαρία Στύλλου, η απεργία που έσπασε όλα τα ρεκόρ ήταν η απεργία των τηλεφωνητριών, γιατί σ’ αυτήν μπήκε τόσο καθαρά από μεριάς εργατικού κινήματος η ανάγκη της κατάργησης των διακρίσεων ανάμεσα σε γυναίκες και άντρες και ακόμη περισσότερο η υποχρέωση του κράτους να αναλάβει το κόστος για το μέγιστο των παιδιών από τη βρεφική ηλικία.⁷

«Οι τηλεφωνήτριες εξεγέρθηκαν ενάντια στις συνθήκες που δούλευαν. Σε ανακοίνωση που κυκλοφόρησε ο Σύλλογος Τηλεφωνητριών Ελλάδος το 1978, διεκδικούσε να δουλεύουν δωρο, να εξισωθούν μισθολογικά και βαθμολογικά με τους άντρες υπαλλήλους του ΟΤΕ, να δίνεται οικογενειακό επίδομα και στις ίδιες, να φτιαχτούν παιδικοί σταθμοί του ΟΤΕ και να λειτουργούν με βάρδιες, να σταματήσει η αστυνόμευση και η τρομοκρατία του ΟΤΕ σε βάρος τους».⁸

Το παράδειγμά τους απλώθηκε σαν φλόγα και σε άλλους κλάδους. Οι μαίες προχώρησαν σε κατάληψη του νοσοκομείου Έλενα Βενιζέλου και το μετέτρεψαν σε ορμητήριο για όλα τα νοσοκομεία που δούλευαν μαίες, διεκδικώντας να πάψουν να αντιμετωπίζονται σαν εργαζόμενες δεύτερης διαλογής. Κάτω από το μπαράζ αυτών των αγώνων αναγκάστηκαν τα συνδικάτα όχι μόνο να στηρίζουν τα αιτήματα των γυναικών, αλλά και να δημιουργήσουν Γραμ-

ματείες Ισότητας. Έτσι έφτασε το ΠΑΣΟΚ στην πρώτη του κυβέρνηση να ψηφίσει τον νόμο 1414/84 που καθιέρωνε την ίση αμοιβή για την ίση εργασία, ένα νόμο που ποτέ δεν εφαρμόστηκε.

Η εργατική τάξη έχει τον πρωταγωνιστικό ρόλο και η επαναστατική αριστερά στηρίζει αυτή την εξέλιξη:

«Η ΟΣΕ [Οργάνωση Σοσιαλιστική Επανάσταση, από την οποία προέρχεται το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα-ΣΕΚ] είχε τον προσανατολισμό να παίξει αυτό το ρόλο γιατί από την αρχή είχε σαν βασική αναφορά την κεντρικότητα της εργατικής τάξης. Όχι μόνο ιδεολογικά αλλά και στην πράξη. Την άνοιξη του 1975, ενώ ήμασταν μια οργάνωση που είχε στρατολογήσει κύρια φοιτητές από τη ριζοσπαστικοποίηση του Πολυτεχνείου, αποφασίσαμε στην “Ολομέλεια της Ραφήνας” να ριχτούμε στη μάχη των απεργιών της Μεταπολίτευσης. Συγκροτήσαμε τοπικές κινήσεις με το κοινό όνομα “Σύλλογος Εργαζομένων” σε όσες γειτονιές έφταναν οι δυνάμεις μας και βάλαμε σαν καθήκον τη στήριξη των εργατών και των εργατριών που ξεδίπλωναν τους αγώνες τους στους χώρους δουλειάς φτιάχνοντας σωματεία.

Χειροπιαστό παράδειγμα εκείνων των προσπαθειών ήταν η απεργία στην Τριαντέξ στις 30 Ιούνη του 1975. Όπως περιγράφει το σχετικό κείμενο στο περιοδικό “Σοσιαλιστική Επανάσταση”:

“Η Τριαντέξ είναι ένα από τα μεγαλύτερα εργοστάσια της Κάτω Κηφισιάς και απασχολεί περί τους 500 εργάτες, στην πλειοψηφία τους γυναίκες. Αφορμή για την απεργία ήταν η απόλυση τριών συνδικαλιστών που είχαν πρωτοστατήσει για το φτιάξιμο του σωματείου. Συγκεκρινήθηκαν την παραμονή της απεργίας σε έναν κινηματογράφο κοντά στο εργοστάσιο και αποφάσισαν να κατέβουν σε 24ωρη απεργία που θα την μετέτρεπαν σε διαρκείας εάν ο Τριαντόπουλος δεν ικανοποιούσε τα αιτήματα. Στη συγκέντρωση αυτή έκλεξαν και την απεργιακή τους επιτροπή και συζήτησαν για την τεχνική προετοιμασία της απεργίας. Με τη βοήθεια του Συλλόγου Εργαζομένων Ν.

24-25 Μάη 1976. Γενική απεργία και συλλαλητήριο ενάντια στον νόμο 330.

Ιωνίας-Ηρακλείου έφτιαξαν πανό, έγραψαν προκηρύξεις και τις μοίρασαν στις εργατικές πολυκατοικίες κοντά στο εργοστάσιο, όπου μένουν σχεδόν τα δυο τρίτα των εργατών της Τριαντέξ».⁹

Αντίστοιχος ήταν ο ρόλος των επαναστατών και στη απεργία της ΜΕΛ και τη δημιουργία της επιτροπής συμπάραστασης στο πλευρό τους. Η πρωτοβουλία για την επιτροπή ξεκίνησε από την Κ.Ο. Μαχητής, την ΟΣΕ και την ΟΠΑ. Συνολικά αυτή η εικόνα ισχύει για εκείνα τα πρώτα βήματα και βέβαια η στήριξη εκφράστηκε δυνατά και όταν η κυβέρνηση Καραμανλή προχώρησε στην ψήφιση του Νόμου 330 σε μια προσπάθεια να αναχαιτίσει την πορεία του εργατικού κινήματος.

Πολιτικές μάχες

Σε αυτό το κίνημα και τη μαζική στροφή προς το μαχητικό συνδικαλισμό στη βάση των χώρων δουλειάς και κύρια στα εργοστάσια, ήθελε να βάλει ταφόπλακα ο νόμος 330, καθώς η καταστολή της αστυνομίας και η απεργοσπασία δεν μπορούσε να το νικήσει.

Στις αρχές του Μάρτη του 1976 ο ΣΕΒ ζήτησε με συνέντευξη Τύπου τη λήψη μέτρων και στο υπουργικό συμβούλιο της κυβέρνησης του Κωνσταντίνου Καραμανλή που έγινε τέσσερις μέρες μετά, αποφασίστηκε η κυβερνητική επίθεση που μεταφράστηκε στον 330 και άλλους νόμους μετά από αυτόν. Στα πρακτικά, που έχει δημοσιεύσει η ΕΦΣΥΝ, είναι χαρακτηριστική η πρώτη φράση του Καραμανλή:

«Όπως γνωρίζετε, Κύριοι, το θέμα το οποίον τελευταίως μας απασχολεί έντονα είναι το θέμα των απεργιών. Είναι ένα φαινόμενον δυσάρεστον, που ημπορεί να εξελιχθεί κατά τρόπον επικίνδυνον, εάν δεν εύρωμε τους καταλλήλους τρόπους να το αναχαιτίσωμεν ...πρέπει να δαμάσωμεν τις απεργίες».¹⁰

Η 48ωρη γενική απεργία, στις 24 και 25 Μάη, όταν το νομοσχέδιο πήγε στη Βουλή ήταν ένας πανεργατικός σεισμός. Υπολογίζεται ότι απέργησαν περίπου μισό εκατομμύριο εργάτες και εργάτριες και στην Αθήνα δεκάδες χιλιάδες κατέβηκαν στις 24 Μάη πανικοβάλλοντας την κυβέρνηση που την επόμενη μέρα επιτέθηκε. Σε συνέντευξή του ο Νίκος Γεωργίου, οικοδόμος τότε, περιγράφει τι έγινε τη δεύτερη μέρα της απεργίας:

«Η απεργιακή συγκέντρωση ήταν έξω από το θέατρο Διάνα στην Ιπποκράτους. Είχε χιλιάδες κόσμο. Υπήρχε η κλασική διαδικασία με συνδικαλιστές σαν κεντρικούς ομιλητές, βουλευτές της Αριστεράς που συμπαραστέκονταν κλπ. Από τα κάτω όμως γίνεται μεγάλη συζήτηση ότι δεν μπορούμε να περιοριστούμε σε αυτά, πρέπει να γίνει διαδήλωση. Από τα πάνω ανακοινώνεται η λήξη της συγκέντρωσης και τα συνήθη “βρισκόμαστε σε αγωνιστική ετοιμότητα” κλπ. Οι απεργοί όμως αρνήθηκαν να φύγουν και συγκρότησαν διαδήλωση στην Πανεπιστημίου με προορισμό το υπουργείο Εργασίας στην Πειραιώς. Δεν ήταν μόνο οι οικοδόμοι. Αμέτρητοι εργατικοί χώροι έβγαλαν απεργία και κατέβηκαν οργανωμένα με πορείες από τα εργοστάσια, αλλά και νεολαία, φοιτητές. Η αστυνομία δεν δίστασε να επιτεθεί άγρια στη διαδήλωση. Αύρες, χημικά, ξύλο. Εγώ, κνίτης ακόμα τότε, είχα φύγει με τα “συνάδελφοι διαλυόμαστε” που ήταν η γραμμή. Φτάνοντας όμως στο σπίτι ανοίγω το ράδιο, ακούω ότι γίνεται χαμός και παίρνω το δρόμο ξανά για το κέντρο της Αθήνας. Όταν έφτασα οι συγκρούσεις είχαν απλωθεί και οι μάχες με την αστυνομία κράτησαν μέχρι αργά το βράδυ».¹¹

Οι οικοδόμοι είχαν τη δική τους συμβολή στο κίνημα. Σε μια ακόμα συνέντευξη, ο Νίκος Γεωργίου εξηγεί:

«Ένα από τα παραδείγματα είναι η απεργία στη ΒΙΟΤΕΡ. Μέσα στην κατασκευή είχαν μπει πια οι μεγάλες εταιρείες και υπήρχαν πολλά και μεγάλα γιαπιά. Έτσι, ενώ παλιότερα σε κάθε συνεργείο ήταν το πολύ είκοσι μπετατζήδες ή πέντε υδραυλικοί σε μια πολυκατοικία, στα γιαπιά των μεγάλων εταιρειών δούλευαν εκατοντάδες οικοδόμοι όλων των ειδικοτήτων. Ένα από αυτά ήταν αυτό της ΒΙΟΤΕΡ-ΑΛΕΜΑΤ που έφτιαχναν την πανεπιστημιούπολη στου Ζωγράφου. Δουλεύαμε 1.500-1.700 οικοδόμοι, οι περισσότεροι ασυνδικάλιστοι. Δυο μήνες μετά την 23η Ιούλη 1975 ξεσπάει απεργία και εκεί.

Η απεργία ξεκίνησε όταν μερικοί από τους νεότερους είπαμε να σταματήσου-

με τις γκρίνιες και να καλέσουμε τους συναδέλφους να κατεβούνε, να συζητήσουμε όλοι μαζί, να βγάλουμε μια επιτροπή και να βάλουμε τα αιτήματά μας. Σαν να πάτησες ένα κουμπί, κατέβηκαν όλοι από τις σκαλωσιές, τα είπαμε χωρίς πολλά-πολλά και ομόφωνα εκλέξαμε μια πενταμελή επιτροπή.

Να πω ότι μετά την πρώτη συνέλευση καλέσαμε και κάποιους αριστερούς συνδικαλιστές (κύρια του ΚΚΕ) από την ηγεσία των σωματείων και της ομοσπονδίας. Μας λένε: “Ναι ρε παιδιά, υπάρχουν τα αιτήματα, αλλά αυτά δεν γίνονται μια κι έξω με απεργία, πάμε συζητάμε, τους δίνουμε λίγο καιρό να το σκεφτούν, ξαναπάμε και βλέπουμε”. Ευτυχώς δεν τους ακούσαμε. Σε τρεις μέρες η απεργία κέρδισε. Μειώσαμε τις ώρες δουλειάς από 46 σε 41 τη βδομάδα.

Εγώ, σαν πρόεδρος της πενταμελούς επιτροπής, μέσα σε αυτή την απεργία οργανώθηκα στο ΚΚΕ. Έβλεπα, όμως, ότι κάτι δεν μου έβγαине. Τότε πρωτοάκουσα από έναν συνάδελφο που ήταν μέλος της ΟΣΕ, όπως λεγόταν τότε το ΣΕΚ, την ιδέα για τις επιτροπές βάσης που θα μπορούσαν να πρωτοστατήσουν για την οργάνωση στο χώρο δουλειάς στα μεγάλα γιαπιά. Είχαν βγάλει μάλιστα και ένα εφημερίδακι, τον “Οικοδομικό Αγώνα” που μοίραζαν. Έβλεπα ότι οι επιτροπές βάσης μπορούσαν να δώσουν προοπτική. Έτσι, ένα χρόνο αργότερα σε μια άλλη απεργία της ΒΙΟΤΕΡ στο γιαπιά του κτήριου της ΚΥΠ στην Κατεχάκη, αποχώρησα από το ΚΚΕ και οργανώθηκα στην ΟΣΕ».¹²

Κυριολεκτικά από τα κάτω ξεσηκωνόταν εκείνο το κίνημα και έτσι η πανεργατική απεργία ενάντια στο Νόμο 330 έγινε σταθμός.

«Η Διονυσία Πυλαρινού, μέλος της ΟΣΕ, συμμετείχε στην πρώτη απεργία της μεταπολίτευσης στην Νάσιοναλ Καν το 1974 και το 1976 σαν εργάτρια στο Καπνεργοστάσιο στην εργοστασιακή επιτροπή του “Αντινικότ 22”:

“Ήμουν εργάτρια στο Καπνεργοστάσιο όταν έγινε η απεργία ενάντια στον νόμο 330. Την προετοιμάζαμε μέρες πριν

σε όλη την περιοχή της Κολοκυνθούς που εκείνα τα χρόνια ήταν βιομηχανική ζώνη. Ήταν γεμάτη από εργοστάσια ανάμεσα τους πολλά κλωστοϋφαντουργεία, η Πεταλούδα, ο Μουζάκης κ.α. ενώ στο Καπνεργοστάσιο στεγάζονταν το Αντινικότ 22, που εργαζόμουν εγώ, η Σαντέ και άλλες καπνοβιομηχανίες. Η προετοιμασία δεν αφορούσε μόνο την οργάνωση μέσα στο δικό μας χώρο. Από εκεί ξεκινούσαμε και πηγαίναμε και σε άλλα εργοστάσια και τους καλούσαμε να συμμετέχουν.

Τη μέρα της απεργίας, νωρίς το πρωί, η εργοστασιακή επιτροπή που είχαμε στο εργοστάσιο μπήκε μέσα και κατέβασε τους διακόπτες και μετά βγήκαμε όλοι έξω. Ένα ποτάμι εργατών από τα εργοστάσια της γειτονιάς ξεκίνησε από την Κολοκυνθού, πέρασε από εμάς στη Λένινμαν και αρχίσαμε να βαδίζουμε προς το κέντρο, στη συγκέντρωση. Όλο το κίνημα που το 1974-76 είχε δώσει τεράστιες μάχες ήταν εκεί!”.¹³

Αλλαγή από τα πάνω;

Ο Νόμος 330 πήγε στα σκουπίδια και επίσημα, όταν η πρώτη κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ αναγκάστηκε να τον αντικαταστήσει με τον Νόμο 1264 του 1982, που ισχύει μέχρι σήμερα, παρά τις συνεχείς απόπειρες να κλαδευτούν οι συνδικαλιστικές ελευθερίες. Οι πρώτες επιθέσεις έγιναν από την ίδια εκείνη κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ με υπουργό-«Τσάρο της οικονομίας» τον Αρσένη που με ένα άρθρο σε άλλο νομοσχέδιο, το περιβόητο «Άρθρο 4», επέβαλε περιορισμούς στις απεργίες στην «Κοινή Ωφέλεια», όπως ονομάζονταν τότε οι δημόσιες επιχειρήσεις (αργότερα ΔΕΚΟ). Ωστόσο, το μόνο που πέτυχε ο Αρσένης ήταν μια μεγάλη ανταρσία των συνδικαλιστών ακόμα και μέσα στο ΠΑΣΟΚ. Ανταρσία που πήρε διαστάσεις ρήξης και αποχώρησης στη συνέχεια, όταν ο Σημίτης, ως διάδοχος του Αρσένη στο υπουργείο, προχώρησε το 1985 στο πρώτο πρόγραμμα λιτότητας. Η πανεργατική απεργία στις 14 Νοέμβρη 1985 ήταν τεράστια και σηματοδότησε το κύμα των εργατικών αντι-

Απεργία για την κρατικοποίηση των Ναυπηγείων Νιάρχου, 1985

στάσεων ενάντια στα ξεπουλήματα της «Αλλαγής».

Αυτό το «εκκρεμές», με το ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση να εμφανίζεται ως «δικαίωση» των αγώνων της Μεταπολίτευσης και στην πράξη να αυτοαναιρείται, σημάδεψε τη δεκαετία του 1980. Ο νόμος για τα συνδικάτα ήταν ένα μόνο παράδειγμα.

Στην αρχική περίοδο, ανάμεσα στις κυβερνητικές πρωτοβουλίες που ανταποκρίνονται στις πιέσεις του κινήματος είναι και η καθιέρωση της ΑΤΑ (Αυτόματη Τιμαριθμική Προσαρμογή) για τους μισθούς και βέβαια η δημιουργία του Εθνικού Συστήματος Υγείας. Στην ίδια κατηγορία ανήκει η αντίσταση στις προσπάθειες του Καραμανλή να κόψει και να ράψει το Σύνταγμα στα μέτρα ενός ενισχυμένου θεσμού Προεδρίας της Δημοκρατίας.

Οι συνταγματικές πρωτοβουλίες του Καραμανλή ήταν όλες προσανατολισμένες στον περιορισμό των πολιτικών ελευθεριών. Στο σχέδιο Συντάγματος που είχε προτείνει υπήρχαν προβλέψεις όπως:

- Εκτόπιση (άρθρο 5, παρ.9)

- Απαγόρευση συγκεντρώσεων (άρθρο 10, παρ.2)

- Διάλυση σωματείων (άρθρο 11, παρ.2-3)

- Διάλυση κομμάτων (άρθρο 12, παρ.3-4)

- Κατάσχεση εντύπων (άρθρο 14, παρ.4)

- Φακέλωμα (άρθρο 103)

Ενώ με το άρθρο 111, παράγραφο 4 διατηρούσε όλο το έκτακτο νομικό οπλοστάσιο από την εποχή του εμφύλιου. Επιστέγασμα όλων αυτών των ρυθμίσεων ήταν η καθιέρωση υπερεξουσιών για τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ακόμη και τη δυνατότητα να απολύει την κυβέρνηση και να διαλύει τη Βουλή.¹⁴

Ο Καραμανλής έγινε Πρόεδρος της Δημοκρατίας, αλλά δεν απέκτησε ποτέ τις υπερεξουσίες που ήθελε.

Το ΠΑΣΟΚ τότε ακόμη εμφανιζόταν ως κόμμα που τοποθετείται στα αριστερά της Σοσιαλδημοκρατίας και η ίδια η ευρωπαϊκή Σοσιαλδημοκρατία βρισκόταν σε φάση προσαρμογής στις πιέσεις της ριζοσπαστικοποίησης που είχε αναδείξει ο Μάης του 1968. Στη Γαλλία, ο Μιτεράν είχε γίνει Πρόεδρος της Δημοκρατίας κερδίζοντας τις εκλογές με σημαία το «Κοινό Πρόγραμμα» με το Γαλ-

λικό ΚΚ. Ωστόσο, πολύ γρήγορα ο Μιτεράν προσαρμόστηκε στο ανερχόμενο τότε δόγμα του νεοφιλελευθερισμού (ή θατσερισμού όπως λεγόταν τότε από το όνομα της πρωθυπουργού της Βρετανίας που το ξεκίνησε). Έκανε πρωθυπουργό τον Μισέλ Ροκάρ, ο οποίος προχώρησε συστηματικά σε αντεργατικές επιθέσεις και έκανε το όνομά του συνώνυμο των μέτρων λιτότητας. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Σημίτης που εγκαινίασε εκείνη τη στροφή εδώ, είχε αποκτήσει το παρατσούκλι «ο έλληνας Ροκάρ». Ωστόσο οι εργατικές αντιστάσεις ήταν τέτοιων διαστάσεων ώστε ανάγκασαν τον Ανδρέα Παπανδρέου να λείει το περιβόητο «Τσοβόλα δώστα όλα» στην προσπάθεια να κερδίσει τις εκλογές.

Η πιο άγρια επίθεση για την επιβολή της νεοφιλελεύθερης πολιτικής έγινε από την κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη το 1991-93. Βρήκε μπροστά του σκληρές απεργίες όπως η μεγάλη απεργία στα λεωφορεία της Αθήνας, στην ΕΑΣ, που κράτησε μήνες και έγινε εφιάλτης για τον πατέρα Μητσοτάκη. Οι ταξικοί συσχετισμοί αποδείχθηκαν τέτοιοι ώστε υποχρέωσαν την άρχουσα

τάξη να προωθήσει την πολιτική της με πιο αργούς, αλλά πιο σίγουρους ρυθμούς μέσα από την κυβέρνηση Σημίτη 1996-2004. Ακόμα κι έτσι, όταν ο Σημίτης κλιμάκωσε την επίθεση στο Ασφαλιστικό με υπουργό τον Γιαννίτση το 2001, αναγκάστηκε να κάνει πίσω κάτω από το βάρος μιας πετυχημένης Πανεργατικής απεργίας.

Η νεολαία

Το εργατικό κίνημα ποτέ δεν ήταν μόνο του σε όλους αυτούς τους αγώνες. Το φοιτητικό κίνημα που είχε βρεθεί στην αφετηρία όλης της ριζοσπαστικοποίησης που σημάδεψε την πτώση της δικτατορίας, συνέχισε να τροφοδοτεί τους αγώνες και στα επόμενα χρόνια με αλληπάλληλα κινήματα καταλήψεων.

Πρώτος σταθμός ήταν οι καταλήψεις του 1979. Η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας προσπάθησε να βάλει χέρι στα Πανεπιστήμια με τον Νόμο 815, αλλά αντί να «μαντρώσει» το φοιτητικό κίνημα, πέτυχε ακριβώς το αντίθετο. Παρά τη συμβιβαστική στάση της αντιπολίτευσης και την ιδιαίτερα εχθρική στάση της ηγεσίας του ΚΚΕ, που μιλούσε ξανά για «προβοκάτορες» (και δεν έμεινε μόνο στα λόγια, οργανώνοντας επίθεση στην κατάληψη του Χημείου), οι φοιτητές επιβεβαίωσαν ότι το όπλο της κατάληψης παραμένει στα χέρια του κινήματος και λειτουργεί προωθητικά για την πολιτικοποίηση νέας γενιάς αγωνιστών και αγωνιστριών.

Από εκείνο το κύμα ενεργοποιήθηκε το ρήγμα της νεολαίας με τη δεξιά πολιτική της ηγεσίας του ΚΚΕ (εσωτερικού). Η Β' Πανελλαδική, όπως ονομάστηκε η κίνηση που αποχώρησε μαζικά προς τα αριστερά από την κομματική νεολαία, ήταν προπομπός αντίστοιχων κινήσεων που προκλήθηκαν ξανά και ξανά από τους αγώνες του φοιτητικού κινήματος.

Η πιο γνωστή είναι η ρήξη στην ΚΝΕ που οδήγησε στη δημιουργία του Νέου Αριστερού Ρεύματος (ΝΑΡ) μετά τη συμμετοχή της ηγεσίας του ΚΚΕ στις συγκυβερνήσεις αρχικά με τη ΝΔ και στη συνέχεια με ΝΔ και ΠΑΣΟΚ μαζί το 1989-

90. Ήταν μια ρήξη που προκλήθηκε από την τόσο δεξιά στροφή της ηγεσίας, αλλά ενισχύθηκε από ένα ακόμα αγωνιστικό κύμα της νεολαίας με καταλήψεις ενάντια στη δολοφονία του Νίκου Τεμπονέρα και ενάντια στην εμπλοκή στον πόλεμο των ΗΠΑ κατά του Ιράκ.

Οι φοιτητές βρέθηκαν επίσης με καταλήψεις στο πλευρό των εκπαιδευτικών στη μεγάλη μάχη ενάντια στην κατάργηση της επετηρίδας το 1998, όταν ο Αρσένης ως υπουργός Παιδείας στην κυβέρνηση Σημίτη άνοιξε ξανά την επίθεση στην Παιδεία. Ήταν το πρελούδιο για τη μεγάλη μάχη ενάντια στην ιδιωτικοποίηση της Παιδείας με την αναθεώρηση του άρθρου 16 του Συντάγματος το 2006-07.

Η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας τότε, με υπουργό Παιδείας τη Μαριέττα Γιαννάκου, εξαπέλυε μια τεράστια διπλή νεοφιλελεύθερη επίθεση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Πρώτα με έναν νέο νόμο πλαίσιο που διαμόρφωνε τους όρους με τους οποίους τα πανεπιστήμια θα άνοιγαν σε βιομήχανους και τραπεζίτες: Επιχειρούσε να πετάξει χιλιάδες φοιτητές έξω από τα πανεπιστήμια, επιβάλλοντας πλαφόν φοίτησης. Επέβαλε διδασκτρα στους φοιτητές. Επιτίθετο στο άσυλο. Προέβλεπε τρόπους περιορισμού της κρατικής χρηματοδότησης. Διόριζε «οικονομικούς διαχειριστές» στα πανεπιστήμια που θα «αξιολογούσαν» σε ποιους τομείς εκπαίδευσης τα κονδύλια θα ήταν πιο αποδοτικά, αλλά και ποιες επιχειρήσεις θα επένδυαν χρήματα στα δημόσια πανεπιστήμια για να αντισταθμίσουν την κρατική υποχρηματοδότηση. Ταυτόχρονα έβαζε μπροστά την αναθεώρηση του Άρθρου 16 -που έπρεπε να συμφωνήσει εκείνη η Βουλή προκειμένου να την πραγματοποιήσει η επόμενη «αναθεωρητική».

Τίποτα δεν κατάφερε. Ένα θηριώδες κύμα φοιτητικών καταλήψεων την άνοιξη και το καλοκαίρι του 2006 ανάγκασε την κυβέρνηση να αναβάλλει τότε την ψήφιση του νόμου-πλαίσιο κι ένα αντίστοιχο τους πρώτους μήνες της επόμενης χρονιάς οδήγησε σε κατάρρευση τη

διαδικασία αναθεώρησης του Άρθρου 16.¹⁵

Έχοντας αυτή την εικόνα κατά νου, μπορούμε να καταλάβουμε ότι οι καταλήψεις που σάρωσαν φέτος τα πανεπιστήμια πανελλαδικά για πολλές βδομάδες δεν έπεσαν από τον ουρανό. Πάτησαν πάνω σε μια κληρονομιά χτισμένη από τους κοινούς αγώνες της νεολαίας δίπλα στο εργατικό κίνημα μέσα στα πενήντα χρόνια της Μεταπολίτευσης.

Μεταρρύθμιση ή επανάσταση;

Παρά την ανθεκτικότητα της εργατικής και νεολαιίστικης ριζοσπαστικοποίησης, η στρατηγική του κοινοβουλευτικού δρόμου στάθηκε εμπόδιο στην αξιοποίηση αυτής της δυναμικής ξανά και ξανά, ξεκινώντας από τους ίδιους τους κρίσιμους πρώτους μήνες της Μεταπολίτευσης.

Το ΚΚΕ και το ΚΚΕ (εσωτ.) είχαν την ίδια αντιμετώπιση. Τον Νοέμβριο του 1973, και τα δύο κόμματα προσπάθησαν να σταματήσουν την κατάληψη του Πολυτεχνείου και όταν δεν μπόρεσαν να το πετύχουν, προσπάθησαν να πείσουν την κατάληψη να βγάλει απόφαση στήριξης κυβέρνησης εθνικής ενότητας.

Αυτός ήταν και ο λόγος που και τα δύο κόμματα αποδέχθηκαν την κυβέρνηση του Καραμανλή και έφτασαν να αποδέχονται τον εκβιασμό «Καραμανλής ή τανκς». Ήταν από την αρχή σύμφωνοι στον σχηματισμό της μεταβατικής κυβέρνησης, με επικεφαλής τον Καραμανλή, συμφώνησαν και συνεργάστηκαν μαζί του στο να γίνουν βουλευτικές εκλογές στις 17 Νοέμβρη 1974 και έβαλαν εμπόδια στο κίνημα οργάνωσης των εργατικών χώρων με τη δημιουργία εργοστασιακών σωματείων. Το ΚΚΕ (εσωτ.) συνεργάστηκε με την παράταξη της Ν.Δημοκρατίας στις εκλογές της ΓΣΕΕ το 1976, και στήριξε το πρόγραμμα της. Το ΑΕΜ (η συνδικαλιστική παράταξη του ΚΚΕ εσωτ.) προσχώρησε στην Ανεξάρτητη Συνδικαλιστική Δημοκρατική Συνεργασία, που επικεφαλής της ήταν ο Καρακίτσος (διορισμένος γ. γραμματέας της ΓΣΕΕ) και στενός συ-

1992: Οι φοιτητές μαζί με τους απεργούς της ΕΑΣ ενάντια στον Κ. Μητσotάκη

νεργάτης του υπουργού Απασχόλησης Λάσκαρη. Το ΚΚΕ εσωτ. πίστευε ότι μ' αυτόν τον τρόπο υλοποιεί Εθνική Αντιδικτατορική Ενότητα, βασικό στόχο του στα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης. Το σύνθημα "Όχι στους συμβιβασμούς με τους Καρακίτσους" συνόδευε τους μαχητικούς εργάτες όλο εκείνο το διάστημα.

Η μεταπολίτευση με τους μεγάλους εργατικούς και λαϊκούς αγώνες ήταν μια περίοδος πολιτικοποίησης, ριζοσπαστικοποίησης και μαζικής μετατόπισης προς τα αριστερά. Εκατοντάδες χιλιάδες εργάτες στρέφονται προς τον σοσιαλισμό, έπεφταν με τα μούτρα στα μαρξιστικά βιβλία και αναζητούσαν κυριολεκτικά τα αριστερά κόμματα για να ενταχθούν. Μέσα σ' αυτό το κύμα ριζοσπαστικοποίησης τα ρεφορμιστικά κόμματα κατόρθωσαν να μεγαλώσουν σχεδόν από το μηδέν. Στις βουλευτικές εκλογές στις 17 Νοέμβρη τα δύο ΚΚΕ κατέβηκαν μαζί σαν Ενωμένη Αριστερά και πήραν 9,5%. Στις εκλογές που έγιναν το 1977, τρία χρόνια αργότερα, η Ν.Δ. είχε πτώση 13%, το Κέντρο επίσης πτώση 12%, ενώ τα μόνα κόμματα που ανέβηκαν ήταν το ΠΑΣΟΚ που από 13% σχεδόν διπλασίασε τη δύναμη του και έφτασε

στο 25,3% και παράλληλα ανέβηκε λίγο και η Αριστερά: 9,4% το ΚΚΕ και 1,9% το ΚΚΕ(εσ). Οι εκλογές εκείνες έδειξαν ότι το ΚΚΕ είχε πάρει κεφάλι απέναντι στο ΚΚΕ (εσωτ.).

Το ΠΑΣΟΚ μεγάλωσε και πήρε κεφάλι απέναντι στα δύο ΚΚΕ, όχι γιατί έκφραζε τα πιο συντηρητικά κομμάτια της κοινωνίας, ούτε γιατί «το έβαλαν οι αμερικάνοι», αλλά γιατί στις κρίσιμες μάχες, κράτησε μια πιο αριστερή πολιτική. Αυτό ισχύει και για το εργατικό κίνημα και για το κίνημα των εργοστασιακών σωματείων που από μια στιγμή και πέρα άρχισε να το ελέγχει. Η Ομοσπονδία των εργοστασιακών σωματείων, η ΟΒΕΣ κυριαρχήθηκε από το ΠΑΣΟΚ. Ήταν οι συμβιβασμοί της ηγεσίας των ΚΚ, οι συνεργασίες με την κυβέρνηση που άφησαν το περιθώριο στο να εξαπλωθεί το ΠΑΣΟΚ, να υπάρξει στην Ελλάδα σοσιαλδημοκρατικό κόμμα που στη συνέχεια κατάφερε να βγει πρώτο κόμμα και να δημιουργήσει δική του κυβέρνηση.

Η μεταπολίτευση είναι το πιο επίκαιρο παράδειγμα για το πόσο γρήγορα μπορεί να οργανωθεί πολιτικά η εργατική τάξη μέσα σε μια περίοδο κρίσης. Η εργατική τάξη αναζητούσε τη δύναμη για να κτίσει το συλλογικό πολιτικό όπλο

που θα επέτρεπε να ανατρέψουν το καθεστώς της εκμετάλλευσης και της καταπίεσης.

Η επαναστατική αριστερά μεγάλωσε πολύ στα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης και έπαιξε καθοριστικό ρόλο στους μεγάλους πολιτικούς και οικονομικούς αγώνες. Είχε την αίγλη "των παιδιών του Πολυτεχνείου" και αυτό έδινε μαζικό ακροατήριο όχι μόνο μέσα στους φοιτητές και τη νεολαία αλλά και στα εργοστάσια και τις εργατογειτονίες. Αλλά είχε και μεγάλες πολιτικές και ιδεολογικές αδυναμίες που αποδείχθηκαν καθοριστικές στην πορεία. Οι πιο μεγάλες οργανώσεις ήταν μαοϊκές και βρέθηκαν σε αδιέξοδο όταν το καθεστώς του Πεκίνου άρχισε να δείχνει όλο και πιο ανοιχτά και προκλητικά τον πραγματικό του χαρακτήρα.

Παρά τις αδυναμίες, όμως, ο «χώρος της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς», όπως βαφτίστηκε υποτιμητικά από τα ΜΜΕ, στάθηκε ξανά και ξανά πρωτοπόρος, ανοίγοντας μέτωπα εκεί όπου η ρεφορμιστική αριστερά δίσταζε να μιλήσει.

Προφανώς αφετηρία για αυτόν το ρόλο ήταν η συμβολή της επαναστατικής αριστεράς στην εξέγερση του Πολυτεχνείου και η αντιμετώπιση της Μεταπο-

1991: Φοιτητές και μαθητικές καταλήψεις ενάντια στον υπ. Παιδείας Κοντογιαννόπουλο

λίτευσης από τη σκοπιά της ανατροπής και όχι της «ομαλής μετάβασης». Είναι χαρακτηριστικό το κείμενο της ΟΣΕ με τίτλο «Δεν θα χαρίσουμε τις πολιτικές νίκες του κινήματος στους Καραμανλήδες» που δημοσιεύτηκε στην παράνομη τότε «Μαμή» τον Απρίλη του 1974 και καταλήγει:

«Για τους επαναστάτες, τα συμπεράσματα απ' την ανάλυση κι εκτίμηση της πολιτικής κατάστασης και ιδιαίτερα των τελευταίων εξελίξεων είναι ξεκάθαρα. Η μόνη δύναμη που μπορεί να συντρίψει τη χούντα είναι το μαχητικό μαζικό κίνημα. Χωρίς καμιά αναγνώριση για "λύσεις" έξω από το μαζικό κίνημα, χωρίς καμιά παραχώρηση στους αστούς μανουβραδόρους. Καθήκον μας, ακόμα, είναι να οργανωθούμε για να βγάλουμε πέρα όλη αυτή τη δουλειά πάνω σε σωστή βάση, μακριά απ' οποιαδήποτε αυταπάτη για τους ρεφορμιστές».¹⁶

Αυτός ο προσανατολισμός μεταφράστηκε και στη στήριξη των αγώνων της εργατικής τάξης και της νεολαίας για τις κατακτήσεις τους σε κάθε καμπή της Μεταπολίτευσης, αλλά και σε πρωτοβουλίες για τη διεύρυνσή τους.

Ένα παράδειγμα δίνει ο Κώστας Τορπουζίδης από την πάλη για την απελευ-

θέρωση των ομοφυλόφιλων:

«Όταν μπήκα στην οργάνωση το 1992, τα πρώτα βιβλία που με τράβηξαν ήταν τα βιβλία που είχαμε κυκλοφορήσει τότε για την απελευθέρωση των ομοφυλόφιλων του Νοέλ Χάλιφαξ και ο κρατικός καπιταλισμός του Τόνι Κλιφ. Τα επόμενα χρόνια πετύχαμε και κάναμε ένα δεύτερο πολύ πιο ανοιχτό μάχημα γι' αυτά τα ζητήματα μέσα στο ίδιο το κίνημα με την Πρωτοβουλία Γένοβα και την Πρωτοβουλία Ομοφυλόφιλων Ενάντια στην Καταπίεση, στις αρχές του 2000.

Σε όλη αυτήν την πορεία μέχρι να ανοίξει ξανά το ζήτημα μέσα στα αντικαπιταλιστικά και τα αντιπολεμικά κινήματα εκείνης της δεκαετίας ήμασταν, όχι απλά η μειοψηφία, αλλά πρακτικά οι μοναδικοί που το ανοίγαμε μέσα στην Αριστερά. Όταν την δεκαετία του '90 στη Νομική Θεσσαλονίκης χτίσαμε τις Επαναστατικές Σοσιαλιστικές Ομάδες Φοιτητών γι' αυτόν ακριβώς το λόγο ερχόμασταν αντιμέτωποι με κοροϊδίες από παρατάξεις της Αριστεράς για τις θέσεις μας για τη σεξουαλική απελευθέρωση, οι οποίες το λιγότερο υποτιμούσαν το μέτωπο ενάντια στην καταπίεση και χρησιμοποιούσαν τη θέση μας σαν "στίγμα" για να μας έχουν στο περιθώριο. Είμα-

στε περήφανοι για τη συμβολή που είχαμε σαν κόμμα στο να σπάσει αυτή η σταλινική γραμμή, που καθόριζε για χρόνια όλη την Αριστερά, ότι αυτός ο προσανατολισμός σημαίνει "αστική παρέκκλιση" και "εκφυλισμός των ηθών". Αυτές ήταν οι απόψεις που κυριαρχούσαν τότε και στο ΚΚΕ και σε άλλα κομμάτια της Αριστεράς».¹⁷

Ποτέ δεν ήμασταν «καταψύκτες όπου φυλάσσεται η προσδοκία της ανατροπής», όπως άδικα γράφει ο Τάσος Παππάς στην Εφημερίδα των Συντακτών.¹⁸ Αντίθετα, πάντα βάλαμε και βάζουμε συγκεκριμένα τις πρωτοβουλίες που ανοίγονται από τη μεγάλη στρατηγική επιλογή. Όταν το κίνημα του Σιάτλ και της Γένοβα ξαναέφερε στην πρώτη γραμμή το σύνθημα «Οι άνθρωποι πάνω από τα κέρδη», εμείς επιμέναμε ότι είναι η ώρα του αντικαπιταλισμού, ενώ ο ΣΥΡΙΖΑ προτίμησε να συγκροτηθεί ως κοινοβουλευτικό μέτωπο κατά του νεοφιλελευθερισμού. Σήμερα πια ξέρουμε που κατέληξε εκείνη η επιλογή.¹⁹

Στην επέτειο των 50 χρόνων της Μεταπολίτευσης, έχουμε μια μεγάλη και πλούσια εμπειρία για την σημασία του επαναστατικού δρόμου για να δικαιωθούν οι αγώνες μας.

Σημειώσεις

1. Τελείωσε η Μεταπολίτευση στις 25 Ιουνίου, Η Καθημερινή, 24 Ιουλίου 2023, <https://www.kathimerini.gr/politics/562522342/teleiose-i-metapoliteysi-stis-25-ioniou/>
2. Ηλίας Νικολακόπουλος, Πόσο διαρκεί η Μεταπολίτευση, στο συλλογικό «Μεταπολίτευση, σαράντα χρόνια μετά», σελ. 22. Η Αυγή 16.11.2014
3. Μαρία Στύλλου, Μεταπολίτευση, το κίνημα που ανέτρεψε τη Χούντα, Σοσιαλισμός από τα κάτω Νο105, Ιούλης-Αύγουστος 2014, <https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=149&issue=105#gsc.tab=0>
4. Τάσος Σακελλαρόπουλος – Η μεταπολίτευση στο στρατό – Αρχιεπιστάξιο Σεπτέμβρης 2013 – αφιέρωμα στην Μεταπολίτευση (1974-1981)
5. «Το βασικό κριτήριο της επιλογής του ενδεχομέ-

ως δεν ήταν το γεγονός ότι ο Γκίκας ήταν παλαιός βουλευτής και υπουργός της ΕΡΕ, ούτε το ότι είχε διατελέσει αρχηγός ΓΕΣ, αλλά ότι υπήρξε ο πρώτος επικεφαλής του ΙΔΕΑ όταν η οργάνωση αυτή συγκροτήθηκε λίγο πριν τη δεκεμβριανή σύγκρουση του 1944». Αρχιεπιστάξιο, στο ίδιο τεύχος σελ.18

6. Κώστας Πίττας, 45 χρόνια από τη μάχη του ν. 330: Και τότε και σήμερα, νόμος είναι το δικό του εργάτη, Εργατική Αλληλεγγύη Νο 1470, 5 Μάρ 2021, <https://ergatikigr/article.php?id=24133&issue=1470>
7. Μαρία Στύλλου, Η Πάλη για την Απελευθέρωση των Γυναικών, Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, 4η έκδοση σελ.84
8. «Τηλεφωνήτριες: είμαστε αποφασισμένες», Απελευθέρωση των Γυναικών, περιοδική έκδοση της Κίνησης για την απελευθέρωση των γυναικών, Νοέμβρης-Δεκέμβρης 1978, σελ.3
9. Πάνος Γκαργγκάνας, 50 χρόνια ΣΕΚ - Παλεύοντας για την επανάσταση και τον Σοσιαλισμό, Σοσιαλι-

σμός από τα κάτω Νο149, Νοέμβρης-Δεκέμβρης 2021, <https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1331&issue=149#gsc.tab=0> Το κείμενο «Οι εργατικοί αγώνες ξαναζούν» από το περιοδικό Σοσιαλιστική Επανάσταση υπάρχει αναδημοσιευμένο στη συλλογική έκδοση «50 χρόνια αγώνες για την Επανάσταση και τον Σοσιαλισμό», Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Δεκέμβρης 2021.

10. Η μεγάλη απεργία κατά του "νόμου Λάσκαρη", <https://www.anatropinews.gr/2021/06/10/megali-apergia-nomoy-laskar/>
11. Συνέντευξη με τον Νίκο Γεωργίου: 40 χρόνια από την απεργία ενάντια στο Νόμο 330, Εργατική Αλληλεγγύη Νο 1224, 24 Μάρ 2016, <https://ergatikigr/article.php?id=13785&issue=1224>
12. Συνέντευξη με τον Νίκο Γεωργίου: Η 23 Ιούλη των οικοδόμων, Εργατική Αλληλεγγύη Νο 1183, 22 Ιούλη 2015, <https://ergatikigr/article.php?id=12180&issue=1183>
13. Διονυσία Πυλαρινού, 45 χρόνια από τη μάχη του ν. 330: Και τότε και σήμερα, νόμος είναι το δικό του εργάτη, Εργατική Αλληλεγγύη Νο 1470, 5 Μάρ 2021, <https://ergatikigr/article.php?id=24133&issue=1470>
14. Η δημοκρατία που στενεύει, περιοδικό Σοσιαλιστική Επανάσταση Νο1, Σεπτέμβρης 1975, σελ. 6-10
15. Στέλιος Μιχαηλίδης Φοιτητικό κίνημα: Έτσι νίκησαν οι καταλήψεις 2006-7, Εργατική Αλληλεγγύη Νο1604, 10 Γενάρη 2024, <https://ergatikigr/article.php?id=28438&issue=1604>
16. Οι ρίζες της επαναστατικής αριστεράς στην Ελλάδα, επιλογή από κείμενα της ΟΣΕ 1972-74, Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, 2η έκδοση 2011.
17. Κώστας Τορπουζίδης, Η Αριστερά και το ΛΟΑΤΚΙ+ κίνημα, Εργατική Αλληλεγγύη Νο 1612, 6 Μάρτη 2024, <https://ergatikigr/article.php?id=28688&issue=1612>
18. Τάσος Παππάς, Με την άλλη Αριστερά τι γίνεται;, Εφημερίδα των Συντακτών, 17/6/2024, https://www.efsyn.gr/stiles/ypografoyn/436890_me-tin-alli-aristera-ti-ginetai
19. Πάνος Γκαργγκάνας, Για ποια Αριστερά παλεύουμε, Επαναστατική εναλλακτική στην κρίση του ΣΥΡΙΖΑ, Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, 2η έκδοση 2024

Άνοιξη 2001. Γενική Απεργία ενάντια στο ασφαλιστικό του Γιαννίτση (κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ με πρωθυπουργό Σημίτη).

Η Αριστερά μπροστά στην πολιτική κρίση

Κεντροαριστερή συνεργασία ή Μέτωπο ανατροπής

Πώς φτάσαμε στην ήττα του κόμματος της κυρίαρχης τάξης; Πώς μπορούμε να αξιοποιήσουμε τη δυναμική που ανοίγεται μπροστά μας; Η Μαρία Στύλλου δίνει τις απαντήσεις από τη σκοπιά της εργατικής τάξης και της επαναστατικής Αριστεράς.

Τα αποτελέσματα των ευρωεκλογών ήταν συνταρακτικά για όλο τον κόσμο. Συνταρακτικά για αυτούς και αυτές που οργάνωσαν τις μάχες για να φτάσουμε στην ήττα της κυβέρνησης, συνταρακτικά και για όσους/ες/α αμφέβαλλαν ότι μπορούμε να φτάσουμε στην ήττα της- και αυτό είναι το μεγαλύτερο κομμάτι της οργανωμένης Αριστεράς.

Όμως, μετά τα αποτελέσματα έρχονται τα ερωτηματικά για το πώς πάμε παρακάτω.

Ο Άλεξης Τσίπρας μπήκε ξανά μπροστά για να προτείνει συνεργασία ΣΥΡΙΖΑ-ΠΑΣΟΚ με την ελπίδα να πάρουν πλειοψηφία στις επόμενες εκλογές και να σχηματίσουν «κυβέρνηση των προοδευτικών δυνάμεων». Το ΚΚΕ απέχει από αυτήν τη συζήτηση, ενώ τα κόμμα-

Πανεργατική απεργία 28 Φλεβάρη 2024

την Κεντροαριστερά (...). Σε σχέση με τον Ιούνιο του 2023 η Ν.Δ. έχασε συνολικά 990.000 ψήφους. Περίπου 490.000 ψηφοφόροι της Ν.Δ. επέλεξαν την αποχή. Οι διαρροές της Ν.Δ. προς τα δεξιά ήταν προσεγγιστικά 200.000. Προς το Κέντρο «έφυγαν» πάνω από 250.000».¹

Αυτή η εικόνα γίνεται ακόμη πιο έντονη αν σταθούμε στις μεγάλες πόλεις και τις εργατογειτονιές τους που σίγουρα έχουν πολιτικά μεγαλύτερη βαρύτητα από τον πανελλαδικό μέσο όρο. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσίασε η Εφημερίδα των Συντακτών,

«Η κυβέρνηση κατέγραψε μεγάλες απώλειες σε εργατικές γειτονιές στις προχθεσινές εκλογές.(...) στις ευρωεκλογές οι απώλειές της συγκριτικά με τα ποσοστά του 2023 ξεκινούν περίπου από το 11,5% και φτάνουν να αγγίζουν έως και το 14%. Αυτά σε επίπεδο ποσοστών, όπου η θηριώδης αποχή «θολώνει» το τοπίο. Σε επίπεδο απόλυτων αριθμών (ψηφών) η Ν.Δ. χάνει δυνάμεις πά-

νω από το 50%. Στον Δήμο Περάματος η συνολική απώλεια της Ν.Δ. διαμορφώνεται στο 54,9%. Στον Δήμο Κερασινίου-Δραπετσώνας οι πραγματικές απώλειες της Ν.Δ. ανέρχονται στο 55,5%. Στον Δήμο Αγίας Βαρβάρας 53,7%. Στον Δήμο Αιγάλεω 51,7%. Στον Δήμο Περιστερίου, έναν από τους πιο πολυπληθείς δήμους της χώρας, οι απώλειες του κυβερνώντος κόμματος σε αριθμό ψήφων ανέρχονται στο 51,3%. Συγκέντρωσε 20.876 ψήφους στις περσινές εθνικές εκλογές και 10.150 ψήφους στις φετινές ευρωεκλογές. Στον Δήμο Κορυδαλλού οι απώλειες της Ν.Δ. ανέρχονται στο 51,7%. Στον Δήμο Πετρούπολης 49,1%. Στον Δήμο Καισαριανής 50,9%. Στον Δήμο Ιλίου 49,7%».²

Όσο για τη νεολαία, το βατερλό της κυβέρνησης είναι ακόμα μεγαλύτερο, όπως περιμέναμε μετά τον αγώνα των καταλήψεων:

«Πρωτιά στους νέους 17-24 ετών κατέγραψε ο ΣΥΡΙΖΑ στις Ευρωεκλογές,

παρ' όλο που στην κάλη των τελευταίων εθνικών εκλογών είχε «τερματίσει» δεύτερος στην εν λόγω ηλικιακή ομάδα. Ειδικότερα, σύμφωνα με τα πρώτα ποιοτικά αποτελέσματα του Exit Poll, οι νέοι από 17 έως 24 ετών στήριξαν τον ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ με ποσοστό 20,8%, ενώ το ποσοστό της Νέας Δημοκρατίας σε αυτή την ηλικιακή ομάδα είναι 17,1%. Ακολουθεί το ΠΑΣΟΚ-ΚΙΝΑΛ με 11%, το ΚΚΕ με 7,4%, η Ελληνική Λύση με 5,9% και η Νίκη με 4,5%».³

Συνολικά, η κυβερνητική ήττα είναι καρπός των αγώνων που προηγήθηκαν και καθόρισαν το αποτέλεσμα. Διαψεύδονται οι θεωρίες ότι το εργατικό κίνημα δεν είναι σε θέση να δίνει πολιτικές μάχες που φτάνουν σε ήττα της κυβέρνησης.

Πρέπει να θυμηθούμε ότι ήταν «η προεκλογική εκστρατεία μιας κυβέρνησης πολιορκημένης από τη μαζική οργή. Το «να παλεύουμε απεργιακά» δεν είναι σχήμα λόγου. Από την αρχή της

χρονιάς, παράλληλα με το κίνημα των καταλήψεων ενάντια στην ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων ξεδιπλώνεται ένα απεργιακό κύμα που παλεύει ενάντια στην ακρίβεια, στις ιδιωτικοποιήσεις και την κυβέρνηση που προσπαθεί να «μπαζώσει» το έγκλημά της στα Τέμπη. Στις μεγάλες απεργίες στις 28 Φλεβάρη και στις 8 Μάρτη ήρθαν να προστεθούν οι απεργίες στις 17 Απρίλη και την Πρωτομαγιά.⁴

Χρειάζεται να έχουμε καθαρό ότι δεν πρόκειται για ένα μοναχικό δρόμο αλλά για ένα πολύβουο σταυροδρόμι. Στο οποίο, η κραυγή Δικαιοσύνη για την Πύλο ενώνεται με την κραυγή Δικαιοσύνη για τα Τέμπη. Με την κραυγή Δικαιοσύνη για τα θύματα της Χ.Α. Δικαιοσύνη για τις γυναίκοκτονίες. Για τον Ζακ. Για τους δολοφονημένους Ρομά. Για τον Βασίλη Μάγγο. Για όλους τους ανθρώπους που παλεύουν αντιμέτωποι με τη βαρβαρότητα αυτού του συστήματος. Από αυτό το σταυροδρόμι περνάει και ο δρόμος για την ανατροπή αυτής της δολοφονικής κυβέρνησης λιτότητας, ρατσισμού, σεξισμού, πολέμου, ιδιωτικοποιήσεων, καταστροφής του περιβάλλοντος και των ζωών μας.⁵

«Την πρώτη φορά τραγωδία τη δεύτερη φάρσα»...

Στο χώρο της αντιπολίτευσης η συρρίκνωση της ΝΔ έχει πέσει σαν κεραμίδα. Καμιά από τις ηγεσίες δεν περίμενε τέτοια εξέλιξη και καμιά δεν είναι έτοιμη να αλλάξει για να αντιμετωπίσει τη νέα κατάσταση. Μιλάνε για συνεργασίες και τη δημιουργία μιας «μεγάλης κεντροαριστεράς», αλλά δεν έχουν τίποτε να υποσχεθούν στον κόσμο που έδωσε τις μάχες, μαύρισε τη Νέα Δημοκρατία και αναζητάει τη συνέχεια.

Οι ηγεσίες του ΣΥΡΙΖΑ και του ΠΑΣΟΚ βρίσκονται σε μακρόσυρτη κρίση που κάνει τις διακηρύξεις τους να θυμίζουν τα λόγια του Μαρξ όταν έγραφε στο έργο του «Η 18η Μπρυμαίρ του Λουδοβίκου Βοναπάρτη» πως η ιστορία επαναλαμβάνεται, την πρώτη φορά σαν τραγωδία, τη δεύτερη σαν φάρσα. Το βί-

βλίο εκείνο γράφτηκε την περίοδο από τον Δεκέμβρη του 1851 ως το Μάρτη του 1852. Ο τίτλος συνδέει το πραξικόπημα του Λουδοβίκου Βοναπάρτη στις 2 Δεκέμβρη 1851 με το αντίστοιχο πραξικόπημα της 18ης Μπρυμαίρ του 1799 του (θείου) Μεγάλου Ναπολέοντα που τον είχε οδηγήσει στον Αυτοκρατορικό θρόνο. Αλλά, αυτή η σύνδεση έχει μόνο ειρωνικό χαρακτήρα. Με αφορμή αυτή την «ιστορική επανάληψη των γεγονότων και των προσώπων», ο Μαρξ διατυπώνει τη γνωστή ρήση:

«Ο Χέγκελ κάνει κάπου την παρατήρηση ότι όλα τα μεγάλα κοσμοϊστορικά γεγονότα και πρόσωπα παρουσιάζονται να λέμε, δυο φορές. Ξέχασε όμως να προσθέσει: τη μια φορά σαν τραγωδία, την άλλη σαν φάρσα. Ο Κοσιντιέρ αντί του Δαντόν, ο Λουί Μπλαν αντί του Ροβεσπιέρου, οι ορεινοί του 1848 - 1851 αντί των ορεινών του 1793 - 1795, ο ανεψιός αντί του θείου».⁶

Για τον ΣΥΡΙΖΑ, η πρώτη φορά ήταν η άνοδος του στην κυβέρνηση το 2015. Νικητής των εκλογών, τότε, προχώρησε σε συνεργασία με το κόμμα του Καμμένου για να σχηματίσει κυβέρνηση. Το κόμμα του Καμμένου ονομαζόταν «Ανεξάρτητοι Έλληνες» και αποτελούσε δεξιά διάσπαση από τη Νέα Δημοκρατία.⁷ Κόμμα εθνικοπατριωτικό, ρατσιστικό, πήρε σημαντικά υπουργεία και θέσεις αναπληρωτών και υφυπουργών στις κυβερνήσεις του Αλέξη Τσίπρα (Αμυνας, Τουρισμού, Μακεδονίας-Θράκης, Αγροτικής Ανάπτυξης, Εργασίας) και ήρθε σε ρήξη όταν υπογράφηκε η Συμφωνία των Πρεσπών, την οποία κατάγγειλε ως «εθνοπροδοτική».

Εκείνη η συνεργασία ήταν από την αρχή ένα προμήνυμα συμβιβασμών, καθώς ο ΣΥΡΙΖΑ είχε φτάσει να γίνει πρώτο κόμμα μέσα από μαζική στροφή προς τα αριστερά. Ο κόσμος που είχε δώσει τις μάχες με τις πανεργατικές απεργίες και τις καταλήψεις των πλατειών ενάντια στα Μνημόνια, ο κόσμος που είχε γκρεμίσει και την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ και τις συγκυβερνήσεις πρώτα του Παπαδήμου και ύστερα των Σαμαρο-Βενιζέλων

ήταν αυτός που στράφηκε κατά εκατομμύρια προς τα αριστερά και έκανε τον ΣΥΡΙΖΑ πρώτο κόμμα. Και έζησε ως τραγωδία το ξεπούλημα του τεράστιου ΟΧΙ του δημοψηφίσματος το καλοκαίρι του 2015 και όλη τη διαχείριση του τρίτου Μνημόνιου που ακολούθησε.

Σήμερα, μετά τη νέα κατάρρευση των ποσοστών της Νέας Δημοκρατίας σε επίπεδα του 2012, η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ δεν μπορεί να ξαναδημιουργήσει τις προσδοκίες του 2015. Αυτό είναι ολοφάνερο στην περίπτωση του Κασσελάκη που απειλεί με διαγραφές στελεχών από το Σικάγο όπου βρίσκεται και προχωράει στο κλείσιμο της Αυγής στο όνομα της καταπολέμησης του «μαύρου χρήματος». Ξανανοίγει η κρίση που ξέσπασε στον ΣΥΡΙΖΑ μετά την παραίτηση Τσίπρα από την ηγεσία πέρσι το καλοκαίρι. Η Όλγα Γεροβασίλη, που είχε φτάσει στο παραπέντε της αναμέτρησης με τον Κασσελάκη στο «Συνέδριο» τον Φλεβάρη, προχωράει σε καταγγελία μαζι με 87 άλλα στελέχη τονίζοντας:

«τραυματίζει το χώρο μας το να ανοίγει ξαφνικά, δημόσια και με υπαινιγμούς, μια συζήτηση περί ηθικής και διαφάνειας στον ΣΥΡΙΖΑ – Προοδευτική Συμμαχία, που δεν έχει κανένα έρεισμα, την ώρα που θα έπρεπε να ασκούμε σκληρή αντιπολίτευση στην κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας και όταν μάλιστα παράγεται τόσο σημαντικό κοινοβουλευτικό έργο».

Εμμέσως πλην σαφώς στο κείμενο δινεται το στίγμα υπεράσπισης του πρώην προέδρου και πρωθυπουργού Αλέξη Τσίπρα, καθώς τονίζουν, μεταξύ άλλων, ότι οφείλουμε να είμαστε υπερήφανοι για το γεγονός ότι το κόμμα μας δεν χρωστάει ούτε ένα ευρώ στις τράπεζες, υπηρετούσε πάντα στην πράξη τη διαφάνεια και ήταν ανεξάρτητο από οικονομικά συμφέροντα.

Υπογραμμίζουν φυσικά τον τρόπο με τον οποίο αποφασίστηκε το κλείσιμο της Αυγής, τονίζοντας ότι «δεν γίνεται να παίρνονται τόσο κρίσιμες αποφάσεις για τον εξορθολογισμό στα μέσα ενημέρωσης του κόμματος, που αφορούν ερ-

Κινητοποίηση συμπαρατάσεως στη μητέρα της 12χρονης του Κολωνού

γαζόμενους, αποφάσεις με ιστορικό χαρακτήρα για την Αριστερά, όπως η αναστολή του καθημερινού φύλλου της Αυγής, χωρίς να συζητηθούν καν σε κάποιο συλλογικό όργανο».⁸

Ο ίδιος ο Τσίπρας εμφανίζεται υπέρμαχος μιας συνεργασίας με το ΠΑΣΟΚ, το οποίο επίσης κλυδωνίζεται από την αμφισβήτηση της ηγεσίας Ανδρουλάκη. Ο κόσμος της Αριστεράς και των αγώνων, όμως, δεν ξεχνάει ότι το ΠΑΣΟΚ δεν έπαψε να συμπλέει με τη Νέα Δημοκρατία όλο το προηγούμενο διάστημα και ενώ ξεδιπλώνονταν οι αγώνες.

Το ΠΑΣΟΚ τάχθηκε υπέρ των ιδιωτικών «панεπιστήμιων» (αρκεί να αναθεωρηθεί το άρθρο 16 του Συντάγματος) και κατά των καταλήψεων που σημάδεψαν όλη την πορεία προς τις ευρωεκλογές και το μαύρισμα της ΝΔ, ιδιαίτερα από τη νεολαία.

Το ΠΑΣΟΚ έμεινε στο πλευρό του Ισραήλ την ώρα που η αλληλεγγύη στην Παλαιστίνη απλώθηκε μαζικά με τις σημαίες της Παλαιστίνης να κυματίζουν σε κάθε απεργία και κάθε συλλαλητήριο.

Το ΠΑΣΟΚ στέκεται στο πλευρό της κυβέρνησης των κλειστών συνόρων, του φράχτη στον Έβρο και των επαναπροωθήσεων, ενώ δεν βρήκε λέξη καταγγελίας για τη φριχτή δολοφονία των προσφύγων στην Πύλο.

Κανένας από τους διεκδικητές της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ απέναντι στον Ανδρουλάκη δεν έχει να προσφέρει διαφοροποιήσεις προς τα αριστερά. Η μόνη κριτική που ανοίγουν είναι ότι δεν κατάφερε να κάνει το ΠΑΣΟΚ δεύτερο κόμμα.

Αυτό είναι το κεντρικό πρόβλημα της κοινοβουλευτικής αντιπολίτευσης. Μπορούν να συγκλίνουν προγραμματικά, καθώς και ο ΣΥΡΙΖΑ μοιράστηκε και μοιράζεται τις ίδιες συμπλεύσεις με τη ΝΔ, αλλά αυτή η δεξιά σύγκλιση δεν έχει τίποτε να προσφέρει σαν διέξοδο. Οι συμβιβασμοί του 2015 τώρα έχουν εγκατασταθεί από την αρχή σε όλη την μεθοδευόμενη «κεντροαριστερή συνεργασία» και γι' αυτό η τραγωδία γίνεται φάρσα.

Γι' αυτό είναι κατεπείγον να ξεκαθαρί-

σουμε πώς μπορούμε να παλέψουμε και να νικήσουμε ξεφεύγοντας από αυτά τα αδιέξοδα.

Υπάρχει εναλλακτική

Η Νέα Δημοκρατία σαν κυβέρνηση που διαχειρίζεται τα πάντα με κριτήριο τα συμφέροντα της άρχουσας τάξης, επιμένει στις αντεργατικές επιθέσεις που είχε ήδη ξεκινήμενες. Οι υποσχέσεις του Μητσοτάκη για επιδόματα επειδή θα φορολογήσει τα «υπερκέρδη» των διυλιστήριων είναι μια απάτη. Ο πρωθυπουργός κοροϊδεύει όταν λέει ότι τα 300 εκατομμύρια ευρώ «θα κατευθυνθούν και για τη στήριξη εύάλωτων συμπολιτών μας, ειδικά για εκείνους τους συνταξιούχους που δεν είδαν αύξηση στις συντάξεις τους λόγω της προσωπικής διαφοράς». Την ώρα που η κυβέρνηση «αποταμιεύει» κάθε μήνα εκατομμύρια ευρώ από χιλιάδες συνταξιούχους με την παρακράτηση της προσωπικής διαφοράς υπόσχεται μέσα στον Ιούλη «καρμέλες» για τα Χριστούγεννα (το αντίστοιχο «δωράκι» πέρσι ήταν 100–250 ευρώ). Και στα «θετικά» να μην ξεχάσου-

με τη «μονιμοποίηση» του μειωμένου συντελεστή ΦΠΑ αλλά μόνο στον take away καφέ...

Η κυβέρνηση, βέβαια, απαλλάσσει από τέτοιες «αγαθοεργίες» τις τέσσερις «συστημικές» τράπεζες με 3,6 δις ευρώ καθαρά κέρδη το 2023, τις 500 πιο κερδοφόρες εταιρίες με κέρδη 25,1 δις ευρώ το 2022 και βέβαια τους εφοπλιστές για τους οποίους η φορολόγηση παραμένει... «εθελοντική».⁹

Πίσω από τις απάτες Μητσοτάκη, ο Χατζηδάκης κλιμακώνει τις ιδιωτικοποιήσεις σε ό,τι έχει απομείνει από τις παλιές ΔΕΚΟ, ο Πιερρακάκης στοχοποιεί τα σχολεία, ο Βαρτζόπουλος (ο «θεωρητικός» του άνδρα-κυνηγού που από τη φύση του είναι βίαιος απέναντι στις γυναίκες) χτυπάει την Ψυχική Υγεία, ο Γεωργιάδης επιμένει με μανία στη διάλυση του ΕΣΥ και σπάει τα ρεκόρ χυδαιότητας υπερασπίζοντας τα εγκλήματα του κυβερνητικού ρατσισμού. Όπως έγραψε ο Ιάσωνας Αποστολόπουλος

για τον Γεωργιάδη: «Εσείς το ξέρατε ότι ο εφόσον ο τουρισμός πάει καλά δεν πειράζει που το ελληνικό κράτος πετάει μωρά στην θάλασσα; Αυτό είναι η απάντηση υπουργού κυβέρνησης για την έρευνα του BBC. Η χυδαιότερη και πιο αρρωστημένη εκδοχή του "41τακατό"».¹⁰

Είναι απαραίτητα ένα Ενιαίο Μέτωπο δράσης ενάντια στις ιδιωτικοποιήσεις που σκοτώνουν, την ακρίβεια που τσακίζει μισθούς και συντάξεις, τον σεξισμό που κάνει τις γυναικοκτονίες καθημερινότητα, τον ρατσισμό που δολοφονεί, τον πόλεμο που αρνείται τη λευτεριά στην Παλαιστίνη.

Το εργατικό κίνημα και όλες οι μάχες έχουν διαμορφώσει τα αιτήματα που μπορούν να ενώνουν στη δράση τα συνδικάτα, τους συλλόγους, όλες, όλους, όλα.

Στην εργατική τάξη, που ματώνει παλεύοντας ενάντια στις ιδιωτικοποιήσεις, αξίζει μια Αριστερά που λέει άμεσα και κατηγορηματικά όχι στις ιδιωτικοποι-

ήσεις με στόχο την επιστροφή στο δημόσιο όλων των κοινωνικών υπηρεσιών και επιχειρήσεων κάτω από εργατικό έλεγχο.

Ποιος ξέρει καλύτερα τις ανάγκες ενός νοσοκομείου στην υπηρεσία των ασθενών: οι γιατροί και το νοσηλευτικό προσωπικό που δουλεύουν σε αυτό και αγωνίζονται για τη βελτίωσή του ή κάποιος μάντζερ διορισμένος από τη CVC ή από έναν υπουργό Υγείας με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια;

Το ερώτημα δεν είναι ρητορικό και το ξέρουμε καλά. Ζούμε στη χώρα όπου οι εργαζόμενοι στα τρένα προειδοποιούσαν για τον κίνδυνο να φτάσουμε σε τραγωδίες σαν αυτή των Τεμπών. Ο εργατικός έλεγχος δεν είναι «ουτοπία», είναι χειροπιαστή λύση.¹¹

Όλο και πιο πολλοί σχολιαστές παραδέχονται ότι η πολιτική των τραπεζών με τα επιτόκια χειροτερεύει και την ακρίβεια και την κρίση στέγης. Άραγε δεν είναι ώρα για να γυρίσουν οι τράπε-

ζες στο δημόσιο, για να συσταθεί ξανά ο Οργανισμός Εργατικής Κατοικίας, για να χτιστούν νέες φοιτητικές εστίες αντί να ιδιωτικοποιούνται τα πανεπιστήμια;

Όταν υπουργοί λένε ότι «η γυναικοκτονία έχει μια βιολογική βάση», ο κύκλος της βίας ολοκληρώνεται με γυναίκες δολοφονημένες ή βιασμένες ή ξυλοφορτωμένες, με την κυβέρνηση και τα διάφορα παπαγαλάκια τους να ψάχνουν το ύψος των ποινών και πάντα να προσπαθούν να μας πείσουν ότι επρόκειτο για «μεμονωμένο γεγονός».

Το πάνικ μπάτον δε δούλεψε για τη δολοφονημένη γυναίκα στη Σαλαμίνα από τον σύντροφό της, το περιπολικό δε βρέθηκε στους Αγίους Αναργύρους για την Κυριακή, ο Λιγνάδης κυκλοφορεί ελεύθερος. Ο Λύτρας ένα μήνα πριν ήταν κεντρικός ομιλητής σε εκδήλωση της νεολαίας της ΝΔ (ΔΑΠ-ΝΔΦΚ) στην Κομοτηνή για τα εγκλήματα της έμφυλης βίας! Το κίνημα που έφερε την ήττα της κυβέρνησης στις εκλογές χρειάζεται να συνεχίσει για να ολοκληρώσει το έργο του.

Η πάλη για μαζικές προσλήψεις στα νοσοκομεία είναι άμεση προστασία στις γυναίκες που αποκλείονται ολοένα και περισσότερο από την Υγεία. Όχι μόνο όταν φτάνουν στα τμήματα των επειγόντων περιστατικών επειδή έπεσαν θύματα κακοποίησης αλλά και πιο πριν. Όταν αναζητούν γυναικολογικούς ελέγχους, πρόληψη για τους καρκίνους στο μαστό και τον τράχηλο, όταν αναζητούν μαιευτήρια δημόσια και δωρεάν για να γεννήσουν ή να κάνουν έκτρωση και άλλα πολλά. Αντίστοιχα η πάλη για μαζικές προσλήψεις στις κοινωνικές δομές, από τους δημόσιους βρεφονηπιακούς σταθμούς ως τα δημόσια γηροκομεία και από τους δημόσιους και επαρκείς ξενώνες κακοποιημένων γυναικών ως τις δομές που προσφέρουν ψυχολογική/νομική στήριξη. Η πάλη ενάντια στη σεξιστική βία, τις γυναικοκτονίες και τις διακρίσεις είναι πάλη που δυναμώνει όλη την εργατική τάξη απέναντι σε αυτή την κυβέρνηση και αυτό το σύστημα.¹²

Χιλιάδες και χιλιάδες ξεσηκώθηκαν

ενάντια στο «μπάζωμα» του εγκλήματος στα Τέμπη. Η ίδια δύναμη μπορεί να απαιτήσει να τιμωρηθούν οι ένοχοι για το ρατσιστικό έγκλημα στην Πύλο. Λίγες μέρες μετά τις ευρωεκλογές, στην επέτειο του ενός χρόνου από την Πύλο, έγιναν συγκεντρώσεις έξω από τις ελληνικές πρεσβείες σε πολλές πόλεις του εξωτερικού και συλλαλητήρια σε πολλές πόλεις εδώ. Συγκλόνισαν οι επιζώντες του ναυαγίου, Πακιστανοί και Αιγύπτιοι ενωμένοι -ανάμεσά τους και επτά από τους εννιά στους οποίους η κυβέρνηση προ-

σπάθησε να φορτώσει το έγκλημα και αθωώθηκαν στη δίκη της Καλαμάτας. Στο πλευρό τους ήταν ο Τζαβέντ Ασλάμ, πρόεδρος της Πακιστανικής Κοινότητας Ελλάδας και οι δικηγόροι τους Ευγενία Κουνιάκη και Έφη Δούση.

«Ένα χρόνο μετά όλοι πλέον γνωρίζουν ποιοι είναι αυτοί που μας έπνιξαν αλλά δεν υπάρχει δικαιοσύνη», είπε ο Ζισάν από το Πακιστάν. «Γιατί δεν μας έσωσαν όταν για 15 ώρες ήμασταν μπροστά στα μάτια τους; Μας έβλεπαν από πάνω τα ελικόπτερα, από κάτω το

ελληνικό Λιμενικό. Θέλουμε να τιμωρηθούν οι ένοχοι, θέλουμε δικαιοσύνη. Για να πούμε στις οικογένειές μας και τις οικογένειες των θυμάτων τι έγινε».¹³

Δεν είμαστε μόνοι σε αυτή τη μάχη. Το αίτημα για να ανοίξουν τα σύνορα και να πάψουν οι κυβερνήσεις να τροφοδοτούν την άνοδο της ακροδεξιάς αγκαλιάζει τον κόσμο του αγώνα σε όλη την Ευρώπη. Ακόμα και το BBC έφτασε να αποκαλύπτει εγκλήματα επαναπροωθήσεων από την κυβέρνηση και το Λιμενικό εδώ. Το αίτημα για Λευτεριά στην Παλαιστίνη ήταν ήδη παγκόσμιο, μετά τις ευρωεκλογές γίνεται όλο και πιο διεθνές το κίνημα ενάντια στον ρατσισμό και τη φασιστική απειλή.

Στις επόμενες σελίδες αυτού του τεύχους μπορείτε να διαβάσετε για τον ξεσηκωμό στη Γαλλία ενάντια στην απειλή να κερδίσει τις εκλογές εκεί το φασιστικό κόμμα της Λεπέν. Το Νέο Λαϊκό Μέτωπο που συγκροτήθηκε εκεί καθώς ο κόσμος βγήκε στους δρόμους, αποτελεί σίγουρα μια πίεση πάνω στα κόμματα της κοινοβουλευτικής αριστεράς εδώ και μια πηγή έμπνευσης για τον κόσμο των αγώνων. Διεκδικούμε αυτή η πίεση και αυτή η έμπνευση να μην πάει χαμένη, να γίνει Ενιαίο Μέτωπο δράσης πάνω στο πρόγραμμα που έχουν διαμορφώσει οι αγώνες μας και όχι μια δεξιόστροφη κοινοβουλευτική «κεντροαριστερά».

Για να κερδίσουμε αυτό το στοίχημα χρειαζόμαστε την κοινή δράση στους δρόμους, αλλά και ξεκάθαρη αντιμετώπιση για την προοπτική.

Η πολυδιάστατη κρίση του καπιταλισμού δημιουργεί καταστάσεις ρήξης όπου ταυτόχρονα συνυπάρχουν συνθήκες καταστροφών αλλά και δυνατότητες εξέγερσης. Η συνειδητή παρέμβαση των πρωτοπόρων τμημάτων της εργατικής τάξης κάνει τη διαφορά. Ένα επαναστατικό κόμμα που συσπειρώνει στις γραμμές του τα πρωτοπόρα κομμάτια μπορεί να παρεμβαίνει και να πολλαπλασιάζει τις δυνατότητες της τάξης μας. Να αρπάζει τις ευκαιρίες συνδέοντας τους αγώνες, να απαντάει στις ρε-

φομιστικές αυταπάτες και να ανεβάζει την εργατική τάξη σε ηγεμονική δύναμη.

Για αυτήν την Αριστερά παλεύουμε. Όπως τονίζει το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα στην ανακοίνωσή του μετά τις ευρωεκλογές: «*Παλεύουμε για να μπορεί η οργανωμένη εργατική τάξη να επιβάλει το δίκιο της με τις δικές της δυνάμεις, για εργατική εναλλακτική. Με τη στρατηγική του επαναστατικού δρόμου για τον Σοσιαλισμό. Για ένα επαναστατικό κόμμα της εργατικής πρωτοπορίας που βαδίζει προς τα εκεί. Τώρα είναι η ώρα να δώσουμε όλες μας τις δυνάμεις σε αυτή την προσπάθεια*».¹⁴

Σημειώσεις

1. Σταύρος Παπαντωνίου, Το «μαύρο κουτί» των απωλειών της Νέας Δημοκρατίας, Καθημερινή της Κυριακής 16 Ιουνίου 2024, <https://www.kathimerini.gr/politics/563080621/to-mayro-koyti-ton-apoleion-tis-neas-dimokratias/>
2. Στέργιος Ζιαμπάκας, «Μαύρισαν τη ΝΔ οι λαϊκές γειτονίες», Εφημερίδα των Συντακτών 11/6/24 https://www.efsyn.gr/ellada/koinonia/436160_mayrisan-ti-nd-oi-laikes-geitonies
3. Ναυτεμπορική 10 Ιουνίου 2024, <https://www.naftemporiki.gr/politics/1684233/eyroekloges-2024-pos-psifisan-oi-neoi-17-24-eton-kai-oi-syntaxiychoi/>
4. Μαρία Στύλλου, Παλεύουμε για την ήττα τους, Σοσιαλισμός από τα κάτω Νο164, Μάης-Ιούνιος 2024, <https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1479&issue=164#gsc.tab=0>
5. Γιώργος Πίττας, Πύλος, το πιο μεγάλο ρατσιστικό έγκλημα δεν θα μείνει σιωπηρό, Σοσιαλισμός από τα κάτω Νο165, Μάης-Ιούνιος 2024, <https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1480&issue=164#gsc.tab=0>
6. Καρλ Μαρξ, Η 18η Μπρυσαίρ του Λουδοβίκου Βοναπάρτη, έκδοση στα ελληνικά, Σύγχρονη εποχή. Παρουσίαση στο περιοδικό Σοσιαλισμός από τα κάτω Νο 145, <https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1296&issue=145#gsc.tab=0>
7. Για τον μακρύ κατάλογο τέτοιων κινήσεων στη «δεξιά πολυκατοικία» βλέπε Καθημερινή 19 Ιουνίου 2024, Τα κόμματα στα δεξιά της ΝΔ: μια αναδρομή με οδηγό το ιστορικό αρχείο της «Κ»: «από τις πρώτες ευρωεκλογές που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα τον Οκτώβριο του 1981 ως και σήμερα, επτά δεξιάτερα της ΝΔ, κόμματα έχουν επιτύχει την είσοδό τους στην ευρωβουλή, σε διαφορετικές όμως περιόδους και υπό διαφορετικούς συσχετισμούς κάθε φορά: το Κόμμα Προοδευτικών του Σπύρου Μαρκεζίνου το 1981 με 1 έδρα η Εθνική Πολιτική Ενωσης (ΕΠΕΝ) του Χρύσανθου Δημητριάδη το 1984 με 1 έδρα ο Λαϊκός Ορθόδοξος Συναγερμός του Γιώργου Κα-

ρατζαφέρη με 1 έδρα το 2004 και 2 έδρες το 2009 η Χρυσή Αυγή του Νίκου Μιχαολολιάκου με 3 έδρες το 2014 και 2 έδρες το 2019

η Ελληνική Λύση του Κυριάκου Βελόπουλου με 1 έδρα το 2019 και 2 έδρες το 2024

η Νίκη του Δημήτρη Νατσιού με 1 έδρα το 2024

η Φωνή Λογικής της Αφροδίτης Λατινοπούλου με 1 έδρα το 2024

Αλλά και στο εσωτερικό μέτωπο, από τις πρώτες βουλευτικές εκλογές της Μεταπολίτευσης που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα τον Νοέμβριο του 1974 και έπειτα, συνολικά επτά δεξιάτερα της Ν.Δ. κόμματα έχουν εξασφαλίσει την παρουσία τους στα έδρανα του ελληνικού κοινοβουλίου, σε διαφορετικές όμως περιόδους και υπό διαφορετικούς συσχετισμούς κάθε φορά:

η Εθνική Παράταξη του Στέφανου Στεφανόπουλου με 5 έδρες το 1977

ο Λαϊκός Ορθόδοξος Συναγερμός του Γιώργου Καρατζαφέρη με 10 έδρες το 2007 και 15 έδρες το 2009

οι Ανεξάρτητοι Έλληνες του Πάνου Καμμένου με 33 έδρες τον Μάιο του 2012, 20 έδρες τον Ιούνιο του 2012, 13 έδρες τον Ιανουάριο του 2015 και 10 έδρες τον Σεπτέμβριο του 2015

η Χρυσή Αυγή του Νίκου Μιχαολολιάκου με 21 έδρες τον Μάιο του 2012, 18 έδρες τον Ιούνιο του 2012, 17 έδρες τον Ιανουάριο του 2015 και 18 έδρες τον Σεπτέμβριο του 2015

η Ελληνική Λύση του Κυριάκου Βελόπουλου με 10 έδρες το 2019, 16 έδρες τον Μάιο του 2023 και 12 έδρες τον Ιούνιο του 2023

οι Σπαρτιάτες του Βασίλη Στίγκα με 12 έδρες τον Ιούνιο του 2023

η Νίκη του Δημήτρη Νατσιού με 10 έδρες τον Ιούνιο του 2023

Στην πλειονότητά τους, τα κόμματα που βρέθηκαν δεξιά της Ν.Δ. προήλθαν μέσα από τις τάξεις της Νέας Δημοκρατίας. Ο Πάνος Καμμένος ήταν βουλευτής της Ν.Δ. προτού ιδρύσει τους Ανεξάρτητους Έλληνες. Ο Γιώργος Καρατζαφέρης ήταν – και εκείνος – βουλευτής της Ν.Δ. προτού ιδρύσει τον Λαϊκό Ορθόδοξο Συναγερμό. Η Αφροδίτη Λατινοπούλου ήταν στέλεχος της Ν.Δ. προτού ιδρύσει τη Φωνή Λογικής. Ο Βασίλης Στίγκας ήταν και εκείνος παλαιότερα μέλος της Ν.Δ., αλλά και της Πολιτικής Ανοχής αργότερα. Ο Σπύρος Θεοτόκης είχε εκλεγεί βουλευτής με τη Ν.Δ. το 1974 προτού γνηθεί της Εθνικής Παράταξης και εν συνεχεία επιστρέψει στη Ν.Δ. ως βουλευτής Επικρατείας τη δεκαετία της 1980». <https://www.kathimerini.gr/politics/563077243/ta-kommata-sta-dexiatis-n-d-mia-anadromi-me-odigo-to-istoriko-archeio-tis-k/>

8. <https://www.in.gr/2024/06/27/politics/syryza-epistol-i-yprografoun-87-vouleytes-kai-stelexi-tou-syryza-aixmes-pros-kasselaki-poi-i-einai/>

9. Γιώργος Πίττας, Υπερκέρδον-απάτες Μνηστοτάκν, Εργατική Αλληλεγγύη Νο1628, 26 Ιούνιο 2024, <https://ergatiki.gr/article.php?id=35414&issue=1628>

10. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=10169089254785385&set=a.10154597489770385>

11. Πάνος Γκαργγκάνας, Θανατερές ιδιωτικοποιήσεις ή εργατικός έλεγχος;, Σοσιαλισμός από τα κάτω Νο165, Μάης-Ιούνιος 2024, <https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1483&issue=164#gsc.tab=0>

12. Κίνηση για την απεργιακή 8 Μάρτη, <https://www.facebook.com/apergiakih8marti>

13. Λένα Βερέ, Πύλος-διεθνές κίνημα για να τιμωρηθούν οι ένοχοι, Εργατική Αλληλεγγύη Νο1627, 19 Ιούνιο 2024, <https://ergatiki.gr/article.php?id=35397&issue=1627>

14. Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα, 10 Ιούνιο 2024, <https://sekonline.gr/article.php?id=1614>

Διαδήλωση στο Παρίσι αμέσως μετά
τα αποτελέσματα των Ευρωεκλογών

Γαλλία

Οι εκλογές, η Αριστερά και η φασιστική απειλή

«Υπάρχουν δεκαετίες όπου δεν συμβαίνει τίποτα- και υπάρχουν βδομάδες όπου συμβαίνουν δεκαετίες»

Βλαντιμίρ Ίλιτς Λένιν

Στις 9 Ιούνη, μετά τη νίκη της Εθνικής Συσπείρωσης (RN), του κόμματος της Λεπέν, στις Ευρωεκλογές, ο Μακρόν διέλυσε τη Βουλή σε μια κυνική προσπάθεια να σώσει πολιτικά τον εαυτό του. Η δημοτικότητα του έχει πέσει σε χαμηλά-ρεκόρ, καθώς ήταν αυτός που πέρασε με αντιδημοκρατικές μεθοδεύσεις και αστυνομική καταστολή την Μεταρρύθμιση του Ασφαλιστικού με την οποία το όριο για συνταξιοδότηση ανέβηκε στα 64 χρόνια.

Ο Μακρόν υπολόγιζε να αξιοποιήσει τις δικαιολογημένες ανησυχίες για

**Η κρίση στη Γαλλία συγκλονίζει όλη την Ευρώπη.
Ο Ιάνης Δελατόλας γράφει από το Παρίσι για τον αγώνα
ώστε να βγούμε πιο δυνατοί από αυτό το σταυροδρόμι.**

τη φασιστική απειλή για να συσπειρώσει ένα μέτωπο γύρω από το ξεφτιλισμένο κόμμα του και τον εαυτό του. Αλλά ο Μακρόν είναι λαομίσητος εδώ και χρόνια για την καταστολή με την οποία αντιμετώπισε τα κινήματα ήδη από τις κινητοποιήσεις των Κίτρινων Γιλέκων το 2018.

Οι ρίζες της τωρινής κρίσης απλώνονται πέρα από τη διάλυση της Βουλής στη Γαλλία. Πρόκειται για κρίση που αποτελεί μέρος της συνολικής κρίσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση: το «ακραίο κέντρο» και τα κόμματα του κατεστημέ-

νου, είτε σοσιαλδημοκρατικά είτε της παραδοσιακής δεξιάς, χάνουν την εκλογική στήριξη που είχαν, καθώς πληρώνουν το τίμημα για τις πολιτικές της λιτότητας που εφαρμόζουν σε βάρος της εργατικής τάξης ενώ εξασφαλίζουν κέρδη και φοροαπαλλαγές για τους πλούσιους.

Στη θέση τους εμφανίζονται σχηματισμοί της άκρας δεξιάς, που συχνά διαθέτουν σκληρούς φασιστικούς πυρήνες μέσα τους, κερδίζοντας στήριξη χάρη στον επίσημο ρατσισμό της Ευρώπης-φρούριο και απειλώντας να κλιμακώσουν την ξενοφοβία σε επίπεδα που

δεν έχουμε δει από τη δεκαετία του 1930. Δίπλα στην άνοδο του κόμματος της Λεπέν, βλέπουμε την άνοδο του AfD στη Γερμανία που ήρθε δεύτερο στις Ευρωεκλογές, όπως και το κόμμα του Βίλντερς στην Ολλανδία, ενώ η Μελόνι κυβερνάει στην Ιταλία.

Ο κίνδυνος να πάρουν οι φασίστες την εξουσία στη Γαλλία έβγαλε χιλιάδες διαδηλωτές στους δρόμους, όπως είδαμε στο Παρίσι με τις κινητοποιήσεις στην πλατεία Ρεπουμπλικ στις 10 και στις 11 Ιούνη, αμέσως μετά τις ευρωκάλυπες, όπου ο κόσμος απαιτούσε να ενωθεί η Αριστερά ενάντια στην Εθνική Συσπείρωση. Τα συνθήματα που επικρατούσαν ήταν «Απελάστε τους φασίστες, όχι τους μετανάστες χωρίς χαρτιά», «Λευτεριά στην Παλαιστίνη» και «Πεταίν ξέχασες να πάρεις τα κοπρόσκυλα μαζί σου». Μαζί ακούστηκαν και τα πρώτα συνθήματα για «Λαϊκό Μέτωπο», ενώ διαδηλωτές κρατούσαν πλακάτ που απευθύνονταν στα κόμματα της Αριστεράς: «Μη μας προδώσετε, φτιάξτε Λαϊκό Μέτωπο».

Υπάρχουν όρια στο τι μπορεί να πετύχει μια εκλογική συνεργασία ανάμεσα σε κόμματα που αναφέρονται στη ριζοσπαστική Αριστερά, όπως η Ανυπότακτη Γαλλία και το NPA μαζί με κόμματα όπως το Σοσιαλιστικό και το ΓΚΚ που έχουν από καιρό εγκαταλείψει τη ριζοσπαστική πολιτική. Ήδη στο πρόγραμμα του Νέου Λαϊκού Μετώπου, ο Μελανσόν αναγκάστηκε να κάνει υποχωρήσεις από τις θέσεις του υπέρ της Παλαιστή-

νης. Όμως, υπάρχει τεράστια ανάγκη για να προχωρήσει η Αριστερά πέρα από τις εκλογικές πολιτικές και να αναδείξει το αντιρατσιστικό και αντιφασιστικό κίνημα στους δρόμους. Οι δράσεις στους δρόμους και στους εργατικούς χώρους θα είναι καθοριστικές για την πάλη ενάντια στους φασίστες πριν, αλλά και μετά, από τις εκλογές στις 30 Ιούνη και στις 7 Ιούλη στο δεύτερο γύρο.

Το Νέο Λαϊκό Μέτωπο αναφέρεται στην παράδοση του Λαϊκού Μετώπου στη δεκαετία του 1930. Τότε, μπροστά στη φασιστική απειλή, αλλά και χάρη στην ανάπτυξη ενός ανερχόμενου αντιφασιστικού κινήματος, το Λαϊκό Μέτωπο κέρδισε τις εκλογές. Η νίκη του πυροδότησε μια εργατική έκρηξη. Στη Γενική Απεργία τον Ιούνη του 1936, περίπου 2 με 3 εκατομμύρια εργάτες και εργάτριες προχώρησαν σε καταλήψεις. Όχι μόνο στα μεγάλα εργοστάσια όπως της Ρενό, αλλά σε κάθε τομέα, σε μια εκπληκτική επίδειξη εργατικής δύναμης. Ωστόσο, η κυβέρνηση του Λαϊκού Μετώπου με επικεφαλής τον Λεόν Μπλουμ χαράμισε εκείνη τη δυναμική με διαρκείς συμβιβασμούς. Η δεξιά αστική πτέρυγα του Λαϊκού Μετώπου πήρε τον έλεγχο, ο Μπλουμ παρέδωσε την πρωθυπουργία στον Νταλαντιέ και η κατάληξη ήταν άδοξη.

Οι συνεργασίες των ΚΚ με δεξιούς συμμάχους στα πλαίσια της πολιτικής των Λαϊκών Μετώπων στη δεκαετία του 1930, ήταν μια στροφή 180 μοιρών από την πολιτική της «Τρίτης Περιόδου» που

είχε επιβάλει ο Στάλιν αρχικά. Στα πλαίσια της «Τρίτης Περιόδου» τα ΚΚ θεωρούσαν τα Σοσιαλιστικά κόμματα ως «σοσιαλφασίστες». Ο Τρότσκι, εξόριστος και περιθωριοποιημένος, αντιστεκόταν σε κείνη την καταστροφική πολιτική και υποστήριζε ότι χρειάζεται ένα Ενιαίο Μέτωπο κομμουνιστών και σοσιαλιστών που να τσακίσει τους Ναζί στους δρόμους. Αντί για ένα τέτοιο Μέτωπο, όμως, η στροφή των ΚΚ έφτασε σε συμμαχίες με αστικές πολιτικές δυνάμεις που αποδείχθηκαν αντίθετες με την έκρηξη της εργατικής τάξης. Όταν οι εργάτες και οι εργάτριες προχώρησαν στο κίνημα των καταλήψεων το καλοκαίρι του 1936, ο Τρότσκι πρότεινε τη δημιουργία εργατικών Επιτροπών Δράσης στα εργοστάσια για να απορρίψουν τους συμβιβασμούς του Μπλουμ με τους καπιταλιστές. Το ΚΚ προτίμησε να μείνει πιστό στις συνεργασίες του Λαϊκού Μετώπου και πλήρωσε και το ίδιο τις συνέπειες όταν οι πρώην σύμμαχοί του στράφηκαν εναντίον του το 1938.

Το μαζικό κίνημα σήμερα

Η μέρα με πανεθνικές κινητοποιήσεις το Σάββατο 15 Ιούνη αποτέλεσε μια εκπληκτική επίδειξη μαζικής αντίστασης στον φασισμό. Σύμφωνα με τη CGT, οι διαδηλωτές έφτασαν τις 640.000 σε όλες τις πόλεις και στο Παρίσι ήταν 250.000. Η διάθεση των διαδηλωτών ήταν μαχητική, εμπνευσμένη από την ενότητα που επιτεύχθηκε. Υπήρχαν μαζικά και ορατά μπλοκ των συνδικάτων με τα πανό τους

και μαζί βάδιζαν επίσης μεγάλα μπλοκ Αλληλεγγύης με τη Γάζα αλλά και του αντιρατσιστικού κινήματος.

Η επαναστατική οργάνωση Autonomie de Classe (αδελφή οργάνωση του ΣΕΚ στη Γαλλία) με ανακοίνωσή της θυμίζει τα όρια μιας εκλογικής στρατηγικής και καλεί τον κόσμο να πάρει την υπόθεση στα χέρια του για να μην αφήσουμε τους συμβιβασμούς του Νέου Λαϊκού Μετώπου να βλάψουν το κίνημα υπέρ της Παλαιστίνης, το αντιρατσιστικό κίνημα αλλά και το κίνημα συμπάρτασης στον αντιαποικιακό αγώνα στη Νέα Καληδονία/Κανάκ.

Οι ανησυχίες για νέους συμβιβασμούς είναι δικαιολογημένες. Ο Μακρόν είχε βρεθεί αντιμέτωπος με ένα τεράστιο κίνημα το 2023, όταν εκατομμύρια εργαζόμενοι βγήκαν σε απεργίες ενάντια στην αύξηση της ηλικίας συνταξιοδότησης στα 64. Απάντησε με αστυνομική βία και, όταν αυτό δεν δούλεψε, χρησιμοποίησε το αντιδημοκρατικό άρθρο του Συντάγματος 49-3 που παρακάμπτει τη Βουλή. Αλλά τα κατάφερε επειδή η συνδικαλιστική γραφειοκρατία φοβόταν την κλιμάκωση της εργατικής αντίστασης. Η Σοφί Μπινέ, επικεφαλής της CGT, έκλεισε το απεργιακό κίνημα δηλώνοντας ότι ο αγώνας θα συνεχιστεί από επιχείρηση σε επιχείρηση διεκδικώντας συμβάσεις με χαμηλότερο όριο συνταξιοδότησης.

Τον Δεκέμβρη του 2023, λίγο πριν τις γιορτές των Χριστουγέννων, ο Μακρόν πέρασε τον ρατσιστικό Νόμο Νταρμανέν. Είναι ένας νόμος που χτυπάει τα πιο ευάλωτα εργατικά κομμάτια, τους μεταναστες χωρίς χαρτιά που προέρχονται κύρια από την Αφρική. Ο νόμος πέρασε στη Βουλή με τις ψήφους των βουλευτών του Μακρόν, παρέα με τη Δεξιά αλλά και την Εθνική Συσπείρωση της Λεπέν, κάνοντας τους φασίστες για πρώτη φορά αποδεκτούς σε μια κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Ο Νόμος Νταρμανέν είναι μια ρύθμιση που υλοποιεί την κεντρική εδώ και δεκαετίες απαίτηση των νεοναζί. Την είχε προβάλει ο πατέρας της Λεπέν, τότε που το κόμμα τους ονο-

Απεργοί στο εργαστάσιο της Ρενό, Ιούνης 1936

μαζόταν Εθνικό Μέτωπο. Η πολιτική της «εθνικής προτεραιότητας» καθιερώνει νομικά την ανισότητα ανάμεσα σε Γάλλους και μετανάστες, στοχεύει στην παρεμπόδιση της πρόσβασης μεταναστών σε κοινωνικές παροχές όπως η Στέγη και η Υγεία, ενώ διευκολύνει τις απελάσεις και την κράτηση προσφύγων αν η παρουσία τους κριθεί «επικίνδυνη».

Η αντίσταση στην ψήφιση του Νόμου Νταρμανέν ήταν άμεση με εξήντα διαδηλώσεις σε όλη τη Γαλλία και καταλήψεις σε ορισμένα πανεπιστήμια, αλλά ξανά τα κόμματα της κοινοβουλευτικής αριστεράς δεν έδωσαν συνέχεια και η CGT δεν οργάνωσε την καμπάνια απειθαρχίας που υποσχέθηκε η Σοφί Μπινέ.

Η στήριξη της Γαλλίας για τη γενοκτονία των Παλαιστινίων που οργανώνει το Ισραήλ έχει βρει μαζική αντίσταση από συλλαλητήρια που γίνονται όλο και πιο μεγάλα. Σε πανεπιστήμια όπως η Σορβόνη έγιναν καταλήψεις αλληλεγγύης στην Παλαιστίνη ακολουθώντας το παράδειγμα των φοιτητών στις ΗΠΑ. Ο Μακρόν επιτέθηκε στο κίνημα με συκοφαντίες περί «αντισημιτισμού» και αυτό επίσης διευκόλυνε την Εθνική Συσπείρωση να ξεπλένει το πραγματικά αντισημιτικό φασιστικό παρελθόν.

Ο Μελανσόν και το κόμμα του, η Ανυπότακτη Γαλλία, είχαν αντισταθεί σε αυτή την πίεση και τις ψεύτικες κατηγορίες περί αντισημιτισμού. Είχαν αρνηθεί να χαρακτηρίσουν τη Χαμάς τρομοκρατική οργάνωση και επέμεναν ότι κάνει εθني-

κοαπελευθερωτικό αγώνα. Αλλά αυτή η θέση ανατράπηκε από το πρόγραμμα του Νέου Λαϊκού Μετώπου ύστερα από πιέσεις του Σοσιαλιστικού και του Κομμουνιστικού Κόμματος. Οι συμβιβασμοί αποτελούν στοιχείο της εκλογικής στρατηγικής του Νέου Λαϊκού Μετώπου.

Εξίσου απογοητευτική είναι η εγκατάλειψη της υπόσχεσης ότι ο νόμος του Μακρόν για το Ασφαλιστικό θα αλλάξει επαναφέροντας το όριο συνταξιοδότησης στα 60 χρόνια. Είναι άλλο ένα δείγμα προσαρμογής στις πιέσεις των αφεντικών. Και βέβαια αποτελεί κακό δείγμα η συμμετοχή του Φρανσουά Ολάντ, καθώς ήταν αυτός που άνοιξε το δρόμο για τον Μακρόν και τις αντεργατικές επιθέσεις του.

Αυτό που χρειάζεται επείγοντως είναι να αξιοποιήσουμε τη δυναμική ενότητας και μαχητικότητας που έδειξαν οι διαδηλωτές στους δρόμους αμέσως μετά την προκήρυξη των εκλογών από τον Μακρόν και να προχωρήσουμε στην ενίσχυση του κινήματος κατά του ρατσισμού και του φασισμού. Η Εθνική Συσπείρωση παραμένει ένα φασιστικό κόμμα και οι διαδηλωτές έδειξαν ότι αυτό το έχουν ξεκάθαρο. Οι κινητοποιήσεις στους δρόμους μπορούν να στερήσουν από το κόμμα της Λεπέν τις ψήφους που έχει ανάγκη για να κερδίσει τις εκλογές. Τώρα περισσότερο από κάθε άλλη στιγμή πρέπει να χτίσουμε την ενότητά μας με απεργίες και διαδηλώσεις.

Απεργία εκπαιδευτικών, 15 Φλεβάρη 2023

Κοίτα ποιοι μιλάνε για βία ανηλίκων!

Η βία των ανηλίκων έχει πάρει ανησυχητικές διαστάσεις και έχει ανοίξει η συζήτηση για τις αιτίες και τους τρόπους αντιμετώπισης. Η Πανελλήνια Έρευνα του ΕΠΙΨΥ (2022) (Ερευνητικού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου Ψυχικής Υγείας) αναφέρει ότι σχεδόν 1 στους 3 (30,7%) εφήβους στην Ελλάδα έχει πρόσφατα εμπλακεί σε βίαιο καυγά, ενώ 1 στους 8 (12,1%) εφήβους στην Ελλάδα έχει πολύ πρόσφατα συμμετάσχει σε εκφοβισμό άλλου/ης μαθητή/ριας και σε ποσοστό 7,1% έχει κάνει ηλεκτρονικό εκφοβισμό.¹

Η βία ενός ολόκληρου συστήματος σε κρίση είναι στην πραγματικότητα αυτή που αντανακλάται σε κάθε εκδήλωση

Η Λίλιαν Μπουρίτη ξεσκεπάζει τις κοινωνικές αιτίες, αλλά και τις πολιτικές της κυβέρνησης που επιδεινώνουν το φαινόμενο. Οι αγώνες των εργατών/τριών και της νεολαίας ανοίγουν λύσεις και δείχνουν τον δρόμο για μια κοινωνία χωρίς καταπίεση.

βίας ανηλίκων. Και αυτό ακριβώς προσπαθεί να αποκρύψει η κυβέρνηση της ΝΔ, για να μην αποκαλυφθεί ότι η ίδια είναι υπεύθυνη για την κοινωνία της βίας που διαμορφώνουν οι πολιτικές της, επομένως και για τη βία των ανηλίκων. Κι όχι τα παιδιά, οι εκπαιδευτικοί και οι γονείς στους οποίους προσπαθεί συνεχώς να μεταθέσει την ευθύνη.

Η πρώτη αιτία της βίας ανηλίκων εί-

ναι η οικονομική κρίση που δυσκολεύει συνεχώς τη ζωή της εργατικής οικογένειας. Η υπερεντατικοποίηση στη δουλειά, ο φόβος της απόλυσης και της ανεργίας σε συνδυασμό με την ακρίβεια δημιουργούν ένα εκρηκτικό μίγμα. Ο κυρίαρχος μύθος θέλει την οικογένεια σαν ένα καταφύγιο όπου οι άνθρωποι μπορούν να βρουν την αγάπη και τη στοργή που λείπει από τη σκληρή καθη-

μερινότητα μιας κοινωνίας βασισμένης στον ανταγωνισμό και στο κυνήγι του κέρδους. Όμως στην πράξη ο κλειστός χώρος μιας οικογενειακής σχέσης μπορεί να εσωτερικεύει και να εντείνει τις πιέσεις που έρχονται από την ανεργία, την απληρωσιά, την κούραση, το άγχος, τις προκαταλήψεις.² Αυτό έχει σαν συνέπεια να μεγαλώνουν συνεχώς τα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας, όχι μόνο η βία κατά των γυναικών, αλλά και η κακοποίηση των παιδιών. Ακόμα και τα ποσοστά των παιδικών αυτοκτονιών μεγαλώνουν τα τελευταία χρόνια.

Παράλληλα οι περικοπές και οι ιδιωτικοποιήσεις στην Παιδεία, την Υγεία και τις κοινωνικές υπηρεσίες οδηγούν τις γυναίκες να μην έχουν κυριολεκτικά πού να αφήσουν τα παιδιά τους. Το κράτος έχει φορτώσει αποκλειστικά στην εργατική οικογένεια τη φροντίδα των παιδιών.

Η Βοηθός Συνήγορος του Παιδιού και πρώην πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνήγορων του Παιδιού, Θεώνη Κουφονικολάκου υπογραμμίζει σε συνέντευξή της: «Είναι σημαντικό να σκεφτόμαστε στη δύσκολη αυτή διαδρομή ότι δεν υπάρχουν επικίνδυνα παιδιά, αλλά μόνο παιδιά σε κίνδυνο... Τέλος δεν μπορώ να μην φωτίσω την αντίφαση ανάμεσα στον ειλικρινή προβληματισμό μας για τη βία και στην πραγματική κατάσταση των υπηρεσιών που μπορούν να την προλάβουν, διαχειριστούν και αντιμετωπίσουν. Οι υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας έχουν λίστες αναμονής, οι κοινωνικές υπηρεσίες είναι εξαιρετικά υποστελεχωμένες, ενώ λειτουργούν χωρίς καθηκοντολόγιο και θεσμοθετημένο πρωτόκολλο ενεργειών και εν γένει η χώρα στερείται ενιαίας πολιτικής παιδικής προστασίας».³

Παράλληλα η κυβέρνηση της ΝΔ και το σύστημα, ειδικά σε μια περίοδο πολύπλευρης κρίσης σαν τη σημερινή, κάνει μια ολόκληρη ιδεολογική επίθεση χρησιμοποιώντας το δηλητήριο του ρατσισμού και του σεξισμού με το οποίο προσπαθεί να διασπάσει την εργατική τάξη και τη νεολαία, για να αποπροσα-

νατολίσει. Σύμφωνα με τις έρευνες, τα παιδιά που διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο να καταστούν θύματα εκφοβισμού από συμμαθητές τους είναι κατά κύριο λόγο τα παιδιά που έχουν μεταναστεύσει στην Ελλάδα από άλλες χώρες, τα κορίτσια, τα παιδιά που βιώνουν υλική στέρηση και τα παιδιά που διαβιούν σε μονογονεϊκό νοικοκυριό με μητέρα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η ομοφοβική επίθεση τον περασμένο Μάρτιο στο κέντρο της Θεσσαλονίκης, όπου μια ακροδεξιά ομάδα νεαρών επιτέθηκε σε δύο τρανς.

Η βία προέρχεται και από τους πυλώνες του ίδιου του εκπαιδευτικού μας συστήματος που υψώνει ταξικά εμπόδια από την Α' δημοτικού έως την Τριτοβάθμια εκπαίδευση με όλους τους τρόπους, πετώντας παιδιά της εργατικής τάξης έξω από τα σχολεία και κάνοντάς τα πιο ευάλωτα στη βία, στο ρατσισμό και στο σεξισμό. Παράλληλα, ο ανταγωνισμός, η επιβολή του επικρατέστερου προς τον αδύναμο, η ατομικότητα είναι ο τρόπος που οι από πάνω θέλουν να λειτουργεί το Δημόσιο Σχολείο.

Το Υπουργείο Παιδείας ανακοίνωσε μια σειρά από μέτρα για την αντιμετώπιση της βίας και του σχολικού εκφοβισμού που όχι μόνο δεν πρόκειται να δώσουν λύσεις στο πρόβλημα, αλλά είναι πιθανό να φέρουν περισσότερη βία. Τα μέτρα αυτά το μόνο που κάνουν είναι να δίνουν έμφαση στην αυστηροποίηση των ποινών. Το σχολείο θα μπορεί να δίνει αποβολές μέχρι και 5 μέρες, ενώ σήμερα δίνει ως 2 και να αποφασίζει για αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος του μαθητή, με απλή γνώμη συμβούλου εκπαίδευσης και χωρίς καν τη σύμφωνη γνώμη του ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ. (Κέντρο Διεπιστημονικής Αξιολόγησης, Συμβουλευτικής και Υποστήριξης). Ανάμεσα στα τιμωρητικά μέτρα είναι και ο αποκλεισμός από δράσεις, πολιτιστικές ή αθλητικές εκδηλώσεις και εκπαιδευτικές εκδρομές. Από τον Σεπτέμβριο επίσης θα απαγορεύεται η διαγραφή απουσιών από το σύλλογο διδασκόντων, με συγκεκριμένες εξαιρέσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ότι η

αυστηροποίηση των ποινών και η μεγαλύτερη καταστολή δεν αποδίδει είναι οι ΗΠΑ. Για να μπει στα σχολεία περνάς από ανιχνευτή μετάλλων και ένοπλες φυλάξεις. Και, όμως, είναι πρώτοι στα κρούσματα βίας στα παιδιά.

«Το πρόσφατο διαφημιστικό σποτ του Υπουργείου Παιδείας αναπαράγει με μονοδιάστατο τρόπο την εικόνα βίαιων συμμοριών εφήβων, χωρίς να επιχειρεί μια πιο ουσιαστική προσέγγιση του φαινομένου. Μάλιστα το σποτ κλείνει προτρέποντας παιδιά και γονείς να καταγγείλουν περιστατικά βίας σε ηλεκτρονική πλατφόρμα και διαβεβαιώνει ότι το σχολείο και μια "ομάδα ειδικών" θα αναλάβουν δράση. Εννοούν τους εξαντλημένους και υποστελεχωμένους συλλόγους διδασκόντων, καθώς και κοινωνικών λειτουργών, παιδοψυχολόγων και σχολικών νοσηλευτών που δεν υπάρχουν ως μόνιμο προσωπικό στη συντριπτική πλειοψηφία των σχολικών μονάδων».⁴

Οι δαπάνες για την Παιδεία είναι από τις χαμηλότερες στην ΕΕ. Φέτος θα δοθεί το 2,8% του ΑΕΠ, όταν ο αντίστοιχος ευρωπαϊκός δείκτης κυμαίνεται στο 5%-5,5%. Οι συνέπειες είναι τραγικές. Τα σχολεία είναι κακοσυντηρημένα και η ικανότητα να παρέχουν εκπαίδευση παρεμποδίζεται από την έλλειψη διδακτικού προσωπικού. Παράλληλα γίνεται προσπάθεια επιβολής στα σχολεία του τρόπου λειτουργίας που προσιδιάζει με αυτόν των επιχειρήσεων που ανταγωνίζονται η μία την άλλη.

Η αξιολόγηση κατηγοριοποιεί και χωρίζει τα σχολεία σε "καλά" και "κακά". Τα "καλά" σχολεία επιλέγουν τους μαθητές τους με σκοπό να έχουν όσο το δυνατόν πιο ομογενοποιημένο μαθητικό πληθυσμό. Παιδιά με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες, δίγλωσσα, παιδιά από χαμηλά οικονομικά ή "δυσλειτουργικά" οικογενειακά περιβάλλοντα ή απλά παιδιά με χαμηλές μαθησιακές επιδόσεις αποκλείονται από το σχολείο. Η κατάσταση πρόκειται να επιδεινωθεί αν εφαρμοστεί το "δικαίωμα ελεύθερης γονικής επιλογής σχολείου" που διατυμπανίζει η ΝΔ σε συνδυασμό με την ήδη υπάρχου-

Φοιτητικές καταλήψεις 2024

σα προσπάθεια κατηγοριοποίησης των σχολείων με την επέκταση του θεσμού των πρότυπων και πειραματικών.⁵

Το εκπαιδευτικό σύστημα είναι εξετασιοκεντρικό. Η ελληνική PISA που προσπαθεί να καθιερώσει το Υπουργείο, υπερφορτώνει ακόμα πιο πολύ μαθητές/τριες και εκπαιδευτικούς, φτάνοντας φέτος τις εξετάσεις σε 330 δημοτικά και σε άλλα τόσα γυμνάσια. Αυτό οδηγεί από τη μία μαζικά τους μαθητές στον ανταγωνισμό και τη βαθμοθηρία. Από την άλλη η ακαδημαϊκή “αποτυχία” δημιουργεί αίσθημα αδικίας, θυμού ακόμα και μίσους προς το σχολείο και οδηγεί χιλιάδες παιδιά στο περιθώριο, που νιώθοντας αποτυχημένα είναι πολύ πιο πιθανό να δράσουν παραβατικά ή βίαια.

Οι έρευνες που έχουν γίνει τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό καταδεικνύουν ότι η σχολική επίδοση έχει άμεση σχέση με την κοινωνική τάξη προέλευσης των μαθητών. Είναι πολύ πιθανό ότι πάρα πολλά παιδιά της εργατικής τάξης δεν θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στο ακραία ανταγωνιστικό περιβάλλον της αξιολόγησης και θα πεταχτούν εκτός σχολικού περιβάλλο-

ντος. Παράλληλα, η σχολική κοινότητα εγκλωβίζεται σε ένα τεχνοκρατικό πρόγραμμα σπουδών, όπου δεν υπάρχουν ή υποτιμώνται ολοσχερώς τα καλλιτεχνικά μαθήματα, οι κοινωνικές επιστήμες, οι ομαδοσυνεργατικές και δημοκρατικές δραστηριότητες, η επαφή με τη φύση, η πρακτική δημιουργία, το παιχνίδι.

Η κυβέρνηση προσπαθεί να πείσει ότι το πρόβλημα της βίας ανηλίκων είναι ατομικό και αφορά το παιδί και την οικογένεια. Ανατριχιαστικές σε αυτή την κατεύθυνση ήταν οι δηλώσεις του Υφυπουργού Υγείας Βαρτζόπουλου περί «βιολογικής βάσης» των γυναικοκτονιών και παράλληλα «συμμόρφωσης» των «επιθετικών παιδιών που γεννιούνται από γονείς που έχουν μια επιθετική συμπεριφορά». Τολμάει να μιλάει για επιθετική συμπεριφορά η Δεξιά που ήταν πάντα το κόμμα της ράβδου και της σωματικής βίας μέσα στα σχολεία. Που χρειάστηκε το μεγαλειώδες κίνημα της Μεταπολίτευσης 50 χρόνια πριν, για να καταφέρουμε να απαλλαγούμε από τις ποδιές, τους επιθεωρητές, το ξύλο στα παιδιά και τις αλλεπάλληλες σωματικές τιμωρίες. Και δεν πρόκειται να τους

αφήσουμε να μας γυρίσουν ξανά εκεί.

Παράλληλα η κυβέρνηση Μητσοτάκη προσπαθεί να ρίξει την ευθύνη στους ίδιους τους εκπαιδευτικούς. Ενδεικτικά, στους δείκτες «Σχέσεις – κλίμα» της αξιολόγησης που προσπαθεί να επιβάλει το Υπουργείο τα τελευταία χρόνια, οι σχέσεις μεταξύ παιδιών, σχολείου και γονέων βαραίνουν κατά αποκλειστικότητα τους εκπαιδευτικούς. Δεν είναι λίγες φορές που υπεύθυνοι για περιστατικά βίας σε σχολεία υποδεικνύονται οι υπεύθυνοι τάξης ή οι «σύμβουλοι σχολικής ζωής», εκπαιδευτικοί δηλαδή που καλούνται να μεσολαβήσουν μεταξύ μαθητών/τριών και σχολείου.

Μιλάνε για βία αυτοί που το μόνο που έχουν προσφέρει στην νεολαία στις φτωχογειτονιές, εδώ και δεκαετίες είναι μπάτσους και καταστολή. Μιλάνε για τα πρότυπα της νεολαίας, αλλά ο πετυχημένος “τράπερ” είναι η καρικατούρα του “αυτοδημιούργητου” επιχειρηματία που προβάλλει το σύστημα, οι τηλεοράσεις του και όλα τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Μιλάνε για παραβατικότητα, αλλά προσπαθούν να κρύψουν ότι οι νέοι των εργατογειτονιών δεν έχουν πρόσβα-

ση σε υλικά αγαθά που θα μπορούσε να τους προσφέρει ένας αξιοπρεπής μισθός. Νέοι που δεν ξέρουν καν αν έχουν μέλλον.

Η υποκρισία αυτής της κυβέρνησης που παριστάνει πως νοιάζεται για τη βία των ανηλίκων είναι πραγματικά εξοργιστική αν αρχίσουμε να ξεδιπλώνουμε όλους τους τρόπους με τους οποίους ασκεί η ίδια βία στα παιδιά της εργατικής τάξης. Πρώτα από όλα με την παιδική φτώχεια. Σε έρευνα που δημοσιοποίησε πρόσφατα το Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ) για την παιδική φτώχεια με τίτλο «Τα επιδόματα συγκράτησαν σταθερή την παιδική φτώχεια;» σημειώνεται ότι:

«Όταν ληφθεί υπόψη ένας ακόμη πιο πολυδιάστατος δείκτης, όπως ο Leriou, τότε η παιδική φτώχεια μειώνεται κατά 0,4% από το σχολικό έτος 2021-2022 στο σχολικό έτος 2022-2023. Αυτό συμβαίνει γιατί ο δείκτης ενσωματώνει περισσότερες λεπτομέρειες ως προς τις συνιστώσες της παιδικής φτώχειας και συνεπώς καταγράφει πιο σωστά την επίδραση των επιδοματικών πολιτικών σε αυτές, όπως για παράδειγμα, στο ηλεκτρικό ρεύμα, στη στέγαση κλπ. Ωστόσο, όπως επισημαίνεται, καθώς οι επιδοματικές πολιτικές δεν επιδρούν στην ηθική εκπαίδευση, σημειώνεται ραγδαία αύξηση της παιδικής φτώχειας ως προς το πρίσμα της ηθικής παιδείας».

Ανησυχητικά χαρακτηρίζει το ΚΕΠΕ και τα αποτελέσματα στο σύνολό τους αναφορικά με τη διατροφή καθώς, όπως αναφέρει, στο σχολικό έτος 2022-2023, καταγράφεται αύξηση της παιδικής φτώχειας υπό το πρίσμα της κατάλληλης ποιοτικά και ποσοτικά διατροφής. Ειδικότερα, προτείνεται τα σχολικά γεύματα να επεκταθούν σε όλες τις σχολικές βαθμίδες, σε όλες τις τάξεις, για όλα τα παιδιά, ανεξαρτήτως εισοδηματικών ή άλλων κριτηρίων και κανένα απολύτως παιδί να μη μένει εκτός αυτής της σημαντικής υποστήριξης.

Επίσης, καταδεικνύεται πόσο απαραίτητη είναι η έμφαση στην ηθική εκπαίδευση και όχι μόνο στην εκπαίδευση

εκείνη που καλλιεργεί δεξιότητες στους μαθητές. Τα αρνητικά αποτελέσματα της ακρίβειας στην ποιότητα ζωής των πολιτών, φαίνεται να μην αντισταθμίζονται από τα οφέλη των επιδομάτων.⁶

Οι ταξικοί αποκλεισμοί παιδιών από τα νοσοκομεία και τα σχολεία συνεχώς μεγαλώνουν. Όπως έγραφε ο Σπύρος Ψύχας από το Δίκτυο για την καταπολέμηση της φτώχειας: «Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης η Ελλάδα είναι σταθερά η δεύτερη μετά τη Βουλγαρία χώρα με τα μεγαλύτερα ποσοστά πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού όλα τα χρόνια από το 2015 μέχρι και το 2021 (όπως ακριβώς και με την υλική στέρηση). Οι ερευνητές κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου και για την παιδική φτώχεια, αφού σχεδόν ένα στα τέσσερα παιδιά ζει σε νοικοκυριό με κίνδυνο φτώχειας και ένα στα τρία σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Τα στοιχεία αυτά δείχνουν ότι η παιδική φτώχεια στην Ελλάδα είναι έντονη, επαναλαμβανόμενη και χειροτερεύει και ότι βρισκόμαστε σε πολύ δυσμενέστερη θέση από τον μέσο όρο στην Ευρώπη, όπου ένα στα πέντε παιδιά ζει στη φτώχεια...».

Υπογραμμίζει πως: «Βλέπουμε ότι τα συσσωρευμένα χρέη των νοικοκυριών επιδεινώνονται λόγω της αύξησης των τιμών που οδηγούν τους ανθρώπους στον δρόμο, την ώρα που το Εθνικό Σύστημα Υγείας σκλήρυνε την πρόσβαση για όσους και όσες δεν είναι ασφαλισμένοι, περιορίζοντας τη δυνατότητα χορήγησης συνταγών από ιδιώτες γιατρούς και ορίζοντας ότι αυτό θα γίνεται μόνο μέσω νοσοκομείων. Ένας στους τέσσερις ωφελούμενους αναγκάστηκε να χρησιμοποιήσει ιδιωτικούς πόρους για να εξυπηρετηθεί σε δομές υγειονομικής περίθαλψης».⁷

Παράλληλα με τη φτώχεια, η βία αυτής της κυβέρνησης απέναντι στα παιδιά κλιμακώνεται με τις περικοπές στην Δημόσια Παιδεία και Υγεία. Οι περικοπές στην Παιδεία κάνουν την κατάσταση των σχολείων επικίνδυνη. Τα περιστατικά «ατυχημάτων» πληθαίνουν.

Πολλά σχολεία πλημμυρίζουν στην πρώτη βροχή, σχολεία, όπως αυτά του Ζωγράφου, παραμένουν κλειστά, για ένα μήνα, λόγω προβλημάτων στατικής επάρκειας ενώ σε πολλά άλλα πέφτουν σοβάδες και ψευδοροφές στα κεφάλια εκπαιδευτικών και μαθητών. Νηπιαγωγός στον Πύργο παρέμεινε για ώρα λιπόθυμη χωρίς να βρίσκεται στο πλάι της ένας ενήλικας να φροντίσει αυτή και τα παιδιά. Τραγικότερο όλων το περιστατικό που συνέβη, πριν ένα χρόνο, σε σχολείο των Σερρών, όπου 11χρονος μαθητής έχασε τη ζωή του έπειτα από έκρηξη λέβητα.

Ταυτόχρονα αυτή η κυβέρνηση προσπαθεί να διαλύσει τα δημόσια παιδιατρικά νοσοκομεία με πιο πρόσφατο παράδειγμα το Αγλαΐα Κυριακού. Οι ελλείψεις προσωπικού στα χειρουργεία, (στο Αγλαΐα Κυριακού είναι μόνο 7 αναισθησιολόγοι) σημαίνει ότι επαρκούν μετά βίας μόνο για τα επείγοντα περιστατικά. 3.000 παιδιά περιμένουν σε λίστα αναμονής να χειρουργηθούν. Η συνέχιση της υπερεφημέρευσης των γιατρών, βάζει σε κίνδυνο τις ζωές μικρών παιδιών και των ιδίων των εργαζόμενων του νοσοκομείου. Η πολιτική της κυβέρνησης Μητσοτάκη προσπαθεί συνειδητά να οδηγήσει στην συρρίκνωση και την ιδιωτικοποίηση των Παιδιατρικών νοσοκομείων όλα τα τελευταία χρόνια. Πριν δυο χρόνια ήταν η υποστελέχωση του Παιδών Πεντέλης, στην συνέχεια ήταν το Καραμανδάνειο της Πάτρας, η παράδοση Παιδογκολογικού του Αγία Σοφία στην Βαρδιογιάννη, τώρα ήρθε η σειρά του Αγλαΐα Κυριακού. Η πολιτική τους είναι η σκόπιμη υποστελέχωση των δημόσιων Παιδιατρικών νοσοκομείων έτσι ώστε να αναγκάζονται οι γονείς που δεν μπορούν να περιμένουν τα παιδιά τους σε μια ατελείωτη λίστα αναμονής για χειρουργείο, να καταφεύγουν σε ιδιωτικές κλινικές και να πληρώνουν από την τσέπη τους για την Υγεία των παιδιών τους.

Αναρωτιούνται για τις αιτίες της έξαρσης της βίας των ανηλίκων αυτοί που δολοφονούν με τον Πόλεμο, τον Ρατσι-

Декабрь. 1918 года. Выступление народного комиссара просвещения Луначарского.

Ο Ανατόλι Λουντσάρσκι, Επίτροπος Παιδείας στην κυβέρνηση των Σοβιέτ εγκαινιάζει το Ινστιτούτο Εξωσχολικής Παιδείας, 20/12/1918. Ανάμεσα στους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς κάθεται η Κρούπσκαγια.

σμό και τον Σεξισμό. Η κυβέρνηση Μητσοτάκη συμμετέχει με φρεγάτες στη γενοκτονία που κάνει το Ισραήλ στην Παλαιστίνη. Ο τραγικός απολογισμός του πολέμου μέχρι στιγμής είναι περισσότεροι από 35.000 νεκροί Παλαιστίνιοι μεταξύ των οποίων 14.500 τουλάχιστον νεκρά παιδιά. Ο αριθμός των παιδιών που σκοτώθηκαν στη Γάζα σε 4 μήνες στρατιωτικών επιχειρήσεων του Ισραήλ είναι μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο των παιδιών που σκοτώθηκαν σε 4 χρόνια συγκρούσεων ανά τον κόσμο, σύμφωνα με τον επικεφαλής της υπηρεσίας του ΟΗΕ για τους Παλαιστίνιους πρόσφυγες Φίλιπ Λαζαρινί.⁸ Η κυβέρνηση Μητσοτάκη έχει τα χέρια της βαμμένα με το αίμα των Παλαιστίνιων παιδιών, για να έχουμε μία αίσθηση τι πραγματικά σημαίνει βία και ποιοι την ασκούν.

Το ίδιο συμβαίνει με τις δολοφονίες

των προσφύγων και των παιδιών τους. Η Ευρώπη Φρούριο και η ελληνική κυβέρνηση έχουν μετατρέψει το Αιγαίο σε υγρό τάφο προσφύγων και έχουν κάνει απροσπέλαστα τα σύνορα με το φράχτη στον Έβρο. Με μεγαλύτερο παράδειγμα το έγκλημα με το ναυάγιο στην Πύλο πέρσι το καλοκαίρι, όπου πάνω από 600 πρόσφυγες, ανάμεσα τους πολλά παιδιά, πνίγηκαν με ευθύνη της κυβέρνησης, του Λιμενικού και της Frontex. Ταυτόχρονα δολοφονούν με τις γυναικοκτονίες, αλλά και με την κακοποίηση παιδιών, από το σκάνδαλο της Κιβωτού του κόσμου, ως την υπόθεση της 12χρονης στον Κολωνό που την βίαζε ο κομματάρχης της ΝΔ Μίχος. Σε όλες τις περιπτώσεις προσπάθησαν να μετατρέψουν τα θύματα σε θύτες, από την δίκη των 9 διασωθέντων στην Πύλο μέχρι τη μητέρα της 12χρονης που κράτησαν τό-

σο καιρό μέσα στη φυλακή. Όμως δεν τους πέρασε. Και αυτή είναι η δύναμη του κινήματος μας. Είναι το κίνημα που τους ανάγκασε να καταδικάσουν το Μίχο, είναι το κίνημα που τους ανάγκασε να αθωώσουν τους 9 πρόσφυγες.

Μέσα σε αυτές τις συνθήκες το κίνημα δίνει πολύ μεγάλες μάχες σε όλα τα επίπεδα. Πρώτα από όλα η ίδια η νεολαία. Με τις καταλήψεις στα Πανεπιστήμια ενάντια στην ιδιωτικοποίηση, αλλά και με όλες τις πολιτικές μάχες. Απέναντι στις ιδέες της άρχουσας τάξης που προσπαθεί να απλώσει παντού το ρασιστικό και σεξιστικό της δηλητήριο, υπάρχουν κομμάτια της νεολαίας που δίνουν με τους αγώνες τους και τη μάχη των ιδεών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα το Μουσικό Σχολείο Ιλίου όπου οι μαθητές και οι μαθήτριες οργάνωσαν κινητοποίηση φορώντας φούστες, για να απαντή-

σουν σε τρανσοφοβικό σχόλιο που δέχτηκε τρανς συμμαθήτριά τους από καθηγητή. Το ίδιο Σχολείο οργάνωσε μεγάλη συγκέντρωση έξω από το Αστυνομικό Τμήμα Αγίων Αναργύρων, πρόσφατα, μετά τη γυναικοκτονία της Κυριακής Γρίβα με συνθήματα που καταδεικνυαν ότι ένοχοι για τις γυναικοκτονίες είναι η κυβέρνηση της ΝΔ και το ίδιο το σύστημα. Η νεολαία είναι στην πρώτη γραμμή και στη μάχη για Λευτεριά στην Παλαιστίνη και στην πάλη ενάντια στο ρατσισμό.

Ταυτόχρονα το εργατικό κίνημα ενισχύει τις αντιστάσεις με τις μαζικές Πανεργατικές Απεργίες στις 28 Φλεβάρη, ένα χρόνο μετά τα Τέμπη, και στις 17 Απρίλη, αλλά και ένα σωρό κλαδικές απεργίες. Οι εκπαιδευτικοί από την Κατορία μέχρι την Κω και από την Ξάνθη μέχρι τα Χανιά, αποφάσισαν, ομόφωνα, να αφήσουν τις αποφάσεις των δικαστηρίων και τις μεθοδεύσεις της κυβέρνησης διεκδικώντας από τη ΔΟΕ να κηρύξει εκ νέου την απεργία – αποχή και να περάσει σε απεργιακή κλιμάκωση ενάντια στην αξιολόγηση. Αυτό οδήγησε στην ολομέλεια των προέδρων, την 1η του Απρίλη, σε μια emphatic από τα κάτω ανατροπή της προηγούμενης απόφασης του ΔΣ της ΔΟΕ. Είχε προηγηθεί, δύο μέρες νωρίτερα, η ομόφωνη απόφαση του αντίστοιχου οργάνου της ΟΛΜΕ για κήρυξη εκ νέου της απεργίας – αποχής και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση μέσα από ίδιες διαδικασίες. Οι από πάνω καλλιεργούν τον ανταγωνισμό, το εργατικό κίνημα αναδεικνύει τη συλλογικότητα.

Παράλληλα οι εργαζόμενοι στα νοσοκομεία απεργούν συνεχώς για να σώσουν τα Δημόσια Νοσοκομεία. Τελευταίο παράδειγμα η απεργία και συγκέντρωση στο Αγλαΐα Κυριακού. Εκατοντάδες υγειονομικοί από νοσοκομεία της Αττικής και αλληλέγγυοι συμμετείχαν στις 3 Ιούνη στην απεργιακή κινητοποίηση στο Αγλαΐα Κυριακού σε στήριξη στον αγώνα που δίνουν από τις 27 Μάη οι εργαζόμενοι του νοσοκομείου για μαζικές προσλήψεις ώστε να παρέχουν με ασφάλεια τις υπηρεσίες τους

στους μικρούς ασθενείς.⁹

Αυτός είναι ο τρόπος για να ξεμπερδέουμε με την κυβέρνηση Μητσοτάκη που χειροτερεύει τις συνθήκες για τη βία των ανηλίκων και να ανοίξουμε το δρόμο για τη συνολική ανατροπή. Μετά την παταγώδη ήττα της ΝΔ στις Ευρωεκλογές η ανατροπή τους είναι ακόμα πιο ρεαλιστική.

Για να καταφέρουμε όμως να σταματήσουμε οριστικά τη βία ανηλίκων ο μόνος τρόπος είναι να ανατρέψουμε αυτό το βίαιο σύστημα και να πάρει τον έλεγχο η εργατική τάξη απελευθερώνοντας τον εαυτό της κι ολόκληρη την κοινωνία. Το πώς γίνεται αυτό μας το έδειξε το παράδειγμα της Ρώσικης Επανάστασης. Η νίκη της εργατικής επανάστασης τον Οκτώβρη του 1917 στη Ρωσία σήμεινε άλματα τόσο για την απελευθέρωση των γυναικών όσο και για την ανατροπή των παιδιών. Η κυβέρνηση των σοβιέτ αναγνώρισε ότι η ανατροφή των παιδιών ήταν συλλογική ευθύνη. Και στον τομέα της εκπαίδευσης έγιναν άλματα.

Η εισαγωγή του νόμου της Σοβιετικής Κυβέρνησης για την Εκπαίδευση του 1918 ανέφερε:

«Η προσωπικότητα θα παραμείνει ως η υψηλότερη αξία του σοσιαλιστικού πολιτισμού. Αυτή η προσωπικότητα, ωστόσο, μπορεί να αναπτύξει τις κλίσεις της με κάθε δυνατή πολυτέλεια μόνο σε μια αρμονική κοινωνία ίσων. Δεν ξεχνάμε το δικαίωμα του ατόμου στην ιδιαίτερη ανάπτυξή του. Δεν είναι απαραίτητο να συντομεύουμε την προσωπικότητα, να την εξαπατάμε, να την ρίχνουμε σε σιδερένια καλούπια, γιατί η σταθερότητα της σοσιαλιστικής κοινωνίας δεν βασίζεται στην ομοιομορφία των στρατώνων, δεν βασίζεται σε τεχνητές ασκήσεις, δεν βασίζεται σε θρησκευτικές και αισθητικές απάτες, αλλά σε μια πραγματική αλληλεγγύη συμφερόντων».

Οι διατάξεις του νόμου περιελάμβαναν την εισαγωγή της υποχρεωτικής εκπαίδευσης έως την ηλικία των 17 ετών, τα δωρεάν ζεστά γεύματα για τα παιδιά, τη δημιουργία μιας συλλογικότητας (συμπεριλαμβανομένων των μαθητών) για

τη λειτουργία των σχολείων και την κατάργηση τόσο της κατ'οίκον εργασίας όσο και της σωματικής τιμωρίας.¹⁰ Ο αριθμός των σχολείων τουλάχιστον διπλασιάστηκε μέσα στα δύο πρώτα χρόνια της επανάστασης. Η εκπαίδευση μικτού φύλου εφαρμόστηκε αμέσως ως μέσο καταπολέμησης των διακρίσεων λόγω φύλου, ενώ για πρώτη φορά δημιουργήθηκαν σχολεία για μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες και άλλες αναπηρίες. Τα πανεπιστήμια άνοιξαν για όλους ανεξαρτήτως προσόντων.¹¹

Παλεύουμε να φτάσουμε ως εκεί οργάνωνοντας όλους τους αγώνες στο σήμερα και βάζοντας τη στρατηγική ότι μπορούμε να φτάσουμε σε μια κοινωνία χωρίς εκμετάλλευση και καταπίεση, με παιδιά ελεύθερα και ίσα όταν η εργατική τάξη πάρει την εξουσία. ■

Σημειώσεις

1. https://www.epipsi.gr/images/Documents/EPIPSI_2022-Physical_fights_bullying-Adolescents-Greece_UMHRI.pdf
2. Μαρία Στύλλου, Η πάλη για την απελευθέρωση των γυναικών, Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, τέταρτη έκδοση, Αθήνα, Φλεβάρη 2024
3. <https://www.ethnos.gr/greece/article/309651/paidikhbiahkybernshshdixairizetaitofainomenomeaychshstasastynomeyshshskaiepanaforatonpenthhmeronapobolonthaferiapotelesmata>
4. Εύα Ηλιάδη Βία ανηλίκων: Η διάλυση της Δημόσιας Παιδείας οξύνει το πρόβλημα, Εργατική Αλληλεγγύη Νο 1622, 15 Μαΐου 2024 <https://ergatikigr/article.php?id=35249&issue=1622>
5. Σεραφείμ Ρίζος, Εκπαίδευση: Αντίσταση στην επίθεση της "αξιολόγησης", Σοσιαλισμός από τα κάτω Νο 164, Μάιος-Ιούνιος 2024, <https://www.socialismfrombelow.gr/article.php?id=1482&issue=164#gsc.tab=0>
6. <https://www.in.gr/2024/04/18/economy/oikonomikes-eidiseis/kepe-anisychitika-ta-stoicheia-gia-tin-paidiki-ftoixeia-na-eimaste-se-diarki-egrigorsi/>
7. Σπύρος Ψύχας, Και η παιδική φτώχεια τραβάει την ανηφόρα, Εφημερίδα των Συντακτών, 18 Οκτωβρίου 2022, https://www.efsyn.gr/ellada/koinonia/363550_i-ftoixeia-ginetai-monimos-katoikos-tis-horas-kai-saronei-oles-tis-ilikies
8. <https://www.powergame.gr/diethni/618842/unrwa-sokaristika-ta-stoicheia-gia-ta-nekra-paidia-sti-gaza/>
9. Μάνος Νικολάου, Νοσοκομεία: Δυναμική απόληψη στις επιθέσεις Γεωργιάδης, Εργατική Αλληλεγγύη Νο 1625, 5 Ιουνίου 2024, <https://ergatikigr/article.php?id=35330>
10. Jane Bassett, For a progressive pedagogy: why we need Vygotsky, ISJ, 182 <https://isj.org.uk/progressive-pedagogy-vygotsky/>
11. Judy Cox, Out of the shadows, female Leninists and Russian Socialism, ISJ 171, <https://isj.org.uk/out-of-the-shadows/>

Λος Άντζελες, 15/6/2024. Διαδηλωτές υπέρ της Παλαιστίνης διαμαρτύρονται σε προεκλογική συγκέντρωση του Μπάιντεν. "Σταματήστε τη χρηματοδότηση της Γενοκτονίας", γράφει το πανό.

Πώς θα φτάσουμε σε μια Λεύτερη Παλαιστίνη

Την Τετάρτη 12 Ιούνη δημοσιεύθηκε Έκθεση της Ερευνητικής Επιτροπής του ΟΗΕ για τα γεγονότα που συνέβησαν, από τις 7 Οκτωβρίου κι έπειτα, στη Γάζα. Η Έκθεση αναφέρει ότι:

«η στρατιωτική επιχείρηση και επίθεση του Ισραήλ στη Γάζα ήταν η πιο μακρά, μεγαλύτερη και αιματηρή από το 1948. Έχει προκαλέσει τεράστιες ζημιές και απώλειες ανθρώπινων ζωών... η ισραηλινή κυβέρνηση έχει δώσει [στον ισραηλινό στρατό] γενική εξουσιοδότηση να στοχεύει ευρέως και αδιακρίτως περιοχές αμάχων στη Λωρίδα της Γάζας... το Ισραήλ έχει χρησιμοποιήσει την πείνα ως μέθοδο πολέμου, επηρεάζοντας ολόκληρο τον πληθυσμό της Λωρίδας της Γάζας για τις επόμενες δεκαετίες, με ιδιαίτερα

Ο Γιώργος Ράγκος παρουσιάζει τα αδιέξοδα Νετανιάχου-Μπάιντεν και δείχνει τον δρόμο για Λευτεριά από τον Ιορδάνη ως τη Μεσόγειο.

αρνητικές συνέπειες για τα παιδιά... παιδιά έχουν ήδη πεθάνει λόγω οξέος υποσιτισμού και αφυδάτωσης... μέσω της πολιορκίας που επέβαλε, το Ισραήλ έχει καταστήσει όπλο την παρακράτηση ζωτικών αγαθών, διακόπτοντας τις προμήθειες νερού, τροφίμων, ηλεκτρικής ενέργειας, καυσίμων και άλλων βασικών προμηθειών, συμπεριλαμβανομένης της ανθρωπιστικής βοήθειας. Αυτό συνιστά συλλογική τιμωρία και αντίποινα κατά του άμαχου πληθυσμού, τα οποία αποτελούν σαφείς παραβιάσεις του [Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου]».

Παραθέτει δηλώσεις του Ισραηλινού

υπουργού Άμυνας, Γκαλάντ, «μιας πλήρους πολιορκίας... χωρίς ηλεκτρικό ρεύμα, χωρίς νερό, χωρίς τρόφιμα, χωρίς καύσιμα. Πολεμάμε ανθρώπινα ζώα και ενεργούμε αναλόγως» και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι «ο ισραηλινός στρατός και η κυβέρνηση διέπραξαν τα εγκλήματα πολέμου, της πείνας ως μέθοδο πολέμου, της δολοφονίας ή της σκόπιμης θανάτωσης, της σκόπιμης καθοδήγησης επιθέσεων κατά αμάχων, της βίαιης μεταφοράς, της σεξουαλικής βίας, της προσβολής της προσωπικής αξιοπρέπειας που ισοδυναμεί με βασανιστήρια ή απάνθρωπη και σκληρή μεταχείριση».

Η Έκθεση επιβεβαιώνει τις κατηγορίες και τα εντάλματα σύλληψης του Καρίμ Χαν, Εισαγγελέα του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου (ΔΠΔ), ενάντια στον ισραηλινό πρωθυπουργό Νετανιάχου και τον υπουργό Άμυνας Γκαλάντ ως ενόχους για «εγκλήματα πολέμου και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας».

Εννιά μήνες τώρα, ο παλαιστινιακός λαός βρίσκεται αντιμέτωπος με μία δεύτερη Nakba στη Λωρίδα της Γάζας. 1,5 εκατομμύριο Παλαιστίνιοι έχουν εγκαταλείψει τις βομβαρδισμένες εστίες τους, πάνω από 47.000 είναι νεκροί, από τους οποίους οι 10.000 βρίσκονται σε αποσύνθεση κάτω από ερείπια, πάνω από 83.000 είναι οι τραυματίες, οι περισσότεροι από τους οποίους δεν θα καταφέρουν να επιβιώσουν επειδή δεν υπάρχουν ιατρικές υπηρεσίες για να τους βοηθήσουν, καθώς έχουν σκοτωθεί πάνω από 500 γιατροί και νοσηλευτές και έχουν καταστραφεί τα 34 από τα 36 νοσοκομεία, ενώ εκατοντάδες χιλιάδες κινδυνεύουν άμεσα από λιμό και μολυσματικές ασθένειες. Η Γάζα, από άκρη σε άκρη, έχει μετατραπεί σε «κρανίου τόπο» χωρίς τρόφιμα, νερό, ηλεκτρικό.

Η αλληλεγγύη στην Παλαιστίνη πυροδοτεί την πολιτική κρίση

Και όμως, όπως χαρακτηριστικά ανέφερε η ισραηλινή εφημερίδα Χάρετζ:

«Η ισραηλινή κοινωνία θα πρέπει να μάθει την αλήθεια. Ο τεράστιος αριθμός θανάτων και η καταστροφή που αφήνουν πίσω τους οι IDF στη Γάζα, μαζί με αρκετές απώλειες από την πλευρά μας, δεν μας φέρνουν προς το παρόν πιο κοντά στην επίτευξη των στόχων του πολέμου».

Και έχει δίκιο γιατί αυτή είναι η αλήθεια. Η παλαιστινιακή αντίσταση αντέχει και οργανώνεται, τροφοδοτεί και τροφοδοτείται από τα τεράστια κινήματα αλληλεγγύης σε όλο το κόσμο βυθίζοντας σε κρίσεις και αδιέξοδο και το Ισραήλ και όλα τα ιμπεριαλιστικά κράτη της Δύσης που βρίσκονται στο πλευρό του.

Η Παλαιστινιακή αντίσταση δεν βρίσκεται μόνο μέσα στην Παλαιστίνη αλλά

και στην καρδιά του δυτικού και αραβικού κόσμου με τους «μαχητές της αντίστασης» να είναι οι εργάτες και η νεολαία που πολεμούν με τα δικά τους όπλα ενάντια στο Ισραήλ και στις δικές «τους» κυβερνήσεις, που το εξοπλίζουν και στηρίζουν. Από τις καταλήψεις της φοιτητικής Ιντιφάντα που ξεκίνησαν στις ΗΠΑ και εξαπλώθηκαν στην Ευρώπη, μέχρι τις απεργίες στα λιμάνια και τα μποϊκοτάζ και από τις συνεχόμενες και τεράστιες διαδηλώσεις στους δρόμους κάθε πρωτεύουσας και πόλης μέχρι σε κάθε αθλητικό και πολιτιστικό γεγονός. Οι Παλαιστινιακές σημαίες είναι παντού και το σύνθημα που ενώνει είναι το «Από το Ποτάμι μέχρι τη Θάλασσα, η Παλαιστίνη θα απελευθερωθεί». Ένα «νέο Βιετνάμ» εμφανίζεται και είναι ακόμα πιο απειλητικό για τις κυβερνήσεις των ΗΠΑ, της Βρετανίας, της ΕΕ.

Μόνο αν βάλουμε στην εξίσωση της σημερινής πολιτικής κρίσης το τεράστιο κίνημα αλληλεγγύης στην Παλαιστίνη, που παρά τη συκοφαντία και την καταστολή έχει πλειοψηφική απεύθυνση, μπορούμε να καταλάβουμε γιατί όλοι αυτοί οι «ηγέτες της Δύσης», που τρέξαν στο πλευρό του Ισραήλ, πριν εννιά μήνες, βρίσκονται σήμερα ή κινδυνεύουν να βρεθούν αύριο στην «έξοδο». Από τον Σούνακ και τον Μακρόν, που προκήρυξαν πρόωρες βουλευτικές εκλογές σε Βρετανία και Γαλλία μέχρι τον Σολτς στη Γερμανία, που βρέθηκε να είναι τρίτος στις ευρωεκλογές και τον «δικό μας» Μητσοτάκη που έχασε τους μισούς ψηφοφόρους μέσα σε ένα χρόνο. Και, φυσικά τον Μπάιντεν (τον «Genocide Joe», όπως τον φωνάζουν οι διαδηλωτές) που δεν μπορεί να σηκώσει τα ποσοστά του στις δημοσκοπήσεις για τις προεδρικές εκλογές των ΗΠΑ τον Νοέμβρη και οι προεκλογικές του συγκεντρώσεις βρίσκονται αντιμέτωπες με διαδηλώσεις αλληλεγγύης στην Παλαιστίνη.

Την ίδια στιγμή, τα αραβικά καθεστώτα ζουν και αυτά με το δικό τους φόβο, το φόβο μίας νέας «αραβικής άνοιξης» που μπορεί να πυροδοτηθεί από την οργή της αραβικής εργατικής τάξης και νε-

ολαίας ενάντια στη συμμαχία τους με το Ισραήλ και τις ΗΠΑ.

Έχοντας αυτή την εικόνα του παγκόσμιου ξεσηκωμού και της Παλαιστινιακής αντίστασης, μπορούμε να καταλάβουμε γιατί οι ΗΠΑ τώρα «τρέχουν» να εξασφαλίσουν, με την σφραγίδα και του Συμβουλίου Ασφαλείας (ΣΑ) του ΟΗΕ, μία «κατάπαυση του πυρός» με την απαραίτητη συναίνεση της «τρομοκρατικής» Χαμάς, γιατί το ΔΠΔ έβγαλε τα εντάλματα σύλληψης, γιατί οι ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Νορβηγία, η Ισπανία, η Ιρλανδία και η Σλοβενία, αρχίζουν να αναγνωρίζουν το Παλαιστινιακό Κράτος, γιατί το ίδιο ζητά και ο ΟΗΕ να κάνουν όλα τα κράτη-μέλη του «προκειμένου να υπάρξει ειρήνη στη Γάζα και ολόκληρη τη Μέση Ανατολή».

Εννιά μήνες μετά την έναρξη του πολέμου, είναι το Ισραήλ και η Δύση που βρίσκονται πολιτικά και ιδεολογικά απομονωμένοι και σε αδιέξοδο και όχι η Παλαιστινιακή αντίσταση και οι οργανώσεις της. Είχαμε δίκιο, λοιπόν, όταν υποστηρίξαμε ότι η Παλαιστινιακή αντίσταση μπορεί να κερδίσει την μεγαλύτερη στρατιωτική μηχανή του κόσμου, όχι μόνο «με το όπλο στο χέρι» αλλά ξεσηκώνοντας ένα τεράστιο παγκόσμιο αντιιμπεριαλιστικό κίνημα αλληλεγγύης. Αυτή είναι η «υπερδύναμη» που μπορεί να διαλύσει το σιωνιστικό κράτος-δολοφόνο του Ισραήλ, να τσακίσει τους ιμπεριαλιστές συμμάχους του και τα αντιδραστικά αραβικά καθεστώτα και να ανοίξει, έτσι, διάπλατα το δρόμο για ειρήνη και δικαιοσύνη στην περιοχή, για μία Ελεύθερη και Δημοκρατική Παλαιστίνη «από τον Ιορδάνη μέχρι τη Μεσόγειο».

Κανένα «ειρηνευτικό σχέδιο» με τη σφραγίδα των ΗΠΑ, του Ισραήλ, των ιμπεριαλιστών της Δύσης και των αραβικών καθεστώτων δεν μπορεί να φέρει την ειρήνη.

Η «πρόταση» Μπάιντεν

Στις 10 Ιούνη, οι ΗΠΑ κατέθεσαν στο ΣΑ του ΟΗΕ το περίφημο «Σχέδιο Κατάπαυσης του Πυρός Τριών Φάσεων». Το «Σχέδιο» πέρασε με 14 θετικές ψήφους,

με τη Ρωσία να απέχει από την ψηφοφορία. Οι «τρεις φάσεις» του Σχεδίου, από έξι βδομάδες η κάθε μία, περιλαμβάνουν τα εξής βήματα.

Στην πρώτη φάση θα υπάρξει άμεση και πλήρης κατάπαυση του πυρός, απελευθέρωση ισραηλινών ομήρων και παλαιστίνιων αιχμαλώτων, αποχώρηση των ισραηλινών δυνάμεων από «κατοικημένες περιοχές» της Γάζας, επιστροφή των Παλαιστίνιων στα σπίτια τους σε όλη τη Γάζα, ασφαλής και αποτελεσματική διανομή ανθρωπιστικής βοήθειας. Αν στην πρώτη φάση, οι διαπραγματεύσεις διαρκέσουν περισσότερες από έξι εβδομάδες, η κατάπαυση του πυρός θα συνεχιστεί όσο συνεχίζονται οι διαπραγματεύσεις.

Στη δεύτερη φάση θα υπάρξει το μόνιμο τέλος των εχθροπραξιών, απελευθέρωση των υπόλοιπων ισραηλινών ομήρων, πλήρης αποχώρηση των ισραηλινών δυνάμεων από τη Γάζα, απόρριψη κάθε προσπάθειας δημογραφικής ή εδαφικής αλλαγής σε αυτήν, συμπεριλαμβανομένων ενεργειών που μειώνουν το έδαφος του θύλακα.

Στη τρίτη, και τελική, φάση θα ξεκινήσει ένα μεγάλο και πολυετές σχέδιο ανοικοδόμησης της Γάζας με ταυτόχρονη δημιουργία Παλαιστινιακού κράτους, με την ενοποίηση της Λωρίδας της Γάζας με τη Δυτική Όχθη.

Είναι ένα Σχέδιο που δεν ενδιαφέρεται για τον τερματισμό του πολέμου αλλά για τα συμφέροντα των ΗΠΑ στην περιοχή.

Οι ΗΠΑ ζητάνε την «κατάπαυση του πυρός», οκτώ μήνες μετά την έναρξη της ισραηλινής επίθεσης ενώ όλο αυτό το διάστημα συστηματικά χρηματοδοτούν, εξοπλίζουν και υποστηρίζουν το Ισραήλ και τις σφαγές του και γι' αυτό εμπόδιζαν αντίστοιχα ψηφίσματα στο ΣΑ χρησιμοποιώντας τρεις φορές το βέτο τους.

Γιατί τώρα; Επειδή, από τη μία, η αποτυχία του Ισραήλ να κερδίσει τον πόλεμο απειλεί αυτά τα συμφέροντα και κινδυνεύει να αποδυναμώσει, ακόμη περισσότερο, την ηγεμονία του αμερικανικού ιμπεριαλισμού στην περιοχή και από την άλλη τον κίνημα αλληλεγγύης στην Παλαιστίνη, μέσα στις ΗΠΑ, απει-

λεί τον ίδιο τον Μπάιντεν και το αμερικάνικο πολιτικό σύστημα.

Αυτό αναγκάζει τις ΗΠΑ να παρουσιάσουν ένα Σχέδιο που το Ισραήλ θα εξακολουθεί να είναι το «μαντρόσκυλο» τους στη Μέση Ανατολή αλλά ένα «μαντρόσκυλο» ευθυγραμμισμένο με τα συμφέροντα και προτεραιότητες των ΗΠΑ και όχι «ανεξέλεγκτο» και με την δική του ατζέντα είτε προς τους Παλαιστίνιους είτε προς το Ιράν και τον Λίβανο.

Γι' αυτό και δεν αποτελεί κάποια ειρηνική λύση για τη περιοχή ακόμα και αν οι ΗΠΑ καταφέρουν, με μεγάλες δυσκολίες, να το επιβάλουν.

Η πρώτη δυσκολία είναι από το ίδιο το Ισραήλ. Όσο και αν ο Μπάιντεν ονόμασε το Σχέδιο του ως «ισραηλινή πρόταση», όσο και να προσπαθεί να «σώσει το Ισραήλ από τον κακό εαυτό του» με «ιμπεριαλιστικό ρεαλισμό» και δηλώσεις ότι «ο λαός του Ισραήλ θα πρέπει να γνωρίζει ότι μπορεί να κάνει αυτή την προσφορά χωρίς περαιτέρω κίνδυνο για την ασφάλειά του, επειδή κατέστρεψε τις δυνάμεις της Χαμάς τους τελευταίους οκτώ μήνες... Ξέρω ότι υπάρχουν κά-

Συλλαλητήριο αλληλεγγύης
στην Παλαιστίνη ανηφορίζει προς την
πρεσβεία του Ισραήλ. 16/12/2023

ποιοι στο Ισραήλ που δεν θα συμφωνήσουν με αυτό το Σχέδιο και θα ζητήσουν να συνεχιστεί ο πόλεμος επ' αόριστον. Κάποιοι είναι ακόμη και στον κυβερνητικό συνασπισμό. Και το έχουν ξεκαθαρίσει: Θέλουν να καταλάβουν τη Γάζα... Στον λαό του Ισραήλ, επιτρέψτε μου να πω το εξής. Ως κάποιος που είχε μια ισόβια δέσμευση στο Ισραήλ, ως κάποιος που μόλις έστειλε τις αμερικανικές δυνάμεις να υπερασπιστούν άμεσα το Ισραήλ όταν δέχθηκε επίθεση από το Ιράν, σας ζητώ να κάνετε ένα βήμα πίσω. Δεν μπορούμε να χάσουμε αυτή τη στιγμή. Ο επ' αόριστον πόλεμος για την επιδίωξη μιας άγνωστης έννοιας της "συνολικής νίκης" το μόνο που θα πετύχει είναι να βουλιάξει το Ισραήλ στη Γάζα, αποστραγγίζοντας τους οικονομικούς, στρατιωτικούς και ανθρώπινους πόρους του και προωθώντας την απομόνωση του Ισραήλ στον κόσμο», το Σχέδιο δεν είναι καθόλου εύκολο να γίνει αποδεκτό από τον Νετανιάχου και την κυβέρνηση του.

Δεν είναι «ισραηλινή πρόταση» γιατί θέτει σε αμφισβήτηση τις επιδιώξεις που είχε και έχει το Ισραήλ, ξεκινώντας

αυτό τον πόλεμο. Το Ισραήλ ξεκίνησε τον πόλεμο για να συντρίψει την Χαμάς και την παλαιστινιακή αντίσταση και να διώξει τους Παλαιστίνιους από τα εδάφη τους. Αυτή θα ήταν για το Ισραήλ η «συνολική νίκη», ενώ τώρα καλείται από τις ΗΠΑ να αποδεχθεί μία «ισραηλινή πρόταση» που περιλαμβάνει διαπραγματεύσεις με την Χαμάς για την «ανοικτοδότηση της Γάζας» και τη «δημιουργία παλαιστινιακού κράτους».

Αν ο Νετανιάχου αποδεχθεί την «ισραηλινή πρόταση» του Μπάιντεν, εκτός από την ανοικτή ομολογία της ήττας του, θα βρεθεί και χωρίς κυβέρνηση καθώς τα δύο ακροδεξιά κόμματα, που απέμειναν να συμμετέχουν στον κυβερνητικό συνασπισμό, έχουν ανακοινώσει, ότι αν συμβεί κάτι τέτοιο, θα φύγουν και αυτά. Γι' αυτό, δέκα μέρες μετά την ψήφιση του από το ΣΑ, και όσο γράφεται αυτό το άρθρο, η κυβέρνηση του Ισραήλ δεν έχει δεχθεί την «πρόταση της». Αντίθετα, ο Νετανιάχου κάνει «φυγή προς τα μπρος» καταργώντας το πολεμικό υπουργικό συμβούλιο μετά την αποχώρηση του αντιπολιτευόμενου, και υπέρ του Σχεδίου, Γκαντζ, δηλώνει ότι «θα επιμείνουμε στους πολεμικούς στόχους της εξάλειψης της Χαμάς» και απειλεί ότι το Ισραήλ βρίσκεται στα «πρόθυρα μιας ευρύτερης κλιμάκωσης με τη Χεζμπολάχ στο Λίβανο» αναγκάζοντας τις ΗΠΑ και τους συμμάχους της να τρέχουν για να προλάβουν για να μην ανοίξουν νέα πολεμικά μέτωπα.

Αλλά, ούτε και η απόρριψη του Σχεδίου είναι εύκολη υπόθεση. Εκτός από την πίεση του «αφεντικού του μαντρόσκυλου», των ΗΠΑ, υπάρχουν οι πολεμικές αποτυχίες στη Γάζα και ο ολοένα και μεγαλύτερος αριθμός νεκρών ισραηλινών φαντάρων και οι όμηροι που δεν απελευθερώνονται και η ανοικτή σύγκρουση κυβέρνησης και στρατού, για τα γεγονότα στις 7 Οκτώβρη. Όλα αυτά τροφοδοτούν τις, σχεδόν καθημερινές, μαζικές αντικυβερνητικές διαδηλώσεις στο Τελ Αβίβ, με την αντιπολίτευση, που είναι υπέρ του Σχεδίου, να καλεί ανοικτά σε «ανατροπή της κυβέρνησης».

Ο Νετανιάχου βρίσκεται σε αδιέξοδο ή να αποδεχθεί το Σχέδιο που ισοδυναμεί με ήττα ή να μην το αποδεχθεί αγνοώντας τις ΗΠΑ. Ότι κι αν επιλέξει, όλοι οι πολιτικοί αναλυτές στο Ισραήλ συμφωνούν, ότι θα είναι και το «τέλος της πολιτικής του καριέρας».

Αυτό δεν σημαίνει ότι η αντιπολίτευση θα είναι κάτι καλύτερο. Κανένας από αυτούς τους ισραηλινούς αντιπολιτευόμενους πολιτικούς δεν είναι φίλος των Παλαιστίνιων. Η κριτική τους στον Νετανιάχου δεν σημαίνει ότι εγκαταλείπουν τον Σιωνισμό. Αντίθετα, θα εξακολουθούσαν να είναι στην κυβέρνηση Νετανιάχου αν το Ισραήλ είχε καταφέρει να κερδίσει τον πόλεμο στη Γάζα.

Από την άλλη πλευρά, και η Παλαιστινιακή Αρχή «χαίρετσε» το Σχέδιο και η Χαμάς δήλωσε ότι, κατ' αρχάς, αποδέχεται την «κατάπαυση του πυρός» και είναι έτοιμη να διαπραγματευτεί με τις ΗΠΑ και το Ισραήλ. Το παράδοξο είναι ότι οι ΗΠΑ πέζουν την Χαμάς να συμφωνήσει με την «ισραηλινή πρόταση» για να συμφωνήσει με αυτή και το Ισραήλ(!). Σε μία από τις καλύτερες δηλώσεις, στην ιστορία, εκπρόσωπου του Λευκού Οίκου, ο Κίρμπι δήλωσε ότι: «αυτή ήταν μια ισραηλινή πρόταση. Εχουμε κάθε προσδοκία ότι εάν η Χαμάς συμφωνήσει, τότε το Ισραήλ θα πει ναι».

Η κατάπαυση πυρός, εάν τελικά εφαρμοστεί, είναι καλοδεχούμενη. Θα σταματήσει τη σφαγή αμάχων και παιδιών, θα δώσει «ανάσες» και χρόνο στον Παλαιστινιακό λαό για να οργανωθεί και να συνεχίσει τον αγώνα του μέχρι τη νίκη. Αλλά, παρά τις προφορικές διαβεβαιώσεις, θα είναι μία κατάπαυση με κοντινή ημερομηνία λήξης. Γι' αυτό και η Χαμάς ζήτησε γραπτές εγγυήσεις για μόνιμη κατάπαυση του πυρός, αποχώρηση των ισραηλινών στρατευμάτων ώστε το Ισραήλ να μην ξαναρχίσει πολεμικές επιχειρήσεις μόλις τελειώσει η «πρώτη φάση» του Σχεδίου. Ζητάει, επίσης, ελεύθερες και δημοκρατικές εκλογές με τη συμμετοχή όλων των Παλαιστινιακών οργανώσεων. Εγγυήσεις που οι ΗΠΑ δεν θέλουν να δώσουν γιατί παρόλο που εί-

Να πάνε
στη φυλακή μαζί
ο Νετανιάχου
και ο Μητσοτάκης

Υπάρχει «λύση των δύο κρατών»;

Οι ολοένα και περισσότερες αναγνω-
ρίσεις του Παλαιστινιακού κράτους και
η θέση στο Σχέδιο Μπάιντεν για δημι-
ουργία Παλαιστινιακού κράτους, με την
ενοποίηση της Λωρίδας της Γάζας με
τη Δυτική Όχθη, ανοίγει την συζήτηση
αν «η λύση των δύο κρατών» μπορεί να
αποτελέσει βιώσιμη ειρηνική λύση. Αυ-
τή η «λύση» έρχεται και από την Αριστε-
ρά. Το ΚΚΕ, π.χ., ζητάει «ανεξάρτητο Πα-
λαιστινιακό κράτος, στα σύνορα πριν
τον πόλεμο του 1967, όπου Παλαιστίνιοι
και Ισραηλινοί θα ζουν εντός ασφαλών
και αναγνωρισμένων συνόρων, σύμφω-
να με το Διεθνές Δίκαιο και τα σχετικά
ψηφίσματα του ΟΗΕ».

Πρέπει να είμαστε ξεκάθαροι απένα-
ντι σε μία τέτοια «λύση». Είναι ένας υπο-
θετικός συμβιβασμός που δοκιμάστηκε
και στο παρελθόν σε βάρος των Παλαι-
στίνιων.

Καμία ισραηλινή κυβέρνηση δεν έδει-
ξε ποτέ κανένα σημάδι ότι θέλει τη δη-
μιουργία Παλαιστινιακού κράτους για-
τί κάτι τέτοιο θα σήμαινε ότι το Ισραήλ
παραίτεται από την προσπάθειά του,
που είναι «εγγεγραμμένη στο DNA» του
από την ίδρυση του, να καταλάβει όλο
το έδαφος της ιστορικής Παλαιστίνης.
Αυτό φάνηκε, ξεκάθαρα, με τη Συμφω-
νία του Όσλο, το 1993, και την «ειρηνευ-
τική διαδικασία» για τη δημιουργία Πα-
λαιστινιακού κράτους, που ακολούθη-
σε. Για 30 χρόνια, και πριν την 7η Οκτώ-
βρη, το Ισραήλ σαμπόταρε συνεχώς κά-
θε ελπίδα ίδρυσης Παλαιστινιακού κρά-
τους ενώ αύξανε μαζικά το μέγεθος και
τον πληθυσμό των οικισμών του στην
Ανατολική Ιερουσαλήμ και τη Δυτική
Όχθη, τις περιοχές του «Παλαιστινιακού
κράτους». Αυτή τη στιγμή υπάρχουν
800.000 Ισραηλινοί έποικοι. Το Ισρα-
ήλ δεν θέλει να δώσει αυτή τη γη πίσω
στους Παλαιστίνιους.

Όπως εξηγεί η Γκάντα Κάρμι (συγ-
γραφέας του βιβλίου «One State - The
Only Democratic Future for Palestine -
Israel»): «...ακόμα κι αν ήταν δυνατόν να

να, de facto, αναγκασμένες να αναγνω-
ρίσουν την Χαμάς και τις άλλες παλαι-
στινιακές οργανώσεις σαν «συνομιλητές
στις διαπραγματεύσεις», γεγονός που εί-
ναι από μόνο του μία νίκη των παλαιστι-
νιακών οργανώσεων και απόδειξη της
πολιτικής τους ισχύος, ο στρατηγικός
στόχος των ΗΠΑ είναι ξεκάθαρος: να το-
ποθετήσουν μία «φίλη και ελεγχόμενη»
παλαιστινιακή ηγεσία, σε μία καρικα-
τούρα Παλαιστινιακού Κράτους, για να
μπορεί το Ισραήλ, να συνεχίζει να «κάνει
κουμάντο».

Ο Μπάιντεν, όταν παρουσίαζε το Σχέ-
διο, δήλωνε κυνικά: «Η συμφωνία για
την ανοικοδόμηση θα ξεκινήσει από τα
αραβικά έθνη και τη διεθνή κοινότητα,
μαζί με τους Παλαιστίνιους και Ισραη-

λινούς ηγέτες με τρόπο που δεν θα επι-
τρέψει στη Χαμάς να επανεξοπλιστεί...
Το Ισραήλ θα έχει πάντα το δικαίωμα
να υπερασπίζεται τον εαυτό του... και οι
ΗΠΑ θα διασφαλίζουν πάντα ότι το Ισρα-
ήλ θα έχει ό,τι χρειάζεται για να υπερα-
σπιστεί τον εαυτό του».

Και εδώ το παράδοξο είναι ότι οι
ΗΠΑ προωθούν ένα Σχέδιο στο οποίο
η Χαμάς δεν θα έχει απολύτως κανέναν
πολιτικό ρόλο μέσα σε ένα, δήθεν, Πα-
λαιστινιακό κράτος όπου ο ισραηλινός
στρατός θα συνεχίσει να το «επιτρέπει»
αλλά αυτό το Σχέδιο μπορεί να επιτευ-
χθεί μόνο μέσω διαπραγματεύσεων με
τη Χαμάς. Δηλαδή, καλούν την Χαμάς
να διαπραγματευτεί την «αυτοδιάλυ-
ση» της!

αποσυρθούν όλοι αυτοί οι οικισμοί, αυτό που προτείνεται είναι άδικο. Το 20% της αρχικής Παλαιστίνης –η Δυτική Όχθη, η Γάζα και η Ανατολική Ιερουσαλήμ– για 7,5 εκατομμύρια Παλαιστίνιους, ενώ 7 εκατομμύρια ισραηλινοί να καταλαμβάνουν το υπόλοιπο 80%... και αυτό χωρίς καν να υπολογίσουμε τα 5 με 6 εκατομμύρια πρόσφυγες που βρίσκονται αυτή τη στιγμή σε προσφυγικούς καταυλισμούς των Ηνωμένων Εθνών, οι οποίοι είναι επίσης μέρος του Παλαιστινιακού λαού. Επιπλέον, υπάρχουν 2 ή 3 εκατομμύρια άνθρωποι σαν εμένα, που εκδιώχθηκαν και έχουν επίσης δικαίωμα στην πατρίδα. Η λύση των δύο κρατών λέει ότι όλοι εσείς οι Παλαιστίνιοι θα στριμώχνεστε σε αυτόν τον μικροσκοπικό χώρο και αν δεν μπορείτε να χωρέσετε όλοι εκεί, καλή τύχη».

Το ίδιο υποστηρίζει και ο Μουσταφά Μπαργκούτι (πρώην Παλαιστίνιος υπουργός της ΠΑ): «ούτε αυτοί [οι Ισραηλινοί] δέχονται τη λύση των δύο κρατών... λένε ότι θα γεμίσουν τη Δυτική Όχθη με οικισμούς και εποίκους έως ότου οι Παλαιστίνιοι χάσουν κάθε ελπίδα να έχουν ένα δικό τους κράτος. Στη συνέχεια, οι Παλαιστίνιοι θα πρέπει να διαλέξουν μεταξύ της εγκατάλειψης της Παλαιστίνης, που είναι εθνοκάθαρση, ή της αποδοχής μιας ζωής υποταγής στους Ισραηλινούς, που είναι απαρτχάιντ, ή θα πεθάνουν, αυτό ακριβώς που προσπαθούν να κάνουν τώρα στη Γάζα, που είναι γενοκτονία...ο φίλος μου [συνθέτης] Daniel Barenboim μου είπε κάποτε κάτι πολύ ενδιαφέρον: μερικές φορές το αδύνατο είναι πιο εύκολο από το δύσκολο. Κανείς δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι υποστηρίζει τη λύση των δύο κρατών χωρίς την άρση της κατοχής, την απομάκρυνση όλων των εποίκων από τα κατεχόμενα εδάφη, την ανατροπή της απόφασης για προσάρτηση της Ανατολικής Ιερουσαλήμ και, τέλος, επιτρέποντας στους Παλαιστίνιους πρόσφυγες να επιστρέψουν στα σπίτια τους. Χωρίς αυτά, όποιος μιλάει για λύση δύο κρατών ασκεί υποκρισία. Είναι μόνο ένα σύνθημα για να δοθεί χρόνος στο Ισρα-

ήλ να ολοκληρώσει το έργο της προσάρτησης».

Είναι μια «λύση» αντιδραστική, γιατί αποτελεί αποδοχή του ξεριζωμού και της ρατσιστικής καταπίεσης που αντιμετώπισαν και αντιμετωπίζουν οι Παλαιστίνιοι από το 1948, όταν και δημιουργήθηκε το σιωνιστικό κράτος του Ισραήλ, πάνω σε μία ρατσιστική διχοτόμηση, που βασίστηκε και εδραιώθηκε πάνω στις διακρίσεις κατά των Παλαιστίνιων. Η «λύση των δύο κρατών» αποδέχεται αυτή τη φυλετική διαίρεση και υποστηρίζει ότι «Άραβες και Εβραίοι δεν μπορούν να ζήσουν μαζί».

Λεύτερη Παλαιστίνη από τον Ιορδάνη μέχρι τη Μεσόγειο: Η μόνη ειρηνική λύση

Η μόνη λύση είναι ένα κοσμικό και δημοκρατικό κράτος όπου Άραβες, Εβραίοι και άλλοι μπορούν να ζήσουν ο ένας δίπλα στον άλλο.

Η Γκάντα Κάρμι δίνει μια εικόνα: «Σε ένα κοσμικό, δημοκρατικό κράτος, οι πολίτες θα ήταν ίσοι ενώπιον του νόμου, ανεξαρτήτως φυλής ή θρησκείας... το κοσμικό κράτος θα αντανάκλαζε πιο στενά την πολυπολιτισμική πραγματικότητα στο έδαφος και θα βοηθούσε στη δημιουργία μιας κοινωνίας στην οποία οι Παλαιστίνιοι θα εντάσσονταν πιο φυσικά ως μέρος ενός πολιτιστικού μωσαϊκού. Θα συμμορφωνόταν επίσης περισσότερο με μια παράδοση γνωστή από καιρό στις αραβικές και ισλαμικές κοινωνίες, αυτή του πλουραλισμού, της αλληλεπίδρασης και της ανεκτικότητας απέναντι σε διαφορετικές εθνότητες και θρησκείες ανάμεσά τους... η παλαιστινιακή κοινωνία, προτού η μαζική μετανάστευση των Ευρωπαίων Εβραίων επιβάλει το αποκλειστικό τους δόγμα του Σιωνισμού, ήταν μια επιτυχημένη σύνθεση Μουσουλμάνων, Χριστιανών και Εβραίων –καθώς και Αρμενίων, Κιρκασίων, Ευρωπαίων και άλλων. Σε ένα κοσμικό κράτος, η θρησκευτική πρακτική και τα κοινωνικά έθιμα περιορίζονται στην ιδιωτική σφαίρα και δεν θα αποτελούν κρατική πολιτική... σε αυτό το περιβάλλον, οι

ιδέες της ανωτερότητας, οι διακρίσεις σε εθνοτικές ή φυλετικές γραμμές και η αίτηση αποκλειστικής ιδιοκτησίας ολόκληρης της γης θα αποθαρρύνονταν και θα άρχιζαν να εξασθενούν, έστω και πολύ σταδιακά... τέτοιοι σκοποί φυσικά θα έρχονταν σε άμεση σύγκρουση με τον Σιωνισμό και θα σήμαιναν το τέλος του».

Για να γίνει, όμως, αυτό απαιτείται, πρώτα και κύρια, η διάλυση του ρατσιστικού κράτους - τρομοκράτη του Ισραήλ. Δεν μπορεί να υπάρχει ειρήνη στη περιοχή όσο υπάρχει το κράτος του Ισραήλ. Αυτή η διάλυση πάει χέρι – χέρι με την σύγκρουση και με τις κυβερνήσεις και τα καθεστώτα το στηρίζουν.

Μπορούμε; Η δύναμη για να τα κάνει είναι εδώ! Είναι η Παλαιστινιακή αντίσταση στη Γάζα και τη Δυτική Όχθη, είναι η δύναμη του παγκόσμιου κινήματος αλληλεγγύης που το «από το Ποτάμι μέχρι τη Θάλασσα» δεν είναι απλά ένα σύνθημα που φωνάζουν εκατομμύρια στις διαδηλώσεις, είναι το «αραβικό πεζοδρόμιο» και η αραβική εργατική τάξη.

«Το εργατικό κίνημα είναι με τους Παλαιστίνιους. Το συνδικάτο μας καλεί όλους τους εργαζόμενους να σταθούν στο πλευρό της Γάζας... οι εργαζόμενοι έχουν δικίο να υποστηρίζουν τον παλαιστινιακό αγώνα, αλλά οι απεργίες που έρχονται σε άμεση αντιπαράθεση με τα αφεντικά εξακολουθούν να είναι ζωτικής σημασίας. Μόνο αντιμετωπίζοντας και ανατρέποντας τα αφεντικά και τις διεφθαρμένες άρχουσες τάξεις σε όλη τη Μέση Ανατολή οι εργαζόμενοι μπορούν να κερδίσουν την απελευθέρωση για τους Παλαιστίνιους και για τους ίδιους. Ένας αγώνας που θα συνδυάζει τα οικονομικά και τα πολιτικά αιτήματα μπορεί πραγματικά να ταρακουνήσει τις άρχουσες τάξεις σε όλη την περιοχή». Αυτά δήλωσε ένας Ιορδανός συνδικαλιστής στη βρετανική εφημερίδα Socialist Worker. Αυτή είναι η μεγάλη μάχη που έχουμε μπροστά μας και το ΣΕΚ την οργανώνει ενάντια στη κυβέρνηση της ΝΔ και τα αφεντικά. ■

Παλαιστίνη, όπως Ν. Αφρική;

Ένα από τα ιδεολογήματα που χρησιμοποιούσαν οι Ολλανδοί και Βρετανοί άποικοι που ίδρυσαν το κράτος της Ν. Αφρικής ήταν ότι «ο Θεός τους είχε δώσει τη Ν. Αφρική, όπως είχε δώσει στη Βίβλο τη Χαναάν στους Ισραηλίτες». Με το ίδιο ιδεολόγημα οι σιωνιστές χαρακτήρισαν την Παλαιστίνη «άδεια γη χωρίς λαό».

Ένα άλλο ήταν το ρατσιστικό ιδεολόγημα ότι οι άνθρωποι χωρίζονται σε ανώτερες και κατώτερες φυλές. Έτσι δικαιολογήθηκε στις ΗΠΑ ο θεσμός της δουλείας και αργότερα το καθεστώς διακρίσεων στον αμερικάνικο Νότο. Στη Ν. Αφρική μεταφράστηκε στο apartheid όπου κάθε «μη λευκή φυλή» αντιμετωπιζόταν σαν δεύτερης, τρίτης κατηγορίας. Στη Γάζα για κάθε νεκρό Ισραηλινό αναλογούν 40 Παλαιστίνιοι που απανθρωποποιούνται από το κράτος του Ισραήλ ως «ανθρώπινα κτήνη». Τα δύο εκατομμύρια των μη Εβραίων, κυρίως Αράβων, που ζούνε μέσα στο Ισραήλ αντιμετωπίζονται με ένα θεσμοθετημένο καθεστώς διακρίσεων σαν πολίτες β' κατηγορίας.

Με παρόμοιο τρόπο με αυτόν που στη Ν. Αφρική μια λευκή μειοψηφία αποίκων πήρε το 80% της γης εξαναγκάζοντας τη μαύρη πλειοψηφία να γίνει πρόσφυγας σε θύλακες μέσα στον ίδιο της τον τόπο, το κράτος του Ισραήλ οδήγησε εκατομμύρια Παλαιστίνιους πρόσφυγες σε στρατόπεδα στις γειτονικές χώρες και στην ίδια την Παλαιστίνη περιορίζοντάς τους σε θύλακες στη Γάζα, τη Δυτική Όχθη και την Ανατολική Ιερουσαλήμ καταλαμβάνοντας μέχρι και σήμερα τους ισραηλινούς εποίκισμούς.

Οι μαύροι της Ν. Αφρικής ξέρουν από πρώτο χέρι τι σημαίνουν διακρίσεις «τσεκ πόιντ», «ειδικές άδειες» μετακίνησης, εργασίας κλπ, τι σημαίνει να σε λένε «τρομοκράτη» όταν παλεύεις για το δίκιο σου. Και οι Παλαιστίνιοι γνωρίζουν καλά τον κρίσι-

μο ρόλο που έπαιξε το διεθνές κίνημα για την κατάργηση του apartheid στη Ν.Αφρική. Το σημερινό κίνημα αλληλεγγύης στην Παλαιστίνη πατάει στην εμπειρία εκείνου του κινήματος. Η νικηφόρα ανατροπή του apartheid της Ν.Αφρικής αποτελεί πηγή έμπνευσης ότι μπορούν να πετύχουν το ίδιο.

Βέβαια, οι Παλαιστίνιοι δεν έχουν τον ίδιο κεντρικό ρόλο στην καπιταλιστική παραγωγή που επέτρεψε στους εργάτες της Ν. Αφρικής να γκρεμίσουν το apartheid. Οι Άραβες αποτελούν ένα μικρό ποσοστό των εργαζομένων στο Ισραήλ και περιορίζονται στους λιγότερο κρίσιμους τομείς.

Από την άλλη, η Παλαιστίνη έχει συμμάχους που δεν είχε η εργατική τάξη της Ν. Αφρικής. Τα εκατομμύρια των εργατών και των φτωχών στην Αίγυπτο, την Ιορδανία και άλλες χώρες της Μ. Ανατολής για τα οποία ο παλαιστινιακός αγώνας αποτελεί πηγή έμπνευσης και αντίστασης. Μια νέα «Αραβική άνοιξη» απειλεί ανά πάσα στιγμή να απελευθερώσει την Παλαιστίνη ως μέρος μιας ευρύτερης επανάστασης.

Μια άλλη διαφορά είναι ότι το κράτος apartheid του Ισραήλ έχει στρατηγικό ρόλο στα ιμπεριαλιστικά σχέδια των ΗΠΑ και των συμμάχων τους. Γεγονός που καθιστά το ρόλο του κινήματος αλληλεγγύης στη Δύση ακόμη πιο σημαντικό: Να πετύχει να μεταφέρει την κρίση στο εσωτερικό τους, όπως κατάφερε το αντιπολεμικό κίνημα την περίοδο του Βιετνάμ, και να γκρεμίσει κρίσιμα στηρίγματα του σιωνισμού.

Το ημιτελές παράδειγμα της Ν. Αφρικής μας αφήνει άλλο ένα δίδαγμα. Ότι ο αγώνας για ανατροπή του κράτους apartheid του Ισραήλ μπορεί να οδηγήσει σε πραγματική απελευθέρωση τους πληθυσμούς της Παλαιστίνης μόνο έχοντας στη στρατηγική του τον επαναστατικό μετασχηματισμό της κοινωνίας και το γκρέμισμα του καπιταλισμού.

Η Ν. Αφρική κάνει προσφυγή
στο Διεθνές Δικαστήριο υπέρ της Παλαιστίνης

Ο Γιώργος Πίτας θυμίζει τους αγώνες που γκρέμισαν το Απαρτχάιντ στη Ν. Αφρική αλλά και τη στρατηγική που μπορεί να ολοκληρώσει την ανατροπή.

Ο Σίριλ Ραμαφόζα σφίγγει το χέρι του αρχηγού του Κόμματος των Λευκών ύστερα από τον σχηματισμό Κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας

Η Νότια Αφρική σε αναβρασμό

Από πού άντλησε η Ν. Αφρική το «θράσος» να φέρει στο Διεθνές Δικαστήριο το Ισραήλ κόντρα στις επιταγές των ΗΠΑ και των συμμάχων τους;

Η απάντηση είναι απλή. Η μαύρη εργατική τάξη που γκρέμισε το 1991, μετά από αιματοβαμμένους αγώνες το ρατσιστικό απαρτχάιντ κατανοεί περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη στον πλανήτη το απαρτχάιντ με το οποίο παραμένουν αντιμέτωποι οι Παλαιστίνιοι από το 1948 μέχρι σήμερα. Την ίδια χρονιά άλλωστε είχε θεσμοθετηθεί το απαρτχάιντ στην ίδια τη Ν. Αφρική.

Είναι τέτοια η δύναμη και η ριζοσπαστικοποίηση της εργατικής τάξης της Ν. Αφρικής ώστε τριαντατρία χρόνια μετά μπορεί να καθορίζει γεγονότα και εξελίξεις όχι μόνο στο εσωτερικό της αλλά και διεθνώς.

Το κυβερνών Αφρικανικό Εθνικό Κογκρέσο (ANC) έκφρασε τη βούληση εκατομμυρίων μαύρων εργατών που δεν ξεχνούν ότι το Ισραήλ ήταν ο στενότερος οικονομικός, πολιτικός και στρατιωτικός σύμμαχος της λευκής άρχουσας τάξης της Ν. Αφρικής. Όπως διακήρυξε το «Εθνικό Κόμμα», το κόμμα της, το 1967: «Το Ισραήλ και η Νότια Αφρική...

διεξάγουν έναν αγώνα για την ύπαρξή τους... Έχουν μια κοινότητα συμφερόντων... καλύτερα να την αξιοποιήσουμε παρά να την αρνηθούμε».

Η προσφυγή της Ν. Αφρικής στο Διεθνές Δικαστήριο ήρθε σαν αντανάκλαση της πίεσης από την πλειοψηφία της μαύρης νοτιοαφρικανικής κοινωνίας αλλά δεν στερείτο πολιτικής σκοπιμότητας εκ μέρους του Σίριλ Ραμαφόζα, προέδρου της χώρας και του κυβερνώντος κόμματος, του Αφρικανικού Εθνικού Κογκρέσου (ANC). Συνέβη μέσα σε μια τεταμένη προεκλογική περίοδο.

Εκλογές-καμπή

Στις εκλογές που έγιναν τέλη Μάη, το ANC βγήκε πρώτο παίρνοντας το 40% των ψήφων. Δεν τα πήγε κι άσχημα, θα μπορούσε να πει κανείς, βλέποντας τα γεγονότα από την Ελλάδα όπου ο Μητσοτάκης χρησιμοποίησε το «41%» σαν «απόδειξη παντοδυναμίας». Όμως το 40% ήταν το χειρότερο ποσοστό που έχει πάρει ποτέ. Θα είχε πέσει ακόμη περισσότερο, αλλά η προσφυγή κατά του Ισραήλ έδωσε πόντους στον Ραμαφόσα.

Επί τριάντα χρόνια, από τις πρώτες εκλογές που έγιναν στη μετά-απαρτχάιντ Ν. Αφρική το 1994, το ANC κυβερνά αδιάκοπα στη Ν. Αφρική μέσω της λεγόμενης «Τριπλής Συμμαχίας», με την εργατική συνμοσπονδία COSATU και το Κομμουνιστικό Κόμμα (SACP), κερδίζοντας την απόλυτη πλειοψηφία σε όλες τις εκλογικές αναμετρήσεις, με υψηλότερο ποσοστό το 70% το 2004 και χαμηλότερο το 57% το 2019. Η πτώση, για πρώτη φορά, κάτω από το 50%, του αφαιρεί τη δυνατότητα να σχηματίσει αυτοδύναμη κυβέρνηση, καθώς οι αγώνες για δημοκρατία στη Ν. Αφρική έχουν αποτρέψει καλπονοθευτικά συστήματα που εξασφαλίζουν «πλειοψηφίες» χαρίζοντας έδρες στο νικητή. Ο Ραμαφόσα αντιμετώπισε την πολιτική κρίση καλώντας όλα τα κόμματα να συμμετέχουν σε μια «Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας» με κέντρο το ANC.

Στις 15 Ιούνη σχηματίστηκε μια κυβέρνηση συνασπισμού πέντε κομμάτων με βασικό εταίρο το ANC. Συμμετέχει η «Δημοκρατική Συμμαχία» D.A (το νεοφιλελεύθερο κόμμα της λευκής μειοψηφίας που έχει τη στήριξη μιας μικρής μάζας (ζάπλουτης ελίτ), που πήρε το 22% των ψήφων. Μαζί τους συμμετέχουν στην κυβέρνηση το «Inkatha Freedom Party» (IFP), συντηρητικό κόμμα που αντλεί τη δύναμή του στις περιοχές των Ζουλού με 3,9% και η Πατριωτική Συμμαχία (2%) - ένα ακροδεξιό αντιμεταναστευτικό κόμμα που στοχοποιεί τους μετανάστες εργάτες από άλλες χώρες της Αφρικής.

Η εξέλιξη αποτελεί σημείο καμπής στη Ν. Αφρική. Όπως έγραψαν χαρακτηριστικά οι Financial Times: «Για τις επιχειρήσεις, τις χρηματοπιστωτικές αγορές και τους ξένους επενδυτές, μια συνεργασία ANC-DA είναι το καλύτερο αποτέλεσμα». Ταυτόχρονα είναι μια τεράστια προδοσία για τα εκατομμύρια των μαύρων εργατών που έστειλαν στην ηγεσία του ANC το ακριβώς αντίθετο μήνυμα στις κάλπες, δηλαδή να βάλει φρένο στις παραχωρήσεις του σε αυτά ακριβώς τα συμφέροντα.

Η λευκή ελίτ και οι νεοφιλελεύθεροι πανηγυρίζουν για τη συμμετοχή τους μετά από τρεις δεκαετίες σε κυβέρνηση αλλά αυτό δεν ήταν αποτέλεσμα εκλογικής επιτυχίας. Δεν ήταν η DA που κέρδισε από τη μεγάλη φθορά του ANC (17 ποσοστιαίες μονάδες από τις εκλογές του 2019). Κύριος αποδέκτης αναδείχτηκε το νεοσύστατο κόμμα MK του (πρώην προέδρου της Ν. Αφρικής και πρώην ηγέτη του ANC) Τζέικομπ Ζούμα με 14%. Ενώ οι «Μαχητές για την Οικονομική Ελευθερία» (EFF) που ιδρύθηκαν το 2013 από το πρώην στέλεχος της νεολαίας του, Τζούλιους Μαλέμα, καταγγέλλοντας το ANC για συμβιβασμούς με τους καπιταλιστές, πήρε 9,5%. Μια απλή πρόσθεση δείχνει ότι τα ποσοστά του ANC και των δύο κομμάτων που έχουν προέλθει από αυτό φτάνουν στο 64%.

Ο Ραμαφόσα και η ηγεσία του ANC προσπαθούν να δικαιολογήσουν την «ανίερη συμμαχία» τους με την DA χρησιμοποιώντας το επιχείρημα ότι η πρόταση για Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας (Government of National Unity-GNU) ήταν «αμφίπλευρη». Αλλά η πρότασή τους για συνύπαρξη στην ίδια κυβέρνηση κομμάτων, όπως η DA που απαιτεί ιδιωτικοποιήσεις και οι EFF του Μαλέμα που απαιτούν εθνικοποιήσεις- ήταν τόσο εξωφρενική ώστε οι σκιτσογράφοι στη Ν. Αφρική την σχεδίασαν σαν «γκνου», κάνοντας λογοπαίγνιο με το όνομα της αντιλόπης που το περιέργο σουλούπι της συνθέτει την εικόνα διαφορετικών ζώων και ταιριάζει με το ακρωνύμιο της Κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας.

Ο Μαλέμα απάντησε ότι δεν θα μπει σε κυβέρνηση που θα συμμετέχει ο «εχθρός», δηλαδή η D.A, κι ο Ζούμα ότι θα συμμετείχε σε μια κυβέρνηση μόνο αν αποσυρόταν ο Ραμαφόσα. Έτσι, ο τελευταίος προχώρησε, στην ούτως ή άλλως προσχεδιασμένη του συμμαχία με την DA.

Μια δύσκολη συγκατοίκηση

Θα είναι μια δύσκολη συγκατοίκηση σε μια ασταθή κυβέρνηση. Στο νέο κοινοβούλιο, τα αντιπολιτευόμενα MK, EFF μαζί με το κεντροαριστερό United Democratic Movement συγκεντρώνουν πάνω από το 30% των εδρών αποτελώντας μια ισχυρή αντιπολίτευση. Αλλά το πρόβλημα για τον Ραμαφόσα δεν περιορίζεται εκεί.

Η συνεργασία του με τη DA έχει προκαλέσει δυσάρεσκα στο εσωτερικό του ANC. Όπως αναφέρουν οι Financial Times: «Πολλά μέλη του, μεταξύ άλλων στην Εθνική Εκτελεστική Επιτροπή παραμένουν σταθερά αντίθετοι στη συμφωνία με τη DA θεωρώντας τη εργαλείο του “λευκού μονοπωλιακού κεφαλαίου”». Οι ηγεσίες του KK-SACP και της συνδικαλιστικής COSATU, που είχαν επίσης δηλώσει αντίθετες στη συνεργασία, τελικά «χαίρετσαν» αλλά χωρίς ιδιαίτερο ενθουσιασμό την επανεκλογή του Ραμαφόσα -με την COSATU να προειδοποιεί ότι δεν υπάρχουν «λευκές επιταγές».

Οι συνδικαλιστικές και πολιτικές ηγεσίες της κυβερνητικής συμμαχίας γνωρίζουν ότι οι αντιδράσεις στη βάση τους θα ενταθούν. Τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια, η όλο και πιο δεξιόστροφη πορεία τους είχε σαν αποτέλεσμα μεγάλες εργατικές ανταρσίες που συγκρούστηκαν με τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές του ANC οδηγώντας στη σημερινή πολιτική του κρίση. Αυτές οι δυνάμεις δεν πρόκειται να κάνουν πίσω. Το NUMSA, για παράδειγμα, το μεγαλύτερο συνδικάτο εργατών μετάλλου της Ν. Αφρικής, με πάνω από 300.000 μέλη (που αποβλήθηκε από το COSATU το 2014 όταν απέσυρε την υποστήριξή του στο ANC)

Εξέγερση στο Σοβέτο, 1976

είναι ξεκάθαρο στις επιδιώξεις του:

«Το NUMSA βλέπει τον συνασπισμό ANC-DA όχι ως “φως στην άκρη του τούνελ” αλλά ως ένα επερχόμενο τρένο που απειλεί να συνθλίψει την εργατική τάξη. Εάν ο συνασπισμός ANC-DA συμβεί, δεν θα μας μείνει άλλη επιλογή από το να επιστρέψουμε στα βασικά. Να καλέσουμε όλα τα συνδικάτα και τα αριστερά κόμματα που εκπροσωπούν την εργατική τάξη να ξεκινήσουν μια μαζική δράση διαρκείας για την ικανοποίηση των αιτημάτων της εργατικής τάξης και για μια σοσιαλιστική Ν. Αφρική ως τη μόνη εγγύηση για θεμελιώδη αλλαγή. Δεν θα επιτρέψουμε να υπάρξει η “αναγκαία σταθερότητα” της πείνας, της ανεργίας, της φτώχειας και της ανισότητας...».

Η παλαιότερη και πιο πρόσφατη ιστορία της ταξικής πάλης έχει δείξει ότι η εργατική τάξη της Ν. Αφρικής έχει τη δύναμη και τη βούληση να επιβάλει θεμελιώδεις αλλαγές. Είναι η τάξη που τσάκισε το apartheid.

Τι ήταν και πώς γκρεμίστηκε το apartheid;

Το πλούσιο έδαφος και το ακόμη πιο πλούσιο υπόδαφος της Ν. Αφρικής, όπως συνέβη σε όλη την αφρικανική

κή ήπειρο, έγινε πολύ νωρίς στόχος της αποικιοκρατίας, αρχικά της ολλανδικής και μετά της βρετανικής.

Μετά από αλεπάλληλες συγκρούσεις που κράτησαν πάνω από έναν αιώνα (ανάμεσα στους Ολλανδούς άποικους, τους «μπόερς» που διεκδικούσαν το δικό τους κράτος, τη Βρετανική Αυτοκρατορία που διεκδικούσε τη Ν. Αφρική για δική της και τους αυτόχθονες, όπως η φυλή των Ζουλού, που υπερασπιζονταν τα εδάφη τους) το 1910 δημιουργήθηκε η «Ένωση της Νοτίου Αφρικής»: ένα αυτοδιοικούμενο κράτος ενταγμένο στη βρετανική αυτοκρατορία, στο οποίο η λευκή ολλανδική/βρετανική μειοψηφία κατείχε την οικονομική δύναμη και εξουσία πατώντας στην εκμετάλλευση και την καταπίεση της μαύρης πλειοψηφίας. Το 1931 η «Ένωση της Νοτίου Αφρικής» αναγνωρίστηκε από την Βρετανία ως ανεξάρτητο κράτος, μέλος της βρετανικής κοινοπολιτείας από την οποία αποχώρησε τελικά το 1961 και μετονομάστηκε σε «Δημοκρατία της Ν. Αφρικής».

Ουδεμία σχέση είχε με δημοκρατία. Το 1948, το «Εθνικό Κόμμα» ψήφισε και θεσμοθέτησε ένα νομικό καθεστώς ρατσιστικών διακρίσεων, που προϋπήρχαν,

χωρίζοντας τους κατοίκους και τα δικαιώματά τους σε α' και β' κατηγορίας, με βάση τη φυλή: το apartheid.

Το 1950 οι Νοτιοαφρικανοί χωρίστηκαν με νόμο σε τρεις φυλετικές κατηγορίες. «Μπαντού» (όλοι οι Μαύροι), «Εγχρωμοί» (όσοι έχουν «μικτή φυλή») και Λευκοί. Αργότερα προστέθηκε και μια τέταρτη, οι «Ινδοί» που περιλάμβανε όλους τους Ασιάτες. Ένας άλλος νόμος επέβαλε ξεχωριστές περιοχές στις οποίες επιτρεπόταν να ζει, να εργάζεται και να κατέχει γη, η κάθε φυλή. Έως και έξι εκατομμύρια «έγχρωμοι», «μαύροι» και «ασιάτες» αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις εστίες τους και να στριμωχτούν σε μικρότερες και φτωχότερες περιοχές.

Οι μετακινήσεις αποσκοπούσαν στον περιορισμό τους σε δέκα καθορισμένες «φυλετικές πατρίδες», γνωστές και ως bantustan. Τέσσερις από αυτές βαφτίστηκαν «ανεξάρτητα κράτη» με τα άτομα που μετεγκαταστάθηκαν σε αυτά να χάνουν τη νοτιοαφρικανική υπηκοότητα. Πάνω από το 80% της γης κατέληξε στη λευκή μειοψηφία που αποτελούσε λιγότερο από το 15% του πληθυσμού και ήταν η μόνη με δικαίωμα ψήφου και πλήρη δικαιώματα στη Ν. Αφρική.

Δίπλα σε αυτό, το λεγόμενο «μεγάλο

Το τέλος του Απαρτχάιντ. Ο Ντε Κλερκ παραδίδει στον Νέλσον Μαντέλα.

απαρτχάιντ» υπήρχε το «μικρό απαρτχάιντ» που «προστάτευε» την καθημερινή ζωή των λευκών από τη συναναστροφή με τους «μη-λευκούς»: Ήδη από το 1949 είχε απαγορευτεί ο γάμος μεταξύ τους ενώ παράνομη ήταν και η σεξουαλική επαφή. Από το ποια δουλειά μπορούσες να κάνεις μέχρι το ποιο παγκάκι μπορούσες να κάτσεις, καθοριζόταν από το χρώμα του δέρματος, την «κατοσύνη» των μαλλιών... Το απαρτχάιντ δεν ήταν απλά μια έκφραση ακραίου ρατσισμού. Συνδέεται άμεσα με τον τρόπο με τον οποίο αναπτύχθηκε ο καπιταλισμός στη Ν. Αφρική. Μετά την ανακάλυψη των διαμαντιών και του χρυσού τη δεκαετία του 1880, οι λευκές εταιρείες εξόρυξης χρειάζονταν ένα τεράστιο εργατικό δυναμικό για να εργάζεται σε συνθήκες απόλυτης εκμετάλλευσης και καταπίεσης.

Κολοσσοί, όπως η ICI, η GEC, η Shell, η Pilkington, η British Petroleum, η Blue Circle και η Cadbury Schweppes αποκόμισαν τεράστια κέρδη από το απαρ-

τχάιντ. Αλλά μέσα από αυτή τη διαδικασία δημιούργησαν και μια μεγάλη εργατική τάξη που άρχισε να διεκδικεί. Ήδη από το 1917 άρχισαν να ιδρύονται τα πρώτα συνδικάτα μαύρων εργατών που έδωσαν λυσσαλέες μάχες αντιμέτωπα με παρανομία και διώξεις.

Με τη θεσμοθέτηση του απαρτχάιντ το 1948, το ANC, που ήδη είχε πίσω του δεκαετίες αγώνων για τα δικαιώματα των μαύρων, ξεκίνησε μια καμπάνια κοινωνικής ανυπακοής στους ρατσιστικούς νόμους. Το λευκό κράτος αντιμετώπισε το ειρηνικό μαζικό κίνημα με την πιο άγρια καταστολή. Το 1960 στο Σάρπβιλ η αστυνομία άνοιξε πυρ εναντίον χιλιάδων διαδηλωτών δολοφονώντας 69 και τραυματίζοντας 200. Η δολοφονία προκάλεσε οργισμένες διαδηλώσεις σε όλη τη χώρα.

Η κυβέρνηση κήρυξε καθεστώς έκτακτης ανάγκης. Το ANC και οι περισσότερες μαύρες οργανώσεις απαγορεύτηκαν. Όλη σχεδόν η ηγεσία του ANC κατέληξε στη φυλακή. Ο Νέλσον Μαντέλα

φυλακίστηκε το 1963 για να αποφυλακιστεί το 1990. Τα «πέτρινα χρόνια» της δεκαετίας του 1960 το ANC προχώρησε σε αντάρτικο πόλεων, ένοπλες επιθέσεις, σαμποτάζ. Οι ΗΠΑ και η Βρετανία το κατέταξαν -φυσικά- στις «τρομοκρατικές οργανώσεις».

Την τρομοκρατία των λευκών έσπασαν το 1973 100.000 μαύροι εργάτες που κατέβηκαν σε απεργία πιάνοντας στον ύπνο κυβέρνηση και εργοδοσία, κερδίζοντας αυξήσεις. Το 1976 στο Σοβέτο, την σκουτάλη πήραν οι μαύροι μαθητές με αφορμή μια απόφαση να επιβληθούν τα «αφρικάνας», η γλώσσα των καταπιεστών, στα σχολεία τους. Η αστυνομία επιτέθηκε στις διαδηλώσεις πυροβολώντας στο ψαχνό. Ο αγώνας τους πυροδότησε μια τριήμερη απεργία που παρέλυσε το Σοβέτο. Στη διάρκεια της πολύμηνης εξέγερσής του Σοβέτο δολοφονήθηκαν πάνω από 700 άνθρωποι.

Το Σοβέτο έγινε σύμβολο και αφετηρία κλιμάκωσης κατά του απαρτχάιντ την δεκαετία του '80 έχοντας αυτή τη

φορά στο κέντρο την εργατική τάξη. Πέρασε δυναμικά στην αντεπίθεση προχωρώντας σε μεγάλες απεργίες διαρκείας παραλύοντας τα ορυχεία, τις βιομηχανίες. Εκατομμύρια εργάτες συμμετέχουν σε αυτές δημιουργώντας απεργιακές επιτροπές αλλά και τοπικά δίκτυα και δικές τους οργανώσεις στις παραγκουπόλεις. Η οικονομική επιτυχία του απαρτχάιντ είχε παράξει τον ίδιο τον νεκροθάφτη του.

Ο διαρκής ξεσηκωμός στη Ν. Αφρική συνοδεύτηκε από ένα τεράστιο διεθνές κίνημα αλληλεγγύης που κράτησε δεκαετίες και απλώθηκε σε όλο τον πλανήτη απαιτώντας, την κατάργηση του απαρτχάιντ. Συνδικάτα, οργανώσεις, γνωστοί καλλιτέχνες ξεσηκώθηκαν απαιτώντας την απελευθέρωση του Μαντέλα και χιλιάδων άλλων κρατουμένων, αναγκάζοντας τον ΟΗΕ και ολόένα και περισσότερες κυβερνήσεις να συμμετέχουν σε εμπόργκο και κυρώσεις - που δημιούργησαν τεράστιο πρόβλημα στις εταιρίες που δραστηριοποιούνταν στη Ν. Αφρική. Στο τέλος ακόμη και οι ΗΠΑ και η Βρετανία αναγκάστηκαν να πιέσουν τους λευκούς για παραχωρήσεις.

Οι εταιρίες πιέζονταν για ένα ακόμη λόγο. Ο χρυσός, τα διαμάντια, το πετρέλαιο, για να βγουν από τη γη, όπως και οι βιομηχανίες και η γεωργία, απαιτούσαν εργάτες. Ο ρατσιστικός παραλογισμός των «μπαντουστών» έμπαινε εμπόδιο στην ολοένα και μεγαλύτερη ανάγκη τους για περισσότερα χέρια την ώρα μάλιστα που η εργατική τάξη βρισκόταν σε μόνιμο απεργιακό αναβρασμό. Το απαρτχάιντ, ιστορικά «λειτούργικό» για τη συσσώρευση κεφαλαίου, ήταν πλέον όλο και πιο «αντιφατικό», ένα εμπόδιο για την περαιτέρω ανάπτυξη του καπιταλισμού στη Ν. Αφρική.

Όμως ο καταλύτης για να αλλάξουν τα πράγματα ήταν η κίνηση της εργατικής τάξης. Η κλίμακα των απεργιών στους χώρους εργασίας σε συνδυασμό με την εξέγερση στις πόλεις «έπεισε» σημαντικά τμήματα της λευκής άρχουσας τάξης ότι αν δεν έκαναν παραχωρήσεις η εναλλακτική θα ήταν η επανά-

σταση και η ανατροπή τους. Δεν ήταν λίγες οι οργανώσεις και τα συνδικάτα που έβαζαν ανοιχτά σαν στόχο τον σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας. Όπως χαρακτηριστικά δήλωνε το 1986 ένα στέλεχος της Αγγλοαμερικανικής εταιρείας εξόρυξης: «*Τα χρόνια του απαρτχάιντ έκαναν πολλούς μαύρους να απορρίψουν το οικονομικό αλλά και το πολιτικό σύστημα. Ας μην πετάξουμε το μωρό της ελεύθερης επιχειρηματικότητας μαζί με το νερό της κολυμπήθρας του απαρτχάιντ*».

Μέσα σε κλίμα εξέγερσης το 1989 ο νέος αρχηγός του Εθνικού Κόμματος Βίλι Ντε Κλερκ αναγκάστηκε να απελευθερώσει τους μαύρους ηγέτες, να βγάλει από το καθεστώς απαγόρευσης τις οργανώσεις και τα συνδικάτα τους και να ζητήσει «διάλογο» προκειμένου να προχωρήσουν από κοινού σε «μεταρρυθμίσεις».

Συνομιλητής του Ντε Κλερκ αναδείχτηκε το ANC, που μέχρι τη δεκαετία του 1980 είχε εδραιωθεί ως η κορυφαία δύναμη κατά του απαρτχάιντ, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, παρά το γεγονός ότι ο ρόλος του στις απεργίες και τις εξεγέρσεις ήταν κυρίως να τις χαλιναγωγεί παρά να τις κλιμακώνει. Ελεύθερος, μετά από 27 χρόνια φυλακή, ο Μαντέλα έσφιξε το χέρι συνεργασίας που του πρότεινε ο μέχρι πρότινος δεσμώτης του -για να βραβευτούν και οι δύο αργότερα με νόμπελ ειρήνης.

Ήταν μια απόφαση που δεν είχε να κάνει με τη συγκυρία αλλά με τη στρατηγική. Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε ο Άλεξ Καλίνικος σε ένα άρθρο του το 1989: «*Το ANC και οι σύμμαχοί του στο SACP ήταν από καιρό προσανατολισμένοι σε μια στρατηγική δύο σταδίων για την επανάσταση σύμφωνα με την οποία το στάδιο της εθνικής απελευθέρωσης και του τέλους του απαρτχάιντ, προηγούνταν εκείνου του σοσιαλισμού*».

Αυτή η στρατηγική σήμανε ότι η οργανωμένη εργατική τάξη και η Αριστερά στη Ν. Αφρική θα έπρεπε να μετριάσουν τα αιτήματά τους για να εξασφαλίσουν μια συμμαχία με τη μεσαία τάξη και τις

μεγάλες επιχειρηματικές δυνάμεις που ήθελαν να τερματίσουν το απαρτχάιντ με στόχο ένα «δίκαιο» καπιταλισμό όπου μαύροι και λευκοί θα αντιμετωπιζονταν ισότιμα. Οι ριζοσπαστικές φωνές που διαφωνούσαν με τον συμβιβασμό, υπερφαλαγγίστηκαν από το ANC που γνώριζε ότι μπορούσε να βασιστεί στις συνδικαλιστικές ηγεσίες και το Κομμουνιστικό Κόμμα για να τις σταματήσει.

Το 1991 το απαρτχάιντ καταργήθηκε. Αλλά αυτή η μεγάλη νίκη δεν έγινε αφετηρία για την πραγματική απελευθέρωση που προσδοκούσε η μαύρη πλειοψηφία. Το 1993 πριν καν γίνουν οι εκλογές, η «προσωρινή κυβέρνηση», στην οποία κυριαρχούσε το ANC, ζήτησε δάνειο από το ΔΝΤ. Οι μυστικοί όροι του περιλάμβαναν τα συνήθη: χαμηλότερους εισαγωγικούς δασμούς, περικοπές στις κρατικές δαπάνες και στους μισθούς. Για να σφραγίσει τη «συνεργασία» με τη λευκή ελίτ και το κεφάλαιο, ο Μαντέλα ενώ κέρδισε τις εκλογές το 1994 με 62,6% προτίμησε να σχηματίσει «Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας» με τον Ντε Κλερκ -που αποχώρησε τελικά δύο χρόνια μετά.

Το 2024 δεν είναι 1994

Σε εκείνη την Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας αναφέρεται σήμερα ο Ραμαφόσα προκειμένου να νομιμοποιήσει στα μάτια των μαύρων εργατών τη συνεργασία του με τη DA. Μόνο που το 2024 δεν είναι 1994.

Στα χρόνια που μεσολάβησαν υπήρξαν αρχικά θετικές αλλαγές για τη μαύρη πλειοψηφία: περισσότερες κατοικίες, περισσότεροι άνθρωποι συνδεδεμένοι με το ηλεκτρικό δίκτυο, περισσότερα σχολεία και νοσοκομεία. Όμως οι εργάτες της Ν. Αφρικής αντί να δουν την κοινωνία να περνάει στο «δεύτερο σοσιαλιστικό στάδιο» είδαν τις ηγεσίες τους να προδίδουν ξανά και ξανά τις προσδοκίες τους.

Η οικονομική δύναμη στη Ν. Αφρική παρέμεινε στις εταιρίες που την είχαν και πριν με τη διαφορά ότι πλέον έχουν δίπλα τους και μια μικροσκοπική

2012, Απεργία στο Μαρικανά

μαύρη ελίτ επιχειρηματιών και κρατικών λειτουργών που πλούτισαν. Και ο Ζούμα, που είχε εκλεγεί πρόεδρος το 2009 αντικαθιστώντας τον Μμπέκι (που προώθησε με ζήλο νεοφιλελεύθερες μεταρρυθμίσεις) και ο Ραμαφόσα που τον διαδέχτηκε το 2017, βρέθηκαν κατηγορούμενοι για σκάνδαλα που αφορούσαν συναλλαγές με μεγάλα ιδιωτικά συμφέροντα.

Η Ν. Αφρική των 60 εκατομμυρίων κατοίκων παρέμεινε μια από τις πιο άνισες κοινωνίες στον πλανήτη όπου το πλουσιότερο 10% κατέχει το 86% του πλούτου και το πλουσιότερο 0,1% σχεδόν το ένα τρίτο του. Επισήμως το ένα τρίτο του πληθυσμού είναι άνεργο ενώ το πραγματικό νούμερο ξεπερνάει το 41%. Οι μισοί από τους κατοίκους ζουν σε συνθήκες απόλυτης φτώχειας. 1,4 εκατομμύρια παιδιά καλύπτουν τις ανάγκες τους για πόσιμο νερό σε μολυσμένα ρυάκια και 1,7 εκατομμύρια ζουν σε παράγκες χωρίς τουαλέτες. Οι διακοπές ρεύματος συχνά φτάνουν τις δέκα ώρες τη μέρα. Την κατάσταση επιδείνωσαν η

κλιματική αλλαγή που συνοδεύεται από μεγάλες φονικές φυσικές καταστροφές και οι σκληρές καραντίνες την περίοδο της πανδημίας οδηγώντας το 2020 σε ταραχές, λεηλασίες καταστημάτων, συγκρούσεις με την αστυνομία σε όλη τη χώρα.

Η βαθιά ταξική πόλωση έχει στο κέντρο της τη μεγάλη μαύρη εργατική τάξη της Ν. Αφρικής που αριθμεί πάνω από 18 εκατομμύρια μισθωτούς. Πολιτοκρατικός κριός είναι η οργανωμένη εργατική τάξη, τα συνδικάτα που αριθμούν περίπου 4 εκατομμύρια εργάτες τα οποία, και εδώ είναι το πιο σημαντικό, αφορούν τους εργάτες στις μεγάλες κρίσιμες πλουτοπαραγωγικές πηγές της χώρας, τα ορυχεία, το πετρέλαιο, τη βαριά βιομηχανία. Η δύναμη των συνδικάτων να παραλύσουν τη χώρα συμπαρασύροντας την υπόλοιπη εργατική τάξη και τα εκατομμύρια των φτωχών αποτελεί βασικό παίκτη για κάθε εξέλιξη στη Ν. Αφρική, κερδίζοντας οικονομικές κατακτήσεις, κατεβάζοντας κι ανεβάζοντας προέδρους.

Όταν το 2012 στο Μαρικανά η αστυνομία δολοφόνησε 34 μεταλωρύχους που απεργούσαν στην εταιρία Lonmin, η σφαγή πυροδότησε απεργίες σε άλλους κλάδους και το 2014 οι μεταλωρύχοι πραγματοποιώντας τη μεγαλύτερη απεργία διαρκείας στην ιστορία της Ν. Αφρικής, νίκησαν κερδίζοντας αυξήσεις. Οι αγώνες έφεραν ριζοσπαστικοποίηση και ρήξεις. Στην πρώτη επέτειο της σφαγής του Μαρικανά, ο Μαλέμα διαγράφηκε από το ANC (επειδή τραγούδησε το «kill the boers», τραγούδι των εξεγερμένων την εποχή του apartheid) και ανήγγειλε τη δημιουργία των EFF. Το 2018 ο (τότε) πρόεδρος Ζούμα οδηγήθηκε σε παραίτηση απομονωμένος στο εσωτερικό του ANC και κατηγορούμενος για διαφθορά.

Ο Ραμαφόσα που τον διαδέχτηκε, το 2022 ήρθε αντιμέτωπος με μια πανεργατική απεργία που κάλεσαν από κοινού η Cosatu και η Saftu (ομοσπονδία που αποσχίστηκε προς τ' αριστερά από την Cosatu το 2017) που παρέλυσε όλη τη χώρα, με βασικό αίτημα αυξήσεις. Η

επιτυχία της οδήγησε σε ένα ξέσπασμα απεργιών διάρκειας από τα κάτω στα λιμάνια, το σιδηρόδρομο. 150.000 χιλιάδες μεταλλεργάτες του NUMSA ξεκίνησαν απεργία διάρκειας, με αστυνομία και σεκιουρτιάδες να επιτίθενται σε απεργιακές φρουρές πυροβολώντας εναντίον τους. Η Cosatu κάλεσε 24ωρη απεργία συμπαράστασης. Η κυβέρνηση Ραμαφόσα έφτασε αγκομαχώντας στις εκλογές.

Το χαρτί της διαίρεσης

Μέσα σε αυτό το περιβάλλον κομμάτια της άρχουσας τάξης (όχι μόνο της λευκής αλλά και της μαύρης) και πολιτικά κόμματα παίζουν το χαρτί της διαίρεσης. Είτε στρεφόμενα ενάντια στους μετανάστες, με αποτέλεσμα οργανωμένες επιθέσεις εναντίον τους είτε σπέρνοντας τη διχόνοια ανάμεσα στις πολλές διαφορετικές φυλές της Ν. Αφρικής, οδηγώντας σε βίαιες συγκρούσεις.

Όπως έγραψε ο αριστερός αναλυτής Ντέιλ ΜακΚίνλεϊ: «Είτε πρόκειται για τις γεμάτες μίσος απειλές βίας κατά των “ξένων” της Πατριωτικής Συμμαχίας, είτε για τον “νόμο και την τάξη”, τον έλεγχο των συνόρων, τον οποίο επικαλείται η DA, είτε για τη βαθιά ριζωμένη διαφθορά, τον κυνισμό και την κακοδιοίκηση του μεταναστευτικού από το ANC, η μετατροπή των “ξένων” -ιδιαίτερα των φτωχών μεταναστών που προέρχονται από την αφρικανική ήπειρο- σε αποδιοπομπαίους τράγους, έχει εξελιχθεί σε ένα δημοφιλές πολιτικό “σπορ”».

Το MK του Ζούμα ενώ από τη μια προσπάθησε να αντλήσει ψήφους από τα αριστερά μιλώντας για κρατικοποιήσεις, από την άλλη παίζει το χαρτί της διαίρεσης παρουσιάζοντας ως ο «υπερασπιστής των συμφερόντων» των Ζουλού που «διώκεται άδικα» από το ANC του οποίου η ηγεσία κυριαρχείται από πολιτικούς που είναι Ξόσα (Οι Ζουλού και οι Ξόσα είναι οι δυο μεγαλύτερες φυλές της Ν. Αφρικής).

Η λευκή άρχουσα τάξη ήταν οι πρώτοι διδάξαντες αυτού του «διαίρει και βασίλευε». Στις αρχές της δεκαετίας του

’90 ο Ντε Κλερκ, προκειμένου να περιορίσει την εξουσία του ANC συνεργάστηκε και κινητοποίησε τους Ζουλού του IFP εναντίον του με αποτέλεσμα 14.000 Νοτιοαφρικανοί να χάσουν τη ζωή τους στη βία που ακολούθησε. Σήμερα η DA έχει το θράσος να διαμαρτύρεται για «ρατσισμό κατά των λευκών».

«Να επιστρέψουμε στα βασικά»

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η «ανίερη συμμαχία» ANC-DA θα συνεχίσει να παίζει το χαρτί της διαίρεσης καθώς είναι θέμα χρόνου να βρεθεί αντιμέτωπη με νέες απεργίες και αγώνες είτε ενάντια σε ιδιωτικοποιήσεις, περικοπές και για αυξήσεις είτε στα σχέδια της DA να αρθούν τα «προνόμια των μαύρων», οι κατακτήσεις δηλαδή που κερδήθηκαν για τη μαύρη πλειοψηφία, είτε να μπλοκαριστεί η αλληλεγγύη στην Παλαιστίνη.

Η ανάγκη για ένα μαζικό επαναστατικό κόμμα που θα δώσει εναλλακτική στους εργάτες που εξοργίζονται με τον κατήφορο του ANC, -ανοίγοντας την προοπτική ότι η μόνη διέξοδος είναι να πάρουν οι ίδιοι τα ορυχεία και τα εργοστάσια στα χέρια τους και να συγκροτούν με το κράτος των αφεντικών, λευκών και μαύρων- είναι πιο έντονη από ποτέ.

Οι αντικειμενικές και υποκειμενικές συνθήκες για κάτι τέτοιο είναι ευνοϊκές και ώριμες: Πολυκρίση και μεγάλη ταξική πόλωση που θα γίνει πιο βαθιά με τη νέα κυβέρνηση. Μεγάλη, γεμάτη αυτοπεποίθηση οργανωμένη εργατική τάξη σε κρίσιμους τομείς. Πολιτική ριζοσπαστικοποίηση και μια πληθώρα αριστερών, σοσιαλιστικών συνδικάτων και οργανώσεων. Και τέλος, βάθεμα της κρίσης στο μεγάλο ρεφορμιστικό πόλο ANC-COSATU-SACP.

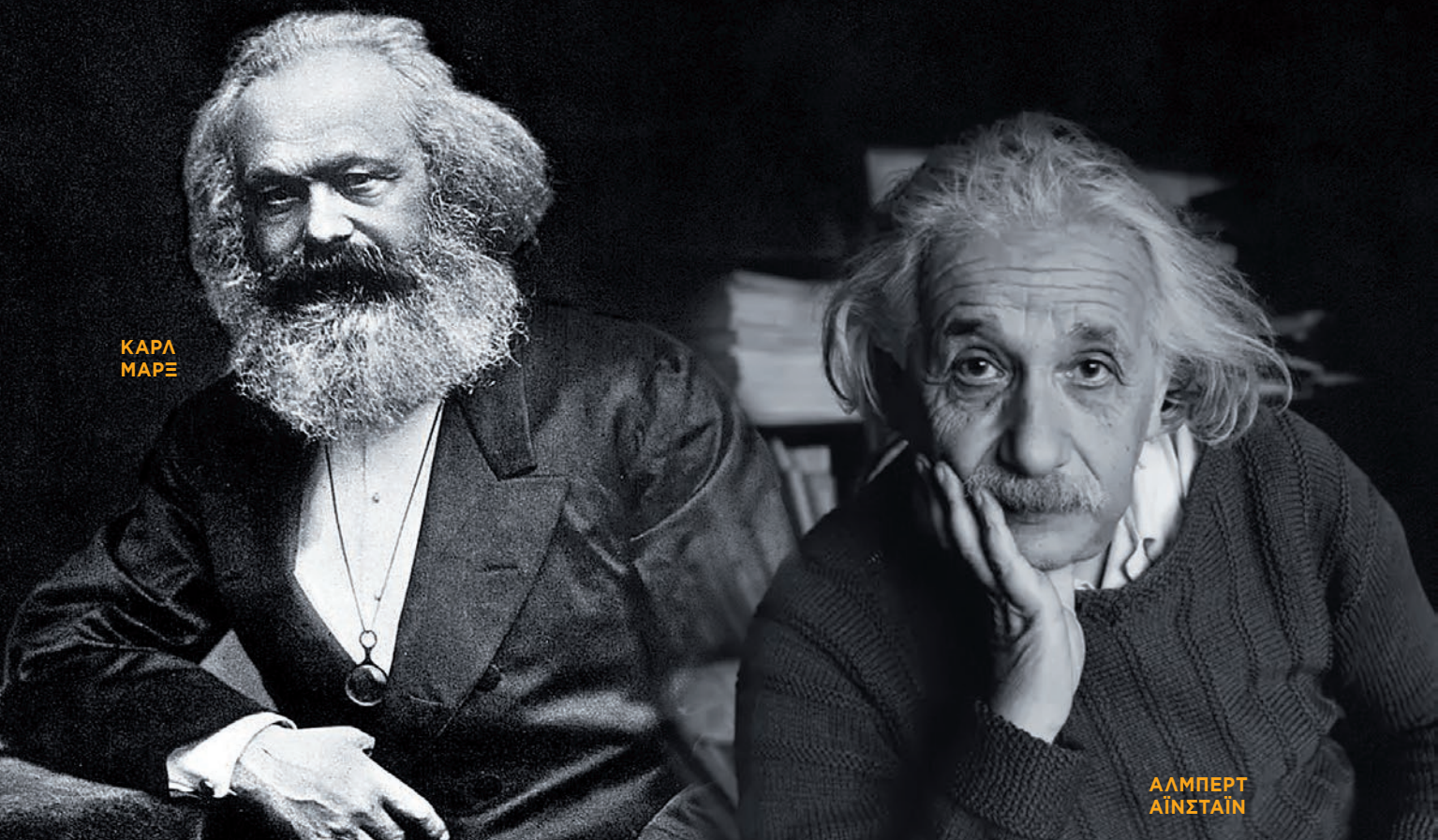
Η εσωτερική αντίθεση που ταλανίζει τα ρεφορμιστικά κόμματα είναι ότι ενώ στηρίζονται στη δύναμη της εργατικής τάξης ασκούν αστική πολιτική. Αυτό μπορεί να είναι στοιχείο δύναμης σε συνθήκες ανάπτυξης του καπιταλισμού όπου υπάρχει χώρος για μεταρ-

ρυθμίσεις αλλά αποτελεί αδύναμο κρίκο σε συνθήκες κρίσης όπως η σημερινή. Η επί δεκαετίες αστική πολιτική του ANC έχει φέρει στα όρια της αυτήν την αντίθεση που με τη νέα κυβέρνηση συνεργασίας θα κλιμακωθεί απειλώντας να σκάσει.

Τα σπασίματα με το ρεφορμισμό δεν οδηγούν αυτόματα σε επαναστατικό πόλο. Οι EFF στο καταστατικό τους παλεύουν για «ένα κόμμα που θα ενώσει όλους τους επαναστάτες, τους ακτιβιστές και τις οργανώσεις βάσης» πάνω σε ένα πρόγραμμα για εθνικοποιήσεις χωρίς αποζημίωση των καπιταλιστών, ριζική αναδιανομή του πλούτου, οικονομική ισότητα. Από την άλλη αντιμετωπίζουν την εργατική τάξη και τις απεργίες της ως εργαλείο για κοινοβουλευτική αλλαγή και όχι ως υποκείμενο αλλαγών.

Κομμάτια της βάσης τους όπως και της βάσης των συνδικάτων θέτουν πιο καθαρά τους στόχους τους αναζητώντας πλήρη ρήξη με το ρεφορμισμό. Η Abahlali baseMjondolo, μια τις ισχυρότερες οργανώσεις βάσης με 150.000 μέλη, στις εκλογές κάλεσε σε κριτική ψήφο στους EFF τονίζοντας: «Είμαστε μια σοσιαλιστική οργάνωση δεσμευμένη στην οικοδόμηση του σοσιαλισμού από τα κάτω μέσω της οικοδόμησης της λαϊκής δημοκρατικής εξουσίας. Στις 29 Μαΐου θα ψηφίσουμε. Στις 30 Μαΐου συνεχίζουμε τον αγώνα». Το κατέβασμα του Socialist Revolutionary Workers Party στις εκλογές του 2019 μετά από πρωτοβουλία του συνδικάτου των μεταλλεργατών NUMSA, παρότι δεν στέφθηκε με επιτυχία, είναι άλλο ένα παράδειγμα της πιεστικής ανάγκης της πρωτοπορίας των εργατών για ένα επαναστατικό κόμμα.

Μια κοινή μετωπική απεργιακή δράση όλων των εργαζομένων και των συνδικάτων ενάντια στην νέα «ανίερη συμμαχία» του ANC μπορεί να γίνει η γέφυρα σε αυτήν την κατεύθυνση κερδίζοντας την τεράστια βάση του ANC σε μια προοπτική που θα βάσει την ίδια την εργατική τάξη στο τιμόνι της ανατροπής ολοκληρώνοντας το βήμα απελευθέρωσης που έμεινε μισό το 1994. ■

ΚΑΡΛ
ΜΑΡΞ

ΑΛΒΕΡΤ
ΑΪΝΣΤΑΪΝ

Πώς ξεδιπλώνονται οι επιστημονικές επαναστάσεις;

Στον διάσημο πρόλογο του μικρού βιβλίου του «Συμβολή στην Κριτική της Πολιτικής Οικονομίας»¹ ο Μαρξ διακρίνει σαφώς τις «φυσικές επιστήμες» από τις «ιδεολογικές μορφές» με τις οποίες οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται τον κόσμο:

«Όταν αντικρίζουμε τέτοιου είδους ανατροπές», γράφει αναφερόμενος στην εποχή της κοινωνικής επανάστασης, «πάντα θα πρέπει να ξεχωρίζουμε την υλική ανατροπή των οικονομικών όρων της παραγωγής -που πρέπει

Η Αφροδίτη Φράγκου και ο Σωτήρης Κοντογιάννης στέκονται στις θεωρητικές διαμάχες από τον Έρνστ Μαχ και τον Καρλ Πόπερ μέχρι τον Τόμας Κουν και επιμένουν στην παράδοση του Μαρξ και του Λένιν.

να εξακριβώσουμε πιστά με τη βοήθεια των φυσικών επιστημών- από τις νομικές, πολιτικές, θρησκευτικές, καλλιτεχνικές ή φιλοσοφικές μορφές, κοντολογίς από τις ιδεολογικές μορφές, που με αυτές συνειδητοποιούν οι άνθρωποι αυτή τη σύγκρουση και την αποτελειώνουν».²

Εργασία

Η σχέση της γνώσης με τον υλικό κόσμο έχει ταλανίσει (και συνεχίζει να ταλανίζει) για αιώνες τη φιλοσοφία. Είναι η «επιστημονική γνώση», αυτή που στηρίζεται στην παρατήρηση

και το πείραμα, αντικειμενική; Ποιος μας εγγυάται ότι τα προϊόντα των αισθήσεών μας αντανakλούν πιστά τον εξωτερικό κόσμο; Και ακόμα και αν δεχτούμε ότι αυτό είναι αληθές, πως μπορούμε να είμαστε βέβαιοι ότι αυτά που ισχύουν μέχρι χθες θα συνεχίσουν να ισχύουν και αύριο; Ο Νεύτωνας (υποτίθεται ότι) εμπνεύστηκε τη θεωρία της βαρύτητας από ένα μήλο που του έπεσε στο κεφάλι. Αλλά δεν έχουμε καμιά βεβαιότητα ότι τα μήλα θα συνεχίσουν να πέφτουν και αύριο. Ο Ήλιος ανατέλλει μέχρι τώρα κάθε πρωί. Αλλά αυτό δεν μας δίνει καμιά βεβαιότητα ότι θα ανατείλει και αύριο.

Ο Έρνστ Μαχ (1838-1916), ο μεγάλος φυσικός (η μονάδα μέτρησης του ήχου φέρει προς τιμήν του το όνομα του) είχε φτάσει στο σημείο, στηριγμένος σε αυτούς τους συλλογισμούς, να θεωρεί ότι στη φύση δεν υπάρχουν ούτε αίτια, ούτε αποτελέσματα, ούτε νομοτέλειες. Όλα αυτά, ήταν, σύμφωνα με την άποψή του κατασκευάσματα του ανθρώπινου νου. Οι επιστημονικές θεωρίες το μόνο που κάνουν είναι να περιγράφουν τα (μέχρι τώρα γνωστά) εμπειρικά δεδομένα με όσο πιο συνοπτικό τρόπο γίνεται. Το ηλιοκεντρικό σύστημα του Κοπέρνικου και του Γαλιλαίου δεν ήταν καλύτερο από το παλιό γεωκεντρικό σύστημα. Το μόνο του προσόν ήταν ότι περιγράφει τις κινήσεις των ουρανίων σωμάτων με πιο απλό και συμπυκνωμένο, πιο «οικονομικό» για τον ανθρώπινο νου, τρόπο.³ Οι απόψεις του Μαχ είχαν επηρεάσει στις αρχές του 20ου αιώνα τόσο πολύ την αριστερά που ανάγκασαν τον Λένιν να γράψει ένα ολόκληρο βιβλίο με τίτλο «Υλισμός και Εμπειριοκριτισμός» για να τις αντικρούσει.

Ο ίδιος ο Μαχ θεωρούσε τη διαμάχη για την εγκυρότητα της σκέψης «σχολαστικό» ζήτημα. «Το ερώτημα αν η αντικειμενική αλήθεια μπορεί να αποδοθεί στην ανθρώπινη σκέψη δεν είναι ζήτημα θεωρίας αλλά είναι πρακτικό ζήτημα» γράφει στις Θέσεις για τον Φόιερμαπα. «Στην πράξη πρέπει ο άνθρωπος να αποδείξει την αλήθεια –δηλαδή την

πραγματικότητα και τη δύναμη... της σκέψης. Η διαμάχη για την εγκυρότητα ή μη της σκέψης -απομονωμένη από την πράξη- είναι ένα καθαρά σχολαστικό ζήτημα».

Η ειδοποιός διαφορά ανάμεσα στον άνθρωπο και το υπόλοιπο ζωικό βασίλειο, σύμφωνα με τον Μαχ, δεν είναι ούτε το μέγεθος του εγκεφάλου,⁴ ούτε η όρθια στάση, ούτε οποιοδήποτε άλλο μεμονωμένο ανατομικό χαρακτηριστικό. Η ειδοποιός διαφορά είναι η «εργασία»,⁵ δηλαδή η ικανότητά του ανθρώπου να επεμβαίνει συνειδητά στο περιβάλλον του, να το διαμορφώνει και να το καθορίζει. Η επιστήμη είναι η δίδυμη αδερφή της τεχνολογίας. Ο άνθρωπος δεν προσπαθεί να κατανοήσει τους «νόμους της φύσης» απλά για να ικανοποιήσει την «έμφυτη του περιέργεια» αλλά για να μπορέσει να τους θέσει κάτω από τον έλεγχό του, να τους αξιοποιήσει για να αλλάξει τον κόσμο γύρω του.

Η εγκυρότητα της «σκέψης» μας επιβεβαιώνεται στην «πράξη» όταν η γέφυρα που έχει υπολογιστεί με τους νόμους της φυσικής αντέξει στον σεισμό. Οι νόμοι της θερμοδυναμικής όταν καταφέρνουμε, με τη δύναμη του ατμού, να κινήσουμε ένα τρένο. Οι νόμοι της νευτώνειας μηχανικής όταν γυρίζουμε το τηλεσκόπιο εκεί όπου έχουμε υπολογίσει ότι πρέπει να υπάρχει ένας ακόμα άγνωστος πλανήτης και ανακαλύπτουμε τον Ποσειδώνα.⁶

Η επιστημονική επανάσταση

Η μελέτη της ιστορίας επιβεβαιώνει την στενή σχέση της εξέλιξης της επιστήμης με την τεχνολογία και τις ανάγκες της εποχής. Η «επιστημονική επανάσταση», οι ανακαλύψεις και οι θεωρίες του Γαλιλαίου, του Κοπέρνικου, του Κέπλερ και του Νεύτωνα (και πολλών άλλων λιγότερο διάσημων σύγχρονών τους) ήταν άμεσα δεμένη με την δυναμική είσοδο στο προσκήνιο της ιστορίας της αστικής τάξης, των εμπόρων, των βιομηχάνων και των τραπεζιτών.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η ναυσιπλοία. Το εμπόριο είναι συ-

νώνυμο με τις μεταφορές που εκείνη την εποχή στηρίζονταν σχεδόν αποκλειστικά στα πλοία. Όπως γράφει ο Μπόρις Χέσσεν,⁷ ένα από τα μεγάλα προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι ναυτικοί, όταν έπλεαν μακριά από τις ακτές, ήταν ότι δεν ήξεραν που βρίσκονταν. Το γεωγραφικό πλάτος (την απόσταση από τον ισημερινό) μπορούσαν να το υπολογίσουν σχετικά εύκολα από τις θέσεις των αστεριών.⁸ Αλλά ο υπολογισμός του γεωγραφικού μήκους (της απόστασης από τον μεσημβρινό του Γκρίνουιτς σήμερα) ήταν πολύ πιο δύσκολος.

Υπήρχαν δυο γενικές κατευθύνσεις για να αντιμετωπιστεί το ζήτημα. Η πρώτη απαιτούσε ακριβή χρονομέτρηση. Η δεύτερη (που είχε προταθεί από τον Αμερικο Βεσπούτσι) την ακριβή γνώση των «ανωμαλιών» της κίνησης της Σελήνης. Η χρονομέτρηση συνδέεται με τις ταλαντώσεις. Οι ανωμαλίες στην κίνηση της Σελήνης με το φαινόμενο της παλirroιας. Ο Νεύτωνας, καθόλου τυχαία, ασχολήθηκε λεπτομερώς και με τα δυο αυτά φαινόμενα. Στο κείμενό του ο Χέσσεν δίνει πολλά παραδείγματα που δείχνουν την στενή σχέση που είχε η «επιστημονική επανάσταση» με τις ανάγκες της ανερχόμενης αστικής τάξης της εποχής της.

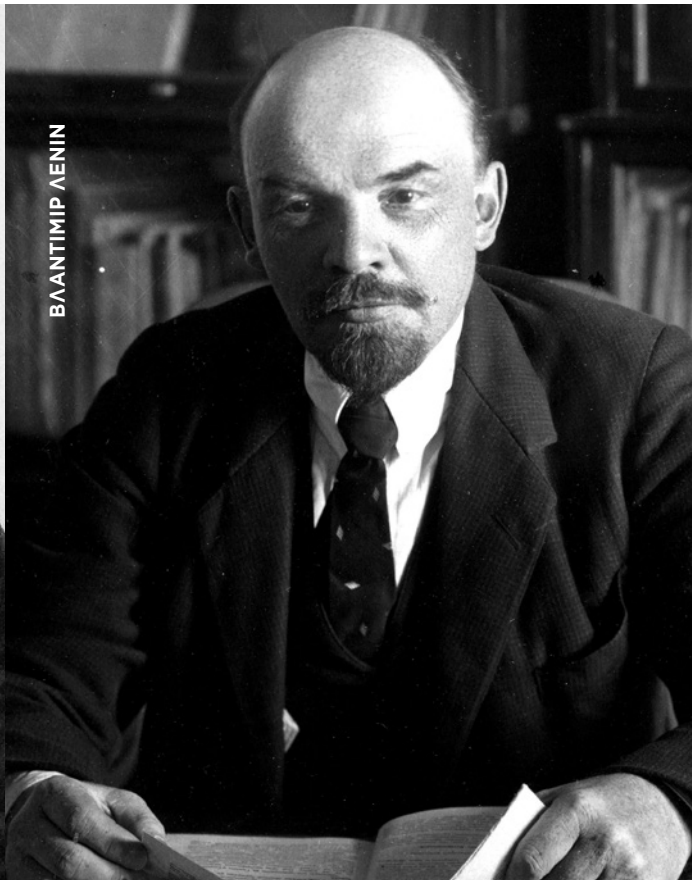
Είναι, όμως, κάθε θεωρία που αυτοαποκαλείται επιστημονική πράγματι τέτοια; Στον τρίτο τόμο του Κεφάλαιου ο Μαχ γράφει την διάσημη πλέον φράση του: «κάθε επιστήμη θα ήταν περιττή αν η μορφή με την οποία εμφανίζονται τα πράγματα και η ουσία τους συνέπιπταν».

Ο Μαχ κάνει την διάκριση «ουσίας» και «μορφής» στο συγκεκριμένο απόσπασμα για να επιτεθεί στην «αγοραία πολιτική οικονομία» που το μόνο που κάνει είναι να «υπερασπίζεται απολογητικά τις αντιλήψεις ... των ανθρώπων ... που είναι αιχμάλωτοι των αστικών σχέσεων παραγωγής». Η αστική πολιτική οικονομία υποστηρίζει, για παράδειγμα, ότι το μεροκάματο αντιστοιχεί απόλυτα στην αξία της εργασίας που προσφέρει ο εργάτης και ως εκ τούτου δεν υπάρχει εκμετάλλευση στον καπιταλισμό. Η

ΕΡΝΣΤ ΜΑΧ

ΒΛΑΝΤΙΜΙΡ ΛΕΝΙΝ

ιδέα ότι «ο εργάτης παίρνει αρκετά (αν όχι πολλά) για τη δουλειά που προσφέρει» αντανακλάει τις αυθόρμητες, αγοραίες, απόψεις των εργοδοτών. Ο νόμος της «προσφοράς και της ζήτησης» της αστικής πολιτικής οικονομίας έρχεται να τους προσφέρει την «επιστημονική» απόδειξη.

Οι άρχουσες τάξεις προσπαθούσαν από παλιά να χειραγωγήσουν την επιστήμη και να αποκρούσουν τις θεωρίες που φοβούνταν ότι μπορούσαν να στραφούν εναντίον τους. Ο Τζιορντάνο Μπρούνο κήκε το 1600 ζωντανός από την Ιερά Εξέταση γιατί υποστήριζε το «αιρετικό» κοπερνίκαιο (ηλιοκεντρικό) σύστημα.⁹ Ο Γαλιλαίος φυλακίστηκε το 1633 για τον ίδιο λόγο και καταδικάστηκε σε «σιωπή». Αλλά η καταστολή δεν κατάφερε τελικά να σώσει τη φεουδαρχία.

Η αστική τάξη κράτησε, όταν ήρθε στην εξουσία, μια πολύ διαφορετική στάση απέναντι στις «θετικές» επιστήμες. «Η αστική τάξη», έγραφαν ο Μαρξ

και ο Ένγκελς το 1848 στο Κομμουνιστικό Μανιφέστο, «δεν μπορεί να υπάρξει αν δεν επαναστατικοποιεί συνεχώς τα μέσα παραγωγής... Στην σχεδόν εκατοντάχρονη ταξική κυριαρχία της, δημιούργησε τόσο κολοσσιαίες παραγωγικές δυνάμεις όσο δεν μπόρεσαν όλες μαζί οι προηγούμενες γενιές. Υποταγή των φυσικών δυνάμεων, μηχανές, εφαρμογή της χημείας στη βιομηχανία και γεωργία, ατμοπλοΐα, σιδηρόδρομοι, ηλεκτρικός τηλεγράφος...».¹⁰ Φυσικά η αστική τάξη δεν κράτησε την ίδια στάση απέναντι στις «κοινωνικές» επιστήμες, τις οποίες αντιμετώπισε με την ίδια καχυποψία που οι ευγενείς αντιμετώπιζαν τον ηλιοκεντρικό σύστημα στον 16ο και τον 17ο αιώνα. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η «κοινωνιοβιολογία», η ψευδοεπιστημονική θεωρία που υποστηρίζει ότι η ανθρώπινη συμπεριφορά καθορίζεται από τα γονίδια και ότι οι ανθρώπινη κοινωνία δεν διαφέρει, επί της ουσίας, σε τίποτα από τις «κοινωνίες» των ζώων. Το

«Εγλωτιστικό Γονίδιο» και τα άλλα βιβλία του Ρίτσαρντ Ντόκινς, του πιο διάσημου εκπροσώπου της θεωρίας αυτής, έχουν γίνει μπεστ σελερ ενώ οι κριτικές απέναντί τους έχουν ουσιαστικά θαφτεί.

Η «μανία», όμως, των καπιταλιστών να εκμεταλλευτούν τους νόμους της φύσης έφερε στις αρχές του 20ου αιώνα την «δεύτερη επιστημονική επανάσταση». Η αρχή έγινε το 1905 με την δημοσίευση της «Ειδικής Θεωρίας της Σχετικότητας» από τον Αλφρεντ Άινσταϊν που εκθρόνισε για πάντα τη Νευτώνεια φυσική από το βάθρο της.

Η «διαψευσιοκρατία» του Καρλ Πόπερ

Η Θεωρία της Σχετικότητας αλλά και οι άλλες μεγάλες επιστημονικές ανατροπές της εποχής έδωσαν μια νέα ώθηση στην παλιά συζήτηση για την σχέση της επιστήμης με την πραγματικότητα. Πώς φτάσαμε ξαφνικά, ύστερα από δυο αιώνες κυριαρχίας, στην αμφισβήτηση της Νευτώνειας φυσικής; Και γιατί συνέβη-

σαν όλες αυτές οι επιστημονικές ανατροπές σχεδόν ταυτόχρονα;

Το 1935 ο Αυστριακός φιλόσοφος Καρλ Πόπερ δημοσίευσε ένα βιβλίο με τίτλο «Η λογική των επιστημονικών ανακαλύψεων». Σύμφωνα με τον Πόπερ, επιστήμη είναι η δραστηριότητα που προσπαθεί να εξηγήσει τα φαινόμενα παράγοντας «διαψεύσιμες» θεωρίες. Αν υπάρχει τρόπος να σχεδιαστούν πειράματα τα οποία δοκιμάζουν τις προβλέψεις μιας επιστημονικής θεωρίας με τρόπο τέτοιο που η θεωρία να «κινδυνεύει» να βγει ψευδής, τότε η θεωρία αυτή μπορεί να ονομάζεται επιστημονική.

Αν, από την άλλη, η θεωρία έχει απαντήσεις για όλα, τότε είναι ψευδοεπιστήμη. Η νευτώνεια θεωρία της παγκόσμιας έλξης προέβλεψε, όπως είδαμε, την ύπαρξη ενός άγνωστου μέχρι τότε πλανήτη. Αν το τηλεσκόπιο δεν έβρισκε τον Ποσειδώνα στο αναμενόμενο σημείο, τότε η θεωρία θα αποδεικνυόταν ψευδής. Από την άλλη, η αστρολογία μπορεί πάντα να προσαρμόσει ασυμφωνίες ανάμεσα στην παρατήρηση και τη θεωρία, ψάχνοντας για περισσότερες πληροφορίες από τα τετελεσμένα γεγονότα και επιλέγοντας τις πιο ταιριαστές.

Σύμφωνα με τον Πόπερ καμιά θεωρία δεν πρέπει να θεωρείται τελεσίδικα αληθής, οριστική. Η επιστημονική κοινότητα οφείλει να είναι ανοιχτή στο ενδεχόμενο αυτά που πιστεύει να μην ισχύουν. Από εκεί πηγάζει η δικαιοδοσία της να ισχυρίζεται ότι τα συμπεράσματά της είναι αξιόπιστα. Κατά συνέπεια, η επιστημονική κοινότητα οφείλει να απορρίψει αμέσως μια θεωρία, αν βρεθούν στοιχεία που τη διαψεύδουν και να αναζητήσει νέες θεωρίες που να μπορούν να ερμηνεύσουν τα στοιχεία αυτά.

Η ιστορία της Θεωρίας της Σχετικότητας μοιάζει να επιβεβαιώνει απόλυτα τις απόψεις του Πόπερ. Η φυσική του 19ου αιώνα πίστευε, σε αναλογία με τα ηχητικά κύματα, ότι το φως, χρειαζόταν ένα «μέσο» για να διαδοθεί (για να ταξιδέψει πχ από την Ήλιο στη Γη). Το μέσο αυτό που ονομάστηκε «Αιθέρας» θα έπρεπε να γεμίζει όλο το διάστημα –

αφού όπως έλεγε η Νευτώνεια φυσική κανένα κύμα δεν μπορούσε να διαδοθεί στο κενό. Το 1887 δυο Αμερικανοί φυσικοί, ο Άλμπερτ Μάικελσον και ο Έντουαρτ Μόρλεϋ προσπάθησαν να υπολογίσουν την ταχύτητα της γης σε σχέση με τον «Αιθέρα» μετρώντας την ταχύτητα του φωτός σε διαφορετικές κατευθύνσεις, που θα έπρεπε και πάλι με βάση τη Νευτώνεια φυσική να είναι διαφορετικές. Αλλά το πείραμα έδειξε ότι η ταχύτητα του φωτός ήταν ίδια ανεξάρτητα από την κατεύθυνση στην οποία ταξίδευε. Το πείραμα των Μάικελσον-Μόρλεϋ διέψευσε τη θεωρία της ύπαρξης του Αιθέρα, κλόνισε την Νευτώνεια φυσική και άνοιξε τον δρόμο για την Θεωρία της Σχετικότητας. Ο ίδιος ο Αϊνστάιν είχε τονίσει την σημασία της διάψευσης της ύπαρξης του Αιθέρα με αυτά τα λόγια: «Αν το πείραμα Μάικελσον-Μόρλεϋ δεν μας είχε φέρει σε σοβαρή αμηχανία, κανείς δεν θα θεωρούσε τη θεωρία της σχετικότητας σαν ... λύτρωση».

Η Νευτώνεια φυσική, όμως, είχε βρεθεί μέσα στα διακόσια περίπου χρόνια που χωρίζαν τη δημοσίευση του Philosophiæ Naturalis Principia Mathematica¹¹ (την ιστορική τριλογία του Νεύτωνα για την κίνηση των σωμάτων και τη βαρύτητα) και της Ειδικής Θεωρίας της Σχετικότητας αντιμέτωπη πολλές φορές με δυσκολίες, αντιφάσεις και διαψεύσεις. Η κίνηση της Σελήνης δεν συμφωνούσε για πάνω από 50 χρόνια με τις προβλέψεις της νευτώνειας μηχανικής. Τελικά βρέθηκαν οι απαραίτητες εκλεπτύνσεις των παρατηρήσεων και οι εξηγήσεις της ασυμφωνίας (με βάση τα παλιρροιακά κύματα). Η επιστημονική κοινότητα δεν συμμορφώθηκε με τα καθήκοντα που της έθετε η θεωρία του Πόπερ (που έλεγε ότι θα πρέπει να εγκαταλειφθεί) και επέμεινε σε μια θεωρία την οποία φαινομενικά διέψευδαν τα στοιχεία της παρατήρησης. Η θεωρία του Πόπερ παρέχει ένα μοντέλο για το πώς πρέπει να λειτουργούν οι επιστήμες. Αλλά η ίδια η ιστορία έχει δείξει ότι η επιστημονική γνώση αναπτύσσεται πολύ διαφορετικά.

Η δομή των επιστημονικών επαναστάσεων

Το 1962 ο Τόμας Κούν, ένας καθηγητής του Πανεπιστημίου του Χάρβαρντ των ΗΠΑ δημοσίευσε ένα βιβλίο με τίτλο «Η Δομή των Επιστημονικών Επαναστάσεων». Σε αντίθεση με τον Πόπερ, ο Κουν δεν ήταν φιλόσοφος αλλά φυσικός και ιστορικός. Το αντικείμενό του ήταν η «Ιστορία των Επιστημών». Το βιβλίο του δεν είχε σαν στόχο να υποδείξει πώς πρέπει να λειτουργεί η επιστήμη αλλά να περιγράψει πώς λειτουργεί πραγματικά.

Η επιστήμη, γράφει ο Κουν, καθοδηγείται από αυτά που ο ίδιος ονομάζει «Παραδείγματα». Τα Παραδείγματα είναι κάτι γενικότερο από τις θεωρίες: είναι πλέγματα γνώσης, παραδοχών, μεθοδολογιών και αντιλήψεων. Σε αντίθεση με τον Πόπερ, ο Κουν υποστηρίζει ότι το Παράδειγμα δεν αμφισβητείται για τα διαστήματα της λεγόμενης «φυσιολογικής επιστήμης» - ακόμα και αν οι επιστήμονες βρίσκονται αντιμέτωποι με άλυτα προβλήματα. Η «φυσιολογική επιστήμη» ασχολείται με την «επίλυση γρίφων», δηλαδή την αντιμετώπιση των κενών στη γνώση. Ο Κουν τους αποκαλεί «γρίφους» γιατί το Παράδειγμα έχει συγκεκριμένους κανόνες για το τι μπορεί να θεωρηθεί έγκυρη λύση. Η μελέτη της σχέσης ανάμεσα στα παλιρροιακά κύματα και τις ανωμαλίες στην κίνηση της Σελήνης ήταν ένας τέτοιος «γρίφος» που λύθηκε στα πλαίσια του Νευτώνειου Παραδείγματος με επιτυχία.

Κάθε άλυτος γρίφος, κάθε πρόβλημα που αντιστέκεται, είναι μια «ανωμαλία» σύμφωνα με τον Κουν. «Αλλά η ύπαρξη άλυτων γρίφων στο εσωτερικό ενός παραδείγματος δεν συνιστά κρίση. Ο Κουν αναγνωρίζει ότι τα παραδείγματα θα συναντούν πάντοτε δυσκολίες. Πάντοτε θα υπάρχουν ανωμαλίες. Μόνο όμως κάτω από ειδικές συνθήκες ... μπορούν να οδηγήσουν στην υπονόμευση της εμπιστοσύνης προς το Παράδειγμα. Μια ανωμαλία θεωρείται ιδιαίτερα σοβαρή εάν... δείχνει να αντιβαίνει στις θεμε-

λιώδεις παραδοχές... (ή) αντιστέκεται επίμονα ... (ή) θεωρείται σημαντική σε σχέση με κάποιες επιτακτικές κοινωνικές ανάγκες». ¹² Την εποχή του Κοπέρνικου στα προβλήματα του παλιού Πτολεμαϊκού γεωκεντρικού συστήματος είχε προστεθεί και η εμφανής αναντιστοιχία ανάμεσα στο Ιουλιανό ημερολόγιο και τις εποχές του χρόνου. Η αναθεώρησή του ήταν «επιτακτική ανάγκη» για την κοινωνία.

Όταν υπονομεύεται η εμπιστοσύνη το Παράδειγμα μπαίνει σε κρίση. Τότε ανοίγει αυτό που ο Κουν ονομάζει περίοδος της «ιδιόρρυθμης επιστήμης», μια περίοδος έντονου πειραματισμού, διαφωνιών ανάμεσα στους επιστήμονες, νέων θεωριών και συγκρούσεων. «Η κρίση βαθαίνει», γράφει ο Τσάλμερς, «από την στιγμή που θα κάνει την εμφάνισή του ένα ανταγωνιστικό παράδειγμα». ¹³ Η κρίση μπορεί να οδηγήσει σε μια επιστημονική επανάσταση και αυτή με τη σειρά της τελικά σε αλλαγή Παραδείγματος. Και αυτή η αλλαγή δεν περιορίζεται απλά και μόνο σε έναν κλάδο ή μια θεωρία.

Ο Κουν θεωρεί τα ανταγωνιστικά Παραδείγματα «ασύμμετρα». Οι έννοιες, η μεθοδολογία, οι πειραματικές διατάξεις, ο τρόπος με τον οποίο οι επιστήμονες της κάθε πλευράς βλέπουν τον κόσμο είναι τελείως διαφορετικά και δεν μπορούν να «μεταφραστούν» από το ένα Παράδειγμα στο άλλο.

Μέχρι την ανακάλυψη του οξυγόνου από τον Λαβουαζιέ το 1777 οι επιστήμονες πίστευαν ότι τα εύφλεκτα υλικά περιείχαν μια ουσία που ονόμαζαν «Φλογιστόν» η οποία απελευθερωνόταν κατά την διάρκεια της καύσης, σχηματίζοντας έτσι την γνώριμη μας εικόνα της φλόγας. Η θεωρία αυτή στηριζόταν στο Αριστοτέλειο Παράδειγμα που θεωρούσε ότι ο κόσμος είναι διαιρεμένος σε δυο βασίλεια, «την άφθαρτη και αμετάβλητη υπερσελήνια περιοχή και την φθαρτή και μεταβαλλόμενη γήινη περιοχή». ¹⁴ Σε αντίθεση όμως με αυτό που θα περίμενε κανείς από τη θεωρία του Φλογιστού που απελευθερώνεται, το βάρος

των υλικών μεγαλώνει, αντί να μικραίνει, με την καύση. Η θεωρία του Λαβουαζιέ, που έλεγε ότι το καιόμενο υλικό προσλαμβάνει οξυγόνο από την ατμόσφαιρα αντί να απελευθερώνει Φλογιστόν δεν ανέτρεψε μόνο τις θεωρίες της χημείας αλλά έβαλε σε κρίση ολόκληρο το Αριστοτέλειο Παράδειγμα. Σήμερα δεν θεωρούμε πιά ότι στη φύση υπάρχουν τέσσερα στοιχεία, όπως έλεγε η Αριστοτέλεια φυσική, αλλά τα 118 στοιχεία του περιοδικού συστήματος, αν μείνουμε στο επίπεδο της χημείας ή τα 17 σωματίδια, αν βυθιστούμε στο επίπεδο της σωματιδιακής φυσικής. Η μετάφραση ανάμεσα στον Αριστοτέλη και τη σύγχρονη χημεία και φυσική είναι αδύνατη. Για αυτό η επιστήμη δεν προχωράει ομαλά, γραμμικά αλλά με επαναστάσεις.

Ο Κουν τονίζει ότι οι ιστορικοί της επιστήμης προσπαθούν να βρουν στη γνώση του παρελθόντος αυτό που είναι πραγματικά «επιστημονικό» και να το διαχωρίσουν από την «πρόληψη» και τον «μύθο». Στην πραγματικότητα όμως αυτό είναι άδικο για την επιστημονική δραστηριότητα του παρελθόντος γιατί την κρίνει με το φως μεταγενέστερης γνώσης και δεν μας δίνει στο σήμερα τη δικαιοδοσία να θεωρούμε λιγότερο «μύθο» τα όσα λέει η νέα επιστήμη.

Από αυτή την άποψη, δεν μπορούμε παρά να εγκαταλείψουμε την πεποίθηση ότι η επιστήμη απλώς συσσωρεύει γνώση. Η «παλιά» όπως και η «νέα» γνώση καθοδηγείται, όπως ακριβώς έλεγε ο Μαρξ, όχι από κάποια μεταφυσική έμφυτη ανθρώπινη περιέργεια αλλά από την προσπάθεια της ανθρωπότητας να καθορίσει το περιβάλλον της. Και η συζήτηση για την εγκυρότητα ή μη της γνώσης, αποκομμένη από την πράξη είναι «ζήτημα καθαρά σχολαστικό». ■

Σημειώσεις

1. Ο πρόλογος είναι διάσημος γιατί δίνει ένα περίγραμμα του «ιστορικού υλισμού».
2. Κ. Μαρξ, Κριτική της Πολιτικής Οικονομίας, «Εκδόσεις Οικονομικής και Φιλοσοφικής Βιβλιοθήκης», (Θανάσης Γκόννης), Αθήνα 1956.
3. Μια εκτενής αναφορά στις θεωρίες του Μαρξ υπάρχει στο, εκθρικό απέναντι στον Λένιν, βιβλίο του Άντον Πάνεκουκ, «Ο Λένιν σαν φιλόσοφος». Ο Πάνεκουκ (1873 – 1960) υποστήριζε ότι ο Λένιν όχι μόνο εξέθετε «προκατειλημμένα και διαστρεβλωμένα τις ιδέες του Μαρξ» αλλά και ότι ήταν «ανίκανος να κρίνει το έργο του από μαρξιστική σκοπιά».
4. Ο Αφρικανικός Ελέφαντας έχει περίπου τριπλάσιο εγκέφαλο από τον δικό μας. Ο Φουσιέρας (θαλάσσιο κύτος) περίπου πενταπλάσιο. Ακόμα και αν λάβει κανείς υπόψη του την αναλογία μάζας εγκέφαλου προς τη μάζα του σώματος ο άνθρωπος εξακολουθεί να βρίσκεται πολύ μακριά από την κορυφή. Τον μεγαλύτερο εγκέφαλο, σε σχέση με το σώμα του, τον έχει ένα μυρμήγκι (Brachymyrmex). Το 1/8 του σώματός του είναι εγκέφαλος.
5. Φρίντριχ Ένγκελς. Ο ρόλος της εργασίας στον εξανθρωπισμό του πιθήκου. Η εργασία, γράφει, είναι κάτι απείρως περισσότερο από την πηγή κέρθου πλούτου: η εργασία δημιούργησε τον ίδιο τον άνθρωπο.
6. Το 1846 ο Γάλλος μαθηματικός Ουρμπέν Λεβεριέ υπολόγισε, με βάση τις αποκλειστικές της κίνησης του πλανήτη Ουρανού από τη θεωρητική του θέση με βάση τη νευτώνεια μηχανική, ότι θα πρέπει να υπάρχει ένας ακόμα άγνωστος πλανήτης στο ηλιακό μας σύστημα. Ο Λεβεριέ ανακοίνωσε την ανακάλυψή του στην γαλλική ακαδημία στις 31 Αυγούστου του 1846. Λίγες ημέρες αργότερα το αστεροσκοπείο του Βερολίνου βρήκε πράγματι, στη θέση ακριβώς που είχε υπολογίσει, τον Ποσειδώνα.
7. Boris Hessen, σοβιετικός φυσικός, ιστορικός και φιλόσοφος (1893 – 1936). Ο Χέσεν ήταν ένας από τους πιο σημαντικούς υποστηρικτές της θεωρίας της σχετικότητας στη ΕΣΣΔ. Καταδικάστηκε σε θάνατο και εκτελέστηκε από την σταλινική αντεπανάσταση με τις διαβόητες «Δίκες της Μόσχας». Όλα τα αποσπάσματα προέρχονται από την ομιλία του στο Β' Παγκόσμιο Συνέδριο Ιστορίας των Επιστημών που είχε γίνει στο Λονδίνο το 1931. Το κείμενο του Χέσεν υπάρχει στα ελληνικά στο βιβλίο «Μαρξισμός και Επιστήμες», εκδόσεις Νεφέλη.
8. Μέχρι τον 18ο αιώνα οι ναυτικοί χρησιμοποιούσαν τον «αστρολάβο», ένα όργανο που είχε εφευρεθεί τον 3ο αιώνα π.χ για να υπολογίζουν το γεωγραφικό πλάτος. Ο αστρολάβος στηριζόταν στο γεωκεντρικό μοντέλο του σύμπαντος του Πτολεμαίου. Παρόλα αυτά «είχε καταπληκτικές επιτυχίες στην πρόβλεψη των μεταβαλλόμενων θέσεων τόσο των άστρων όσο και των πλανητών». Thomas Kuhh, Η δομή των επιστημονικών επαναστάσεων, σελ 139.
9. Ο Μπέρτολτ Μπρεχτ περιγράφει πολύ γλαφυρά στο έργο του «Γαλιλαίος» την απειλή που αισθάνονταν οι βασιλιάδες και οι επίσκοποι από το ηλιοκεντρικό σύστημα. Η επίγειο τάξη, έλεγαν, αντανακλάει άμεσα την ουράνια τάξη. Όποιος θέλει να εκθρονίσει την γη από το κέντρο του σύμπαντος θέλει στην πραγματικότητα να γκρεμίσει τον Πάπα από τον θρόνο του.
10. Το Μανιφέστο του Κομμουνιστικού Κόμματος, Εκδόσεις Θεμέλιο 1999, σελίδες 50 αι 52.
11. Φυσική Φιλοσοφία με Μαθηματικές Αρχές, Δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά το 1687.
12. A.F.Chalmers, Τι είναι αυτό που το λέμε επιστήμη, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, σελ 147-148.
13. Στο ίδιο, σελ 149.
14. Στο ίδιο, σελ 149.